

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA VE AZERBAYCAN CEZA
HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU**

Roya ADIGOZALOVA
2501171775

Danışman
Prof. Dr. Âdem SÖZÜER

İstanbul 2020

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ROYA ADIGOZALOVA Numarası : 2501171775
Anabilim Dalı /
Anasat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : PROF. DR. ADEM SÖZÜER
Tez Savunma Tarihi : 05.02.2020 Saati : 11.30
Tez Başlığı : TÜRK CEZA HUKUKUNDA VE AZERBAYCAN CEZA HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ
SUÇU

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
Sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF. DR. ADEM SÖZÜER		Kabul
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ SELMAN DURSUN		Kabul
3-DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET MADEN		Kabul
4-DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED DEMİREL		Kabul
5-DR. ÖĞR. ÜYESİ ZAFER İÇER		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DR. ÖĞR. ÜYESİ SERDAR TALAS		
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ KERİM ÇAKIR		

ÖZ

TÜRK CEZA HUKUKUNDA VE AZERBAYCAN CEZA HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

ROYA ADIGOZALOVA

Yeni bir kölelik biçimi olan insan ticareti suçu, insanların temel hak ve özgürlüklerinin ellerinden alınarak onların metalaşmasıdır. Artık insanlık için büyük tehlike teşkil eden bu suç, her geçen yıl daha çok işlenmektedir. Bunun nedenle insan ticareti suçunun tarihçe, tanım ve boyutu ile birlikte hem uluslararası düzenlemelerde hem de Türk ve Azerbaycan Ceza Hukukundaki yeri ile ilgili bir çalışma yapmaya karar verdim.

Yapmış olduğum bu çalışmada, insan ticareti suçunun işlenme oranını, hangi amaçla işlendiğini ve bu suçta mağdur olan kişilerin, kadın, çocuk ve erkek olarak oranlarını uluslararası raporlarla ve Türkiye ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin son yıllardaki istatistiki verileri ile göstermeye çalıştım.

Aynı zamanda bu suçun unsurları açısından irdeleme yaparak başta suçun konusu ve diğer unsurları ile ilgili doktrindeki farklı görüşler, ilgili Yargıtay kararları ve Azerbaycan Cumhuriyeti Ağır Cinayetler Mahkemesi'nin kararları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarını karşılaştırmalı olarak inceledim. Nitekim ilgili kararları da çalışmama ekledim.

Nihayet insan ticareti suçunun en çok kabul gören “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ü, yani Palermo Protokolü’ndeki tanımını ele aldım ve bu tanımın 5237 sayılı TCK ve 787-IG sayılı ACCM’deki tanımla karşılaştırmasını yaparak uyumlu olup olmadığını inceledim.

Anahtar Kelimeler: Köle, İnsan ticareti, Fuhuş, Zorla çalıştırma, Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi.

ABSTRACT

CRIME OF HUMAN TRAFFICKING IN TURKISH CRIMINAL LAW AND AZERBAIJAN CRIMINAL LAW

ROYA ADIGOZALOVA

As a new form of slavery, human trafficking is to commoditise of humans by taking their fundamental rights and freedoms away. Human trafficking which presents a major danger towards humanity is being committed even more as time goes by. That is why i decided to study on human trafficking by analyzing the background and definition of crime of human trafficking from different aspects in international law also comparing to Turkish and Azerbaijan criminal law.

In this thesis, i also tried to demonstrate rate of increase of crime of human trafficking, intention of committing this crime, percentage of female, male and child victims by means of international reports and last statistical data given by Republic of Turkey and Azerbaijan.

Meanwhile the elements of this crime is discoursed comparatively among different approaches in doctrine towards mostly the object of this crime, related Supreme Court practice, Azerbaijani Assize Court practice and European Court of Human Rights' judgments. As a result of the efforts made, related judgments are added to this thesis.

The most favorable definition of crime of human trafficking which is made in Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime namely Palermo Protocol is mentioned in this thesis. Moreover the different definitions on human trafficking are analyzed by comparing between Turkish Criminal Code numbered 5237 and ACCM numbered 787-IG, also analyzed how compatible these definitions are.

Keywords: Slave, Human Trafficking, Prostitution, Forced Labour, Criminal Code of Republic of Azerbaijan.

ÖNSÖZ

İnsan ticareti suçu, köleliğin modern çağdaki form değiştirmiş hali olarak kaşımıza çıkmaktadır. Hatta son yıllarda dünya genelinde yaygınlaşarak insanlık için utanç verici bir boyuta ulaşan ve tehlikeli suçlar arasında yer alan insan ticareti suçu, kişilerin temel haklarının ellerinden alınarak metaya dönüştürülmesi ve farklı biçimlerle istismar edilmesidir. İnsanlık, insan hakları, kamu düzeni, uluslararası düzen ve genel sağlık açısından tehdit teşkil eden insan ticareti suçunun incelenmesi ve konu olarak ele alınması dikkatimi çekti ve benim bu çalışmayı yapmama sebep oldu.

Bu konuda farklı disiplinlerden birçok çalışma ve inceleme mevcut olmasına rağmen, ben Türkiye ve özellikle Azerbaycan Ceza Hukuku açısından inceleme gereği duydum. Zira araştırmalarım sonucunda insan ticareti suçunun Türk ve Azerbaycan Ceza Hukuku açısından karşılaştırmalı incelemesinin konu olarak hiç tercih edilmediğini gördüm.

Bu nedenle Azerbaycan Ceza Hukuku açısından insan ticareti suçunu ele alırken kaynak sınırlılığı yaşadım ve Azerbaycan Cumhuriyeti Ağır Cinayetler Mahkemesi'nin konuyla ilgili mahkeme kararlarına ulaşmakta zorluklar yaşadım.

Ancak bu zorlukları aşmamda en az ailem kadar destek olarak tezi bitirmemde ve birçok kaynağa ulaşmamda yardımcı olan çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof.Dr. Âdem Sözüer'e, Doç.Dr. Sercan Gürler'e ve Bakü Devlet Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Amir Aliyev'e sonsuz saygılarımı sunarım.

Ayrıca tezin, Azerbaycan Ceza Hukuku ile ilgili kısmında konuyla ilgili mahkeme kararlarına ulaşmamda yardımcı olan değerli eniştem Emniyet Amiri Orhan Bakirli'ye teşekkür ederim.

Tezle ilgili birçok kaynak taraması yapmamda ve tezimi okuyarak bazı konularda daha çok bilgiye erişmeme yardımcı olan değerli arkadaşım Arş. Gör. Neslihan Can'a çok teşekkür ediyorum.

En son olarak ise bana her zaman inanan ve destek olan ve bu tezi yazarken her saniye desteklerini hissettiğim canım aileme, babam Elçin Adıgüzelov'a, annem

Terane Adıgüzelova'ya, ablam Şebnem Adıgüzelova'ya, kardeşim Hamet Adıgüzelov'a, teşekkür ediyorum.

**ROYA ADIGOZALOVA,
İSTANBUL 2019.**

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE ULUSLARASI

DÜZENLEMELERDEKİ YERİ

I. TARİHÇE: ATLANTİK KÖLE TİCARETİ.....	3
II. İNSAN TİCARETİNİN BOYUTLARI VE TANIMI.....	7
III. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE İNSAN TİCARETİ SUÇU.....	16
A. 18 Mayıs 1904 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi.....	16
B. 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi.....	17
C. 30 Eylül 1921 Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi.....	18
D. 25 Eylül 1926 Kölelik Sözleşmesi.....	19
E. 11 Ekim 1933 Tarihli Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi.....	19
F. 2 Aralık 1949 Tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi.....	20
G. 7 Eylül 1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme.....	20

H. "20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (2000)	21
İ. "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2000)	23
J. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	24
K. 16 Mayıs 2005 Tarihli Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi	27
L. 25 Ekim 2007 Tarihli Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi.....	28
M. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri	29
N. Diğer Belgeler	30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. SUÇUN KANUNİ TANIMI.....	32
II. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER.....	35
III. SUÇUN UNSURLARI	38
A. Maddi Unsurlar	38
1. Fail.....	38
2. Suçun Konusu ve Mağduru.....	40
3. Fiil	42
a. Araç Fiiller	43
(1) Tehdit.....	43
(2) Baskı	44
(3) Cebir	44
(4) Şiddet.....	45
(5) Nufuzu Kötüye Kullanmak	45
(6) Kandırmak	46

(7) Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından veya Çaresizliklerinden Yararlanmak	47
b. Amaç Fiiller	48
(1) Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına Çıkarmak	48
(2) Tedarik Etmek	49
(3) Kaçırarak	50
(4) Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek	51
(5) Sevk Etmek.....	52
(6) Barındırmak.....	52
B. Manevi Unsurlar	53
1. Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek	55
2. Fuhuş Yaptırmak.....	56
3. Esarete Tabi Kılmak.....	58
4. Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak.....	59
C. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	60
IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	62
A. Teşebbüs.....	62
B. İştirak.....	64
C. İçtima.....	66
1. Bileşik Suç	66
2. Zincirleme Suç	68
3. Fikri İçtima ve Gerçek İçtima	69
V. SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA VE YAPTIRIM	71
A. Soruşturma ve Kovuşturma.....	71
B. Yaptırım.....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN CEZA HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. İNSAN TİCARETİYLE İLGİLİ MEVZUAT	75
A. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası (1995)	75

B. Kanunlar	77
1. "Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2002).....	77
2. Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün" Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003).....	78
a. "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003).....	80
b. "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003).....	81
3. "Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi"nin Son Protokolü'nün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2004).....	82
4. İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2005).....	83
5. "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu"nun uygulanmasına ilişkin Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine eklemeler yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2005).....	84
6. "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme"nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2006).....	85

7. “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”ın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2008)	87
8. “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi”nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2010)	88
9. “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma”ya Katılması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2012)	89
C. Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi	90
1. Suçun Kanuni Tanımı	90
2. Suçla Korunan Hukuksal Değer	92
3. Suçun Unsurları	94
a. Maddi Unsurlar	94
(1) Fail	94
(2) Suçun Konusu ve Mağduru	95
(3) Fiil	96
b. Manevi Unsurlar	97
4. Nitelikli Unsurlar	99
5. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	101
6. Yaptırım	102
II. İNSAN TİCARETİNE KARŞI MÜCADELE İLE İLGİLİ FAALİYET	103
A. İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve İşbirliği	103
B. İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması, Barındırılması ve Destek Hizmetleri	110
III. İNSAN TİCARETİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİK	114
SONUÇ	120
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR LİSTESİ:

A.e.	: Aynı Eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACCM	: 787-IG sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi
ACÇSHB	: Azerbaycan Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ACDB	: Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı
ACİB	: Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı
ACK	: 958-IIIG sayılı İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
Bkz.:	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
bs.	: Baskı
C	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CEDAW	: Covention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CIS	: Commonwealth of Independent States

CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	:Esas
Ed. by.	:Edited by (Editör)
Ed.	:Editör
Ed.	:Editör
ETCK	:765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu
Haz.	:Yayına Hazırlayan
HPD	:Hukuk Perspektifleri Dergisi
ICPO	:International Criminal Police Organization
ILO	:International Labour Organization
IOM	:International Organization for Migration
İ.	:İssue (Sayı)
İTMBİ	:İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi
İÜHF	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	:Karar
Karş.	:Karşılaştırınız
m.	:Madde
MCSER	:Mediterranean Center of Social and Educational Research
md.	:Madde
MÜHF-HAD	:Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No:	:Numara
OHCHR	:United Nations Human Rights Office of The High Commissioner
p.	:Page (Sayfa)
PKK	:Kürdistan İşçi Partisi
s	:Sayfa
S	:Sayı
SBF	:Siyasi Bilgiler Fakültesi
ss.	:sayfa aralığı

STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
T.	:Tarih
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TCK	:5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	:Türk Dil Kurumu
UK	:United Kingdom (Birleşik Krallık)
UNICEF	:United Nations Children's Fund
UNODC	:United Nations Office on Drugs and Crime
USA	:United States of America
v.d.	:Ve diğerleri
Vol.	:Volume (Cilt)
Y.	:Yıl
y.y	:Yayın yeri yok
YBHD	:Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YİMER	:Yabancılar İletişim Merkezi
YÜHFD	:Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Köle ticaretinin modern şekli olarak bilinen insan ticareti suçu, insanların farklı amaçlarla istismar edilmesidir. Herkese karşı işlenebilecek insan ticareti suçunda istismar biçimleri, daha çok zorla çalıştırma, cinsel istismar, vücut organlarının alınması ve esarete tabi kılma gibi amaçlara hizmet etmektedir. İnsan ticareti suçunun belirtilen amaçlar doğrultusunda erkeklere, kadınlara ve kız ve erkek çocuklarına karşı işlenmesi mümkündür. Ancak daha çok cinsel istismar amacıyla gerçekleştirilen insan ticareti suçunun mağdurlarının çoğu kısmını ise kadınlar ve kız çocukları teşkil etmektedir. Ancak insan ticareti suçunun mağdurlarının zor şartlarda, çok az maaşla hatta bazen ücretsiz olarak çalıştırılarak yorucu çalışma saatlerine tabi tutulan kısmı, sayı itibarıyla, cinsel istismar amacıyla mağdur edilen kısımdan sonra yer almaktadır.

İnsan ticareti suçunun mağdurları, vatanlarını ağır yaşam koşulları, ekonomik sıkıntılar nedeniyle daha iyi bir yaşam bulma umuduyla terk ediyorlar. Bu umut uğruna insan ticaretinin mağdurlarına çevrilen insanların rahat koşullar arayışı, ne yazık ki aslında “cehenneme yolculuk” oluyor. Çünkü bu yolculuk, insan ticareti mağduru olan bu kişilerin yalnızca emeklerinin ve kendilerinin istismarı ile değil, aynı zamanda hayatlarını da kaybetmeleri ile sonuçlanıyor.

Ulus ötesi bir suç olarak tanımlanan insan ticareti suçu, dünya genelinde insanlık için tehdit oluşturan uyuşturucu ve terör gibi suçlardan sonra yer almıştır ve bu ulusal ve uluslararası mevzuatta insan ticareti suçu olarak öngören yeni düzenlemelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Nitekim insan ticareti suçunun kanuni tarifinin yapılması bu alandaki göçmen kaçakçılığı, fuhuş ve diğer suçlarla insan ticareti suçunun daha rahat karşılaştırılması, bu suçun cezai yaptırımının düzenlenmesi ve bu suçun işlenme sebeplerini ve bu suçla ilgili diğer meseleleri belirlemek için de gereklidir.

İnsan ticareti suçuyla ilgili yaptığım çalışma, insan ticaretinin tarihçesi, kavramı, boyutu, bu suçla ilgili uluslararası düzenlemeler ve bu suçun Türk Ceza Hukuku ve Azerbaycan Ceza Hukukundaki yerine ilişkindir ve yaptığım bu inceleme, üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamın “İnsan Ticaretinin Tarihsel Gelişimi ve Uluslararası

Düzenlemelerdeki Yeri” başlıklı ilk bölümünde, Antik Köle Ticareti, insan ticaretinin boyutları, tanımı ve insan ticareti ile ilgili uluslararası düzenlemeler yer almıştır.

“Türk Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçu” başlıklı ikinci bölümde, insan ticaretinin ETCK’daki, TCK’daki ve insan ticareti ile ilgili diğer ulusal düzenlemeler, bu suçun maddi ve manevi unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, yaptırımı ve yargılama usulü gibi meseleler de ele alınmıştır.

Ayrıca Türk Ceza Hukukunda ilk kez 2002 yılında ETCK’nın 201\B maddesinde, 2005 yılında ise yeni TCK’nın 80. maddesinde düzenlenen insan ticareti suçu, 6 Aralık 2006 yılında ise 5560 sayılı Kanunun 3. maddesi ile 80. maddeye edilen değişikliklerle Palermo Protokolü’ne uyumlu hale getirilmiştir.

“Azerbaycan Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçu” başlıklı son bölümde ise Azerbaycan Ceza Hukukunda ilk kez 30 Eylül 2005 yılında ACCM’in 144-1. madde ile düzenlenmiş insan ticareti ile ilgili mevzuat, bu mevzuattaki ilgili maddeler, bu suçun maddi ve manevi unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, yaptırımı ve yargılama usulü gibi meseleler, istatistiki veriler, insan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara destek verilmesi ile ilgili konular incelenmiştir.

Yapmış olduğum çalışma, insan ticareti suçu ile ilgili incelememin ve görüşlerimin yer aldığı “Sonuç” kısmıyla tamamlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDEKİ YERİ

I. TARİHÇE: ATLANTİK KÖLE TİCARETİ

Her bir kavramın açıklanmasından önce insan ticareti kavramının ortaya çıkma sebebi ve tarihi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamız gerekir. Bunun için insan ticareti kavramından önce, insan ticaretinin tarihsel açıdan incelemesi yapılmalıdır. İnsan ticaretini tarihsel açıdan ele aldığımızda kavramın kölelik ve köle ticareti olarak ortaya çıktığını ve 18. yüzyılın sonundan itibaren bir suç olarak yasaklandığını görülmektedir¹. Ancak bir fiilin yasaklanması, ne yazık ki onun bitmesi anlamına gelmez. Nitekim köle ticareti 19. yüzyıldan itibaren yasaklanmışsa da bu fiiller sona ermeyerek sadece form değiştirmiştir ve günümüzde hala insanlara zarar vermeye ve tüm insanlığı tehdit etmeye devam etmektedir².

Batı Afrika'daki köle ticareti, Portekizliler'in 15. yüzyılıda maden, özellikle altın arayışı ve yeni ticaret imkânları için Batı Afrika'ya gelmesiyle başlamıştır³. Hatta Portekiz, iki yüz yıl boyunca 1440-1460 yılları arasında Afrikadan köle ihracatı konusunda tekel olmuştur⁴. Ancak genel olarak, söz konusu kölelerin Afrika'dan Amerika'ya doğrudan getirildiği 1518 yılı, Atlantik Köle Ticareti'nin başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir⁵. Yani Atlantik Köle Ticareti, 16-19. yüzyılları arasında 10-12 milyon Afrikalı köleyi Amerika'ya taşıyan köle ticareti faaliyetidir⁶.

Keşif tarihi 1492 yılı olarak bilinen ve Atlantik Köle Ticareti'nin oluşmasında

¹ Ahmet Caner Yenidünya, "İnsan Ticareti ve Batının Unutmak İstedığı Tarihi: Atlantik Köle Ticareti", 29 Haziran 2018, (Çevrimiçi) <https://medium.com/@caneryenidunya/i%CC%87nsan-ticareti-ve-bat%C4%B1n%C4%B1n-unutmak-i%CC%87stedi%C4%9Fi-tarihi-atlantik-k%C3%B6le-ticareti-e95d57160821>, 23 Eylül 2019.

² Anti-Slavery, "What is Modern Slavery", (Çevrimiçi) <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>, 23 Eylül 2019.

³ Tuğrul Çam, "Afrikalı Kölelerin Dönüşü Olmayan Yolculuğu", (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrikali-kolelerin-donusu-olmayan-yolculugu/835335>, 23 Eylül 2019.

⁴ Alistair Boddy-Evans, "A Short History of the African Slave Trade: The "Triangular Trade" in Slaves", 26 July 2019, (Çevrimiçi) <https://www.thoughtco.com/african-slavery-101-44535>, 23 Eylül 2019.

⁵ T.C. Milli Güvenlik Kurulu, **Transatlantik Köle Ticareti**, Ankara, Aralık 2013, s. 4 .

⁶ Thomas Lewis, "Transatlantic Slave Trade", (Çevrimiçi) <https://www.britannica.com/topic/transatlantic-slave-trade>, 26 Eylül 2019.

büyük etkisi olan Amerika Kıtası'nın keşfi, Kristof Kolumb tarafından gerçekleştirilmiştir⁷. “Yeni Dünya”nın keşfi ile İspanyol ve Portekizliler tarafından Afrika'dan Amerika'ya özellikle de şeker kamışı, tütün, pamuk, pirinç gibi bitkilerin yetiştirilmesi ve maden çıkarma için getirilen kölelerin ticareti başlamış ve bu daha sonra İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri tarafından devam ettirilmiştir⁸.

Afrika'dan getirilen kölelerin ticareti, resmi olarak 1663 yılında başlamıştır ve İngiltere, Portekiz, Hollanda, Fransa ve İspanya tarafından Afrika'dan 1580-1640 yılları arasında 607 bin, 1640-1700 yılları arasında 829 bin, 1700-1760 yılları arasında ise 2.8 milyon köle, insanlık dışı koşullarla ekonomik ve siyasi çıkarlar sağladıkları ülkelere nakledilmekteydiler⁹.

17. yüzyılın başlarında başlayan ve 1807 yılına kadar süren İngiliz kolonisindeki yerel ticaret, Afrikalı kölelerin Amerika'ya zorla getirildikleri yolun temeli olan İngiltere-Amerika-Afrika üçgeni içinde Atlantik merkantilist¹⁰ ticaret ağına dönüşmüş ve kölelerin zorlu koşullarda taşındığından bu okyanus yolculuğu, “Middle Passage” adını aldı¹¹. Yani Amerika, İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri, merkantilist ticaret, yani kendi ülkelerinin refahı için ve altın ve diğer madenlerin çıkartılması için Afrikalı köleleri araç olarak acımasızca kullanmaktaydı ve onlara çeşitli eziyetler edilmekteydi.

Afrikalı köleler, “Tumberio”, yani “Ölü Taşıyıcı” anlamına gelen gemilerle 2 aylık zorlu bir yolculuk yapmaktaydı. Bu yolculukta zincirlenmiş ve damgalanmış olarak çıplak şekilde taşınan köleler, kişi başına düşen alanın yarısı kadar bile olmayan, tabutta taşınmışçasına nakledilmekteydi. Bu yüzden de kölelerin çoğu, yolculuklarını tamamlayamadan hayatlarını kaybetmekte veya yemek sıkıntısı

---

⁷ Berrak Kurtuluş, “Amerika Kıtası'nın Keşfi: Kuzey Amerika-Asya Bağlantısı”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 49, İstanbul Üniversitesi, 21 Ekim 2010, s. 876.

⁸ Dünya Bülteni, “Dönüşü olmayan Kapı-Afrika'dan Amerika'ya Köle Ticareti”, 19 Mart 2018, (Çevrimiçi), <https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/donusu-olmayan-kapi-afrikadan-amerikaya-kole-ticareti-h242397.html>, 27 Eylül 2019.

⁹ Yenidünya, “İnsan Ticareti ve Batının Unutmak İsteddiği Tarihi: Atlantik Köle Ticareti”, 27 Eylül 2019.

¹⁰ TDK, **Türk Dil Kurum Sözcükleri**, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 27 Eylül 2019. Merkantilizm-Ülkenin refahını sahip olduğu altın, gümüş vb. değerli madenlere bağlayan, ülkedeki değerli maden yataklarının işletilmesine önem veren ve ihracatı artırıp ithalatı azaltmaya çalışan iktisat öğretisidir.

¹¹ Ayşe Didem Uslu, “The Pains of Middle Passage in African-American Literature”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 1, S. 2, Beykent Üniversitesi, 2007, s. 52.

yaşandığı zaman bir eşya gibi gemiden denize atılmaktaydılar¹².

18. yüzyılda Amerika'ya nakledilen 10-15 milyon Afrikalı kölenin yaklaşık 1-2 milyonunun bu zorlu ve insanlık dışı taşıma sonucu hastalık, sıcak veya eşya, mal gibi denize atılması sonucu hayatlarını kaybetmesi, insanlığın utanç verici bir gerçeğidir¹³. Ayrıca Amerika'ya getirilen Afrikalı kölelerin 10 milyondan daha fazlası sağlığını kaybetse de bu etki sağlıkla beraber, onların nüfus istatistiklerine de etki etmiştir. Ayrıca Afrika'nın geleceğine bu kadar etki eden Atlantik Köle Ticareti'nin aynı zamanda ırkçı ideolojiye de büyük ölçüde katkıda bulunduğu da bilinen bir gerçektir¹⁴.

19. yüzyılda Mısır ve Zanzibar (Afrika'nın doğu sahillerindeki yerler, Hint Okyanusu'nda bir ada), köle ticaretinin başkenti olarak bilinmekteydi¹⁵. Zanzibar'da tarihçi Âmin Muhammed'in "Portekizliler bize hiçbir şey vermeden her şeyimizi elimizden aldı"¹⁶ ifadesi, aslında köle ticareti ile ilgili pek çok şeyi ifade etmiştir. Kölelik ticareti, bir insanın başkasının malı veya eşyası olması ve onun bir eşya gibi satılmasına sebebiyet vermekte, nihayetinde onun sahip olduğu bütün hak ve özgürlüğünü elinden almaktadır. Bunun için de köle ticaretinin ortadan kaldırılması ve köleliğin yasaklanması gereği duyulmuş ve köleliğin ortadan kaldırılması yönünde ulusal ve uluslararası arenada gerekli adımlar atılmıştır.

4 Temmuz 1776 tarihinde onaylanan Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, 1787 yılında başlayan ve 1799 yılına kadar süren Fransız İhtilali ile ortaya çıkan insan hakları, eşitlik, özgürlük ve demokrasi gibi kavramlar ve 1791 tarihinde gerçekleşen Haiti Köle İsyanı gibi birçok isyanların gerçekleşmesi, köle ticaretinin ve köleliğin ortadan kaldırılmasına büyük etki etmiştir¹⁷.

---

¹² Dünya Bülteni, "Dönüşü olmayan Kapı-Afrika'dan Amerika'ya Köle Ticareti", 27 Eylül 2019; Yenedünya, "İnsan Ticareti ve Batının Unutmak İstedığı Tarihi: Atlantik Köle Ticareti", 27 Eylül 2019.

¹³ Herbert S. Klein, Ben Vinson III, **African Slavery in Latin America and the Caribbean**, New York, Oxford University Press, 1986, p. 139.

¹⁴ Anthony Hazard, "Atlantik Köle Ticareti: Ders Kitaplarında Çok Az Anlatılan Şey", TED, Çev. Selda Yener, Aralık 2014, (Çevrimiçi) https://www.ted.com/talks/anthony_hazard_the_atlantic_slave_trade_what_too_few_textbooks_told_you?language=tr, 27 Eylül 2019.

¹⁵ Şemseddin Aliyev, **İnsan Ticareti ile Mücadele**, Bakü, Sivil Toplum Örgütleri Matbaası, 2015, s. 19.

¹⁶ İbrahim Tıgılı, "Zanzibar: Köleliğin Tarihi", **Gerçek Hayat**, Ed. Halime Kirazlı, S. 860, İstanbul, İhlas Gazetecilik, 17 Nisan 2017.

¹⁷ T.C. Milli Güvenlik Kurulu, "Transatlantik Köle Ticareti", s. 26 .

İnsanların günde 18-20 saat mesai üzerinden acımasız koşullarda çalıştırıldığı, bu duruma başkaldıran kişilerin öldürüldüğü sonuç olarak yerlilerin soykırımı maruz kaldığı ve Afrika'dan yeni kölelerin getirildiği Haiti'de köleliğin sınırları çok zorlanmıştı. Bunun sonucu olan Haiti Köle İsyanı'nın aslında bir isyandan çok devrim olarak ele alınmasının sebebi, belki de bu isyanın yapıldığı dönem için çok zorlu bir mücadele olması ve isyandan sonra büyük başarılar elde edilmesidir. Yani Haiti, Fransızlara karşı zorlu mücadele sonunda-1801 yılında köle ticaretine son veren ilk ülke olmuştur. Bu ise tarihte ilk kez köle ticaretini 1807 Tarihli Köle Ticareti Yasası ile ortadan kaldıran ülke olarak gösterilen İngiltere'nin bu teşebbüsünün aslında Haiti Köle İsyanı'ndan sonra gerçekleştiğinin göstergesidir. Hatta 1 Ocak 1804 yılında tarihin ilk siyah köle devleti olan Haiti Cumhuriyeti'nin kurulması, bu isyanın belki de en büyük başarısı olmuştur¹⁸.

1807 yılında köle ticaretini ilk yasaklayan İngiltere'de parlamento tarafından köle ticaretine son veren 1807 Tarihli Köle Ticareti Yasası kabul edildi. Amerika, Fransa, Hollanda gibi ülkeler İngiltere'den sonra köle ticaretini ortadan kaldırırsa da, Küba ve Brezilya gibi ülkeler, köle ticaretinden en son vazgeçenlerden olmuştur¹⁹. 1807 yılında köle ticaretinin yasaklanmasının ardından, 1 Ağustos 1834 yılında İngiltere'de uygulamaya konulan 1833 Tarihli Köleliği Kaldırma Yasası ile köleliğin kendisi de yasaklanmıştır²⁰. İngiltere'den sonra köle ticareti, Danimarka'da 1802 yılında, İsveç'te 1813 yılında, Hollanda'da 1814 yılında, Fransa'da 1815 yılında, köle ticaretini yasaklamaktan en son vaz geçenlerden biri olan İspanya'da 1873 yılında, Küba'da 1886 yılında, Brezilya'da ise 1888 yılında tamamen yasaklanmıştır²¹. Amerika'da ise yasaklanan köleliğin tamamen ortadan kaldırılması,

---

¹⁸ İsmail Çal, "Kölelerin Büyük Başarısı Haiti Cumhuriyeti", 18 Şubat 2019, (Çevrimiçi) <https://www.dunyabulteni.net/olaylar/kolelerin-buyuk-basarisi-haiti-cumhuriyeti-h271783.html>, 24 Eylül 2019.

¹⁹ Tarih Ötesi, "Atlantik Köle Ticareti", (Çevrimiçi) <https://www.tarihotesi.com/atlantik-kole-ticareti/4/>, 23 Eylül 2019.

²⁰ Kenan Malik, "Let's Put an End to the Delusion That Britain Abolished Slavery", 11 February 2018, (Çevrimiçi) <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/feb/11/lets-end-delusion-britain-abolished-slavery>, 24 Eylül 2019.

²¹ Yenidünya, "İnsan Ticareti ve Batının Unutmak İstedığı Tarihi: Atlantik Köle Ticareti", 27 Eylül 2019.

1862 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin 16. Başkanı Abraham Lincoln tarafından gerçekleştirilmiştir²².

II. İNSAN TİCARETİNİN BOYUTLARI VE TANIMI

1400-1900 yılları arasında gerçekleşen köle ticaretinin ekonomik gelişmeyi nasıl etkilediği ile ilgili yapılan araştırmalar, köle ticareti ve onun etkilerinin şimdiki zamanda da mevcut olduğunu göstermektedir²³. Hatta günümüzde kadınların, erkeklerin ve çocukların bile modern kölelik olarak devam eden köleliği, herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu, modern çağın insan ticaretidir. İnsan ticareti, köleliğin aksine, ülkeler ve bölgeler ile sınırlıdır. Ancak her geçen gün artan insan ticareti suçunda da suçun mağdurlarının ucuz emek ve cinsel hizmet taleplerinin olduğu ülkelere sıkça ve uzun mesafeler kat etmesi, önceki yüzyıllardaki küresel köle ticaretinin uzun seferlerini hatırlatmaktadır²⁴.

Modern köleliğin ölçülmesinin zor bir girişim olduğu, yaygın olarak kabul edilmektedir, yani en azından tek bir kaynağın modern köleliğin her türüyle ilgili güvenilir veri sağlamadığı anlaşılmaktadır. “Modern Köleliğin Küresel Tahminleri Raporu”nu (Global Estimates of Modern Slavery) geliştirirken, Walk Free Foundation isimli sivil toplum örgütü ve ILO, IOM’un desteği ile 53 yerel dilde 71.000’den fazla kişiyle yüz yüze görüşmeleri içeren anket araştırmasını ve insan ticareti mağdurlarına ilişkin idari verilerle birleştiren metodoloji kabul etmişlerdir²⁵. “Modern Köleliğin Küresel Tahminleri Raporu”²⁶ gereğince, tahminen 40.3 milyon erkek, kadın ve çocuk 2016 yılında herhangi bir günde modern köleliğin mağduru

²² Tarihi olaylar, “Amerika’da Köleliğin Kaldırılması”, (Çevrimiçi) <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/amerika-da-koleligin-kaldirilmesi-114>, 23 Eylül 2019.

²³ Nurullah Gür, “Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme”, **International Review of Economics and Management**, C. II, S. 2, 2014, s. 59.

²⁴ Louise Shelley, **Human Trafficking: A Global Perspective**, Cambridge University Press, New York, 2010, p. 12.

²⁵ Global Slavery Index, “What Does the Data Tell Us About Modern Slavery?”, (Çevrimiçi) <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>, 25 Eylül 2019.

²⁶ “Modern Köleliğin Küresel Tahminleri” Raporu’nda kölelikten kasıt, zorla çalıştırılan tarım işçileri, pasaportları ellerinden alınan kişiler, fuhuşa zorlanan kadın ve kız çocukları veya istenilen ekonomik aktiviteye zorlanan kişiler ve diğerlerini kapsamaktadır. Bkz.: Sabah Gazetesi, “Dünya Kölelik Haritası”, 19 Kasım 2014, (Çevrimiçi) <https://www.sabah.com.tr/galeri/dunya/dunya-kolelik-haritasi>, 25 Eylül 2019.

olmuş ve bunların 24.9 milyonu zorunlu çalışmakta, 15.4 milyonu zorunlu evlilik birliği içinde yaşamaktadır. Bu köleliğin yüzde 71 oranını kadınlar ve kız çocukları teşkil etmektedir. Modern kölelik, en çok Afrika’da yaygındır ve bunu Asya ve Pasifik bölgesi izlemektedir²⁷.

Ayrıca 2019 yılında yayımlanan “2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu” nu incelediğimizde, 2003 yılında 39 ülkeden 10000 kişinin insan ticareti mağduru olmasına rağmen, 2016 yılında bu sayının 97 ülkeden 24000’den çok kişiye kadar arttığını görebiliriz. Raporda mağdurlarının yüzde 70’i kadınlar ve küçük kız çocukları olan bu suçun en çok gerçekleştirildiği bölgenin Amerika, Avrupa ve Asya’nın bazı bölgeleri olduğu ifade edilmiştir²⁸. Yüzde 59’u cinsel istismar amaçlı ve yüzde 34’ü zorla çalıştırmak için işlenen insan ticareti suçu, teknolojinin, sanayinin geliştiği ve kendi ülkesi içinde en çok mağduriyetin yaşandığı Amerika’da (yüzde 87 oranla Orta Amerika ve Karayipler) cinsel istismar amacıyla, az gelişmiş Afrika’da (özellikle Doğu ve Güney Afrika) ise zorla çalıştırmak amacıyla işlenmektedir. Doğu’dan Batı’ya akış süren insan ticareti, Doğu Asya ve Pasifik bölgesi-Kuzey Amerika, Orta Asya- Orta ve Batı Avrupa, Güney Afrika- Güney ve Batı Avrupa olarak gerçekleşmektedir²⁹.

Aynı zamanda çok yaygın bir suça dönüşen insan ticareti suçu ve onun boyutu ile ilgili 2001 yılından itibaren ABD Dışişleri Bakanlığı, “İnsan Ticareti Raporu” (Trafficking in Persons, TIP) yayınlamaktadır. 2019 yılındaki güncel Rapor’a göre, tahminen 25 milyon kişi insan ticaretinin mağduru olmuştur. Bu kişiler, zorla çalıştırılarak, cinsel istismar edilerek, yani seks işçiliği ile, çocukların emeğinin istismarı ve sahte evlilik yoluyla mağdur edilmektedir³⁰.

“ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Ticareti Raporu”nda diğer yıllardan farklı olarak, bu yıllık istatistiki verilere göre, insan ticareti suçu daha çok aynı ülke sınırları içinde işlenmektedir ve bu veriler, 187 ülke ile yapılan araştırmanın

---

²⁷ International Labour organization&Walk Free Foundation, **Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage**, Geneva, International Labour Office, 2017, p. 5.

²⁸ UNODC, “Global Report on Trafficking in Persons 2018”, New York, United Nations, 2018, (Çevrimiçi) https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTIP_2018_BOOK_web_small.pdf, 22 Ekim 2019.

²⁹ A. e.

³⁰ USA Department of State, “Trafficking in Persons Report”, June 2019, (Çevrimiçi) <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf> , 21 Ekim 2019.

sonucudur. Bu ülkeler, insan ticareti ile mücadelede elde ettiği olumlu sonuçlar açısından, yani insan ticareti suçunun ortadan kaldırılması için asgari standartlara ulaşma açısından dört kategoride yer almaktadır³¹.

İlk kategoride insan ticareti ile mücadelede ve alınan önlemlerde en etkili sonuçlar elde eden devletler yer almaktadır. 33 devletin yer aldığı listede Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Kolombiya, Kıbrıs, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Filipinler, Portekiz, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayvan, İngiltere, Amerika gibi devletler yer almaktadır.

İkinci kategoride ise belirli çabalarına rağmen çok iyi sonuçlar elde etmeyen 169 ülke vardır ve bu ülkelerden 38'i ikinci kategoride yer almalarına rağmen, gözlem altına alınan ülkeler sırasına dahil olmuştur. İkinci kategoriye, Arnavutluk, Ermenistan, Brezilya, Bulgaristan, Çad, Danimarka, Mısır, Yunanistan, Hindistan, İrlanda, İtalya, Kenya, Kosova, Küveyt, Latviya, Meksika, Pakistan, Peru, Polonya, Tacikistan, Türkiye, Ukrayna, Almanya ve diğer devletler dahildir. İkinci kategoride olsa da gözlem altına alınan devletlere ise Afganistan, Azerbaycan, Cezayir, Bangladeş, Bosna-Hersek, Macaristan, Irak, Kazakistan, Romanya, Sudan, Özbekistan ve Vietnam gibi devletler dahildir.

ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Ticareti Raporu'na göre, Türkiye'de insan ticareti mağdurlarının çoğusu, öncelikle Orta ve Güney Asya, Doğu Avrupa, Azerbaycan, Endonezya, Fas ve Suriye'dendir. 2018 yılında belirlenen 134 kurbanın 29'u Özbek, 21'i Afgan, 18'i Faslı, 15'i Suriyeli ve 14'ü Kırgızdır. Önceki yıllarda ise en fazla mağdur sayısı, 2017 yılında 86, 2016 yılında 36 mağdur ile Suriye'den olmuştur³². Ayrıca Türkiye, büyük bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam ettiğinden söz konusu savunmasız insanların insan ticareti ve istismarın mağduruna dönüşmeleri kaçınılmazdır. Bahsi geçen raporda yaklaşık 3.65 milyon yerinden edilmiş Suriyeli ve 350.000'in üzerinde diğer mülteci vatandaşların Türkiye'de ikamet ettiği belirtilmiştir. Raporda Türkiye'deki bazı gençlerin insan ticaretinin

³¹ A.e.; Amerikanın Sesi, "İnsan Ticaretiyle Mücadele Hala Yetersiz", 21 Haziran 2019, (Çevrimiçi) <https://www.amerikaninsesi.com/a/insan-ticaretiyle-mucadele-/4967515.html>, 23 Ekim 2019.

³² USA Department of State, "Trafficking in Persons Report", p. 470; Kırım Haber Ajansı, "ABD, 2018 İnsan Ticareti Raporu'nu açıkladı", 30 Haziran 2018, (Çevrimiçi) <http://old.qha.com.ua/tr/toplum/abd-2018-insan-ticareti-raporu-nu-acikladi/171879/>, 31 Ekim 2019.

mağduruna dönüşerek Kürdistan İşçi Partisi'ne (PKK) katıldığı da gösterilmektedir³³.

ABD Dışişleri Bakanlığı İnsan Ticareti Raporu'nda son beş yılda bildirildiği üzere, insan ticareti failleri, Azerbaycan'daki yerli ve yabancı mağdurları ve yurtdışındaki Azerbaycanlı mağdurları istismar etmektedir. Azerbaycanlı erkekler ve erkek çocuk mağdurlar, Azerbaycan, Rusya, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Türkiye'de zorunlu çalışmaya; Azerbaycanlı kadın ve kız çocuk mağdurlar ise Azerbaycan, Malezya, Pakistan, Rusya, Türkiye, BAE ve İran'da seks ticaretine maruz kalmaktadırlar³⁴. Ayrıca rapora göre, Azerbaycan, insan ticareti açısından cinsel istismar ve emek istismarında Çin'den, Rusya'dan, Türkmenistan'dan, Özbekistan'dan ve Ukrayna'dan getirilen insan ticareti mağdurları için hedef ülke rolünü oynamaktadır. Daha önceki yıllarda ise Azerbaycan, fuhuş ve yasa dışı iş gücü ticaretinde Orta Asya'dan İran'a, Türkiye'ye ve BAE'ye getirilen insan ticareti mağdurları için transit ülke olarak tanımlanmıştır³⁵.

Üçüncü kategoride Beyaz Rusya, Çin, Küba, İran, Rusya, Suriye, Türkmenistan ve Venezuela gibi insan ticaretiyle mücadelede en az çaba gösteren 21 ülke yer almaktadır.

Dördüncü kategoride ise en kritik sonuçlara sahip ülkeler yer almaktadır ve buraya Libya, Somali ve Yemen gibi devletler dahildir.

ILO Genel Müdürü, Guy Ryder, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğine karşı alınan önlemlerin geliştirilmesinde, söz konusu "Modern Köleliğin Küresel Tahminleri Raporu'nun büyük etkisi olduğunu vurgulamıştır. Walk Free Foundation'ın kurucusu ve yönetim kurulu Başkanı Andrew Forrest ise modern köleliğin temel nedeninin geçmişten gelen ayrımcılık, eşitsizlik ve istismara gösterilen hoşgörü olduğunu ve bunu önlemek için iş çevreleri, hükümet, sivil toplum örgütleri ve aslında herkesin çabası olması gerektiğini belirtmiştir³⁶.

Belki de insan ticareti ile mücadelede kapsamlı ve ortak bir tanımın kabul edilmemesi, bu suçla mücadelede en önemli problemlerden birini teşkil etmektedir. Zira modern kölelik olarak bilinen ve insanın istismar edilmesine yönelik insan

---

³³ **A.e.**

³⁴ USA Department of State, "Trafficking in Persons Report", p. 80.

³⁵ **A.e.**

³⁶ Uluslararası Çalışma Örgütü, "Modern Kölelik ve Çocuk İşçiliği", 20 Eylül 2017, (Çevrimiçi) https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_575650/lang--tr/index.htm, 26 Eylül 2019.

ticaretinin ne uluslararası genel kabul gören tanımı ne de insan ticaretinin kapsamı ile ilgili uluslararası ortak bir tanım mevcuttur ve bu, suçla mücadelede hangi kapsamda mücadele edileceği konusunda bir belirsizliğe neden olmaktadır³⁷. Yani insan ticaretine karşı ulusal ve uluslararası alanda mücadelede insan ticareti suçunu oluşturan fiillerin tespit edilmemesi ve yaptırıma bağlanmaması, bu suça karşı devletlerin işbirliği yapmasını engellemekte ve suça farklı yaklaşım sonucu organize suç örgütlerinin bu durumu fırsata çevirmelerine sebebiyet vermektedir³⁸.

İnsan ticareti kavramı, başlarda fuhuşa zorlama veya zorla veya hile ile çalıştırma olarak kullanılsa da yirminci yüzyılın başlarında “beyaz köleliğe” bağlı olarak uluslararası kullanıma girmiştir³⁹. Bunun için de köleliğe yönelik ilk çok taraflı anlaşmalardan biri olan Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi, “ahlaksız” amaçlar için zorunlu olarak tedarik edilen kadın ve kız çocuklarına karşı yapılan bu fiilleri önlemek için 1904 yılında kabul edilmiştir⁴⁰.

İster ilgili anlaşmalar isterse de ondan sonraki uluslararası düzenlemeler, modern köleliğe son vermemiş, aksine modern kölelik dediğimiz kavram, hukuki açıdan bağımsızlık kazanarak günümüzde yeni biçimlerde ortaya çıkmaktadır⁴¹. Yani insan ticareti suçu, yalnızca kadınların değil, hem erkeklerin hem de çocukların mağdur olabileceği ve fuhuşun yanı sıra, zorla çalıştırma, organların alınması gibi ve diğer istismar maksatlarını da kapsayan bir suçtur⁴². Buna rağmen, insan ticaretinin daha dar tanımının yapıldığı görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre, insan ticareti, yalnızca cinsel istismar amacıyla ve ülke sınırı dâhilinde veya sınırı aşarak işlenen fiilleri ile kapsamaktadır⁴³.

---

³⁷ Hüdayi Sayın, “Modern Kölelik Olarak Meta-Göçmen İnsan Ticareti Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y. 2, C. II, S. 2, Bingöl Üniversitesi, 2 Aralık 2018, s. 80.

³⁸ Ahmet Caner Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, s. 19.

³⁹ Anne Therese Gallagher, **The International Law of Human Trafficking**, Cambridge University Press, New York, 2010, p. 13; Ekin Deniz Uzun, “Definitional Quagmire of Human Trafficking Under International Law: Making a Travesty of This Phenomenon?”, **YÜHFD**, Ed. Oktay Uygun, C. XVI, S. 1, Ocak 2019, s. 161.

⁴⁰ Gallagher, **The International Law of Human Trafficking**, p. 13.

⁴¹ Ali Bal, “Kölelik, Zorla Çalıştırma ve Benzer Uygulamalara İlişkin Yasağın Uluslararası Hukuk ve AIHM İçtihatları Çerçevesinde Gelişimi”, **YBHD**, No: 4, S. 2, Ankara, 2019, s. 55.

⁴² Gülşah Kurt, “İnsan Ticareti”, **Özel Ceza Hukuku: Uluslararası Suçlar**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 161.

⁴³ Olgun Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, **TBB Dergisi**, S. 67, Ankara, 2006, s. 61.

İnsan ticareti kavramı, doktrinde human trafficking (insan ticareti), trade of human beings (insanların ticareti), human commodity trafficking (ticari bir meta olarak insanların alınıp satılması), human trade (insan alışverişi), trafficking in human beings (insanların ticareti), trafficking in persons (bireylerin ticareti), insan kaçakçılığı, insan yağması, insan sömürüsü gibi kullanılsa bile, hem pozitif hukuka uygunluk açısından hem de uluslararası sözleşmelerde kullanım yönünden en çok insan ticareti kavramı tercih edilmektedir⁴⁴.

İnsan ticaretinin en kapsamlı şekilde ve dünya genelinde en fazla kabul edilen uluslararası tanımı, 15 Kasım 2000 yılında İtalya'nın Palermo şehrinde düzenlenen konferansta kabul edilmiş "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ünde, yani Palermo Protokolü'nde düzenlenmiştir⁴⁵.

"Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü'nün 3. maddesinde insan ticareti tanımının düzenlenme şekli: "(a) "İnsan ticareti", kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeği, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.

(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.

(c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini

---

⁴⁴ Osman Seyhan, Alper Akgül, **Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 80.

⁴⁵ Maria Segrave, **Human Trafficking**, England, Ashgate Publishing Limited, 2013, p. 12.

içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

(d) Onsekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir” olarak ifade edilmiştir.

Uluslararası ve genel kabul görmüş bu tanım, insan ticareti suçunun işlenmesi için amaç ve araç fiiller öngörmüştür ve tez konusu olan Azerbaycan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hukukundaki tanımlar da “Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü’ndeki tanımla uyum içindedir. Ancak belirli farklılıkları tespit etmek için her üç tanımı, amaç fiil, araç fiil ve işlenme amacı açısından incelenmelidir.

“Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü’nün 3. maddesinde düzenlenen tanıma göre, fail tarafından belirlenen istismar amacı, insan ticareti mağdurunun fuhuş veya başka biçimde cinsel istismar, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, esaret veya esaret benzeri uygulamalara maruz bırakılması, kulluk veya organların alınmasıdır.

Türk Ceza Hukuku’nda insan ticareti suçunun düzenlendiği TCK’nın 80. maddesi gereğince ise suçun faili tarafından belirlenen maksatlar, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesidir. Azerbaycan Ceza Hukuku’nda ACCM’nin 144-1. maddesinde düzenlenmiş insan ticareti suçunun tanımına göre ise bu suçta fail tarafından belirlenen istismar amacı, zorla çalıştırma (hizmet ettirme), cinsel istismar, esaret, esaret benzeri uygulamalar ve ondan kaynaklanan kulluk, insan organlarının veya dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılmasıdır.

Her üç tanımı incelendiğinde hem Türk Ceza Hukukundaki hem Azerbaycan Ceza Hukukundaki tanımın “Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ündeki tanımı

esas aldığı anlaşılmaktadır. Ancak her bir tanımda herhangi belirsizlik, belirlilik ve suçta ve cezada kanunilik ilkeleri gereğince bu suçun faillerinin cezalandırılması açısından zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Örneğin, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ündeki ve Azerbaycan Ceza Hukuku’nda ACCM’nin 144-1. maddesindeki “esaret benzeri uygulamalar”, “cinsel istismarın başka biçimleri” gibi kullanım, tam olarak hangi istismarın olduğunu açıklamamaktadır. Ancak Türk Ceza Hukuku’nda ise “benzeri uygulamalar” gibi belirsiz ifadeler, ETCK’da yer alsa da TCK’dan belirlilik ve kanunilik ilkesi gereğince çıkarılmıştır⁴⁶. ACCM’nin 144-1. maddesinde ek olarak yalnızca insan organları değil, mağdurun dokularının da yasadışı yollarla alınması ve insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması da istismar biçimleri arasında yer almaktadır.

“Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ünün 3. maddesine göre, bu suçta araç fiiller, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlamadır.

TCK’nın 80. maddesi gereğince, araç fiiller, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek olarak gösterilmiştir. ACCM’nin 144-1. maddesine göre ise bu suçta araç fiiller, mağdura karşı kuvvet kullanma ile tehdit veya kuvvet kullanma, tehdit veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama, üstünlük veya ayrıcalık tanıma veya tanınmasıdır. “Başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını

---

⁴⁶ Ayrıca bkz. bu tezin “Suçun Kanuni Tanımı” başlığına, s. 32.

kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama” araç fiili, “Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’de ve ACCM’nin 144-1. maddesinde yer alsa da, TCK’nın 80. maddesinde düzenlenmemiştir.

“Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ünün 3. maddesine göre, bu suçta amaç fiiller, insan ticareti suçunun mağdurlarının temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır.

TCK’nın 80. maddesi gereğince, insan ticareti suçunda amaç fiiller, insan ticareti mağdurlarını ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmaktır. ACCM’nin 144-1. maddesine göre ise bu suçta amaç fiiller, insan ticareti mağdurlarının tedarik edilmesi, onların temin edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması olarak ifade edilmiştir. Seçimlik amaç fiillerin düzenlediği bu üç tanımdaki amaç fiiller birbiriyle uyumludur, bir suç olarak insan ticaretinin mağdurunun hem ülke dahilinde hem ülke dışına çıkarılmakla işleneceği net olarak TCK’nın 80. maddesindeki “ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak” gibi ibaresinden anlaşılmaktadır.

Uluslararası sözleşmelerde ve ulusal mevzuatta seçimlik hareketli suç olarak kabul edilen insan ticareti suçunun genel olarak üç aşamada, yani mağdurların tedarik edilmesi, hedeflenen ülkeye nakledilmesi ve mağdurun istismar edilmesi olarak gerçekleştirildiği kabul edilmektedir⁴⁷. “Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü, TCK’nın 80. Maddesi ve ACCM’nin 144-1. maddesindeki seçimlik hareketler, genel bu üç aşamayı da kapsamaktadır. Ancak insan ticareti suçunun tedarik edilmesi (araştırıp bulma, elde etme), temin edilmesi, şiddet uygulanarak nakledilmesi ve istismar edilmesi gibi dört aşama sonucu da gerçekleştirildiğini savunan görüşler de

---

⁴⁷ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 23.

mevcuttur⁴⁸. Ancak hem yukarıdaki üç tanımdan hem de diğer uluslararası ve ulusal mevzuattan bu üç aşamanın temel olarak kabul edildiğini, sadece söz konusu temel aşamadaki fiiller ile bu aşamaların daha geniş şekilde ifade edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca insan ticareti suçunun işlenmesinden sonraki bu suçla mücadelede aşamalar ise genelde dörtten ibarettir. Bu aşamalar; insan ticareti suçunun önlenmesi (prevention), tespit edilen insan ticareti suçunun mağdurlarının korunması, (protection) soruşturma ve kovuşturma yapılması (prosecution) ve ortaklık (partnership) olarak bilinmektedir⁴⁹. Yani bu aşamalar ile insan ticareti suçu ile mücadele stratejisi oluşturulmaktadır.

III. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE İNSAN TİCARETİ SUÇU

Modern kölelik olarak bilinen insan ticareti suçu, uluslararası konu olarak 20. yüzyıldan itibaren uluslararası boyut kazanmış ve insan ticareti uluslararası ve ulusal mevzuatlarda daha geniş bir biçimde konu olarak ele alınmıştır⁵⁰. Ayrıca uluslararası düzenlemelerin her zaman ulusal mevzuatlara yön verme ve onların geliştirilmesi açısından etkisi büyüktür. Bunun için de insan ticareti ile ilgili uluslararası düzenlemelerin kronolojik olarak incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

A. 18 Mayıs 1904 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi

İnsan ticareti ile ilgili kabul edilen ilk uluslararası düzenleme olan Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi, 18 Mayıs 1904 tarihinde Paris

---

⁴⁸ Nova Scotia Crime Stoppers, “Stages of Human Trafficking-Steps Traffickers Take to Control Their Victims”, **Crime of the Week**, 27 September 2018, (Çevrimiçi) <https://crimestoppers.ns.ca/category/broadcast/crime-of-the-week/>, 30 Eylül 2019.

⁴⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “İnsan Ticaretiyle Mücadele Hakkında Genel Bilgi”, (Çevrimiçi) <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi56420>, 3 Ekim 2019.

⁵⁰ Mehmet Atilla Güler, “Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri”, **İş ve Hayat Dergisi**, C. I, S. 2, Ankara, Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, 1 Ağustos 2015, s. 42.

Konferansı'nda kabul edilmiştir⁵¹. Polisiye tedbirlerinin düzenlendiği ve insan ticareti ile ilgili bilgilerin kordinasyonundan sorumlu bir makamın tesisini öngören Sözleşme'de insan ticareti mağduru olan kadınlara destek olunması ve onların ülkelerine gönderilmesi ile ilgili masrafların devlet tarafından karşılanacağı belirtilmiştir⁵². Ayrıca Sözleşme'de yalnız insan ticareti suçu faillerinin cezai sorumluluğu ile ilgili meseleler değil, insan ticareti suçunun mağdurlarının korunması ve onlara destek olunması ile ilgili konular da ele alınmıştır⁵³.

B. 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi

Cezalara yer verilmediği için cezai sorumluluk meselesi, 18 Mayıs 1904 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'ne ek olarak 4 Mayıs 1910 yılında Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi ile yeniden düzenlenmiştir⁵⁴. Lozan Antlaşması ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti tarafından da kabul edilerek onaylanan 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi, insan ticareti suçunun kavramsal unsurlarının ilk defa düzenlendiği belgedir⁵⁵. Sözleşme'nin giriş kısmında amacı, beyaz kadın ticareti olarak ele alınan insan ticareti suçunun ortadan kaldırılması için etkili adımlar atmak olarak gösterilmiştir. Ayrıca söz konusu Sözleşme'nin birinci ve ikinci maddesinde, yaşı küçük olan kızların ahlak dışı amaçlar için kandırılması, tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesinin mağdurların rızası olsa bile, bu suçu oluşturacağını anlaşılmaktadır, zira bu rıza geçersiz olacaktır. Ancak yaşı küçük

⁵¹ Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'nin kabul edilmesi, Almanya, Belçika, Danimarka, İspanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya, İsveç, Norveç, İsviçre gibi ülkelerin katılımı ile gerçekleşti. Ayrıca bu Sözleşme, onun 8. maddesine uygun olarak 18 Temmuz 1905 yılında yürürlüğe girdi. Bkz: International Agreement for the Suppression of the "White Slave Traffic", Paris, 18 May 1904.

⁵² Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadın Ticareti İle Mücadele**, Ankara, Hermes Ofset, 2010, s. 22.

⁵³ Yenedünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 104.

⁵⁴ Ayrıca 13 ülkenin katılımı ile imzalanan 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'ne daha sonra 20 devlet de katıldı. Bkz: International Agreement for the Suppression of the "White Slave Traffic", Paris, 4 May 1910; Jean Allain, "White Slave Traffic in International Law", **Monash University**, February 2017, p. 23, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/307937864_White_Slave_Traffic_in_International_Law, 2 Ekim 2019.

⁵⁵ Bersu Renk, Oğuzhan Ömer Demir, "İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler", **Polis Bilimleri Dergisi**, C. XIII, S. 1, 2012, s. 54.

olmayan kadın mağdurların ise hile, şiddet, tehdit, yetkinin suistimali veya cebir uygulanarak fuhuş için kullanılması, tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesi, farklı ülkelerde gerçekleşse bile, insan ticareti suçunun işlenmesine sebebiyet verecektir⁵⁶. Yani Sözleşme'nin birinci ve ikinci maddesi gereğince, insan ticareti suçunun yalnızca ülke dahilinde değil de ülke dışında da işlenebileceği anlaşılmaktadır.

C. 30 Eylül 1921 Tarihli Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi

4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi ile insan ticareti suçunun ilk uluslararası kavramı düzenlenmiş olsa bile, insan ticareti suçunun bu kavramı, bağlayıcı olmadığı için hem 18 Mayıs 1904 tarihli, hem de 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'nden sonra 30 Eylül 1921 yılında Cenevre'de Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi kabul edilmiştir⁵⁷. Milletler Cemiyeti bünyesinde kabul edilen 30 Eylül 1921 Tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi, ulusal mevzuatın genel kısmına bakılmaksızın insan ticareti suçuna teşebbüs ve iştirak olması durumunda suçun faillerinin cezalandırılmasını da öngörmüştür⁵⁸. Lozan Anlaşması ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti tarafından da kabul edilerek onaylanan 30 Eylül bu Sözleşme'nin konusu, 18 Mayıs 1904 tarihli ve 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'nden farklı olarak yalnız kadınlar değil, kadınlarla beraber hem de 21 yaşını doldurmamış kız ve erkek çocuklarıdır⁵⁹.

⁵⁶ Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", s. 65.

⁵⁷ Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kabul edilen ve 12 maddede teşkil olunan 30 Eylül 1921 Tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'nin kabul edilmesi, Arnavutluk, Avusturya, Almanya, Belçika, Brezilya, İngiltere, Şili, Çin, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Estonya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Japonya, Letonya, Litvanya, Norveç, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya gibi devletlerin katılımı ile gerçekleştirildi. Bkz.: "International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children", Geneva, 30 September 1921; Ekber Necefov, "Uluslararası Yasal Düzenlemelere Göre İnsan Ticareti ve Eski Doğu Bloku Ülkelerinde İnsan Ticareti", 23 Ağustos 2011, (Çevrimiçi) <http://www.turansam.org/makale.php?id=3427>, 3 Ekim 2019.

⁵⁸ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 105.

⁵⁹ Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadın Ticareti İle Mücadele**, s. 22.

D. 25 Eylül 1926 Tarihli Kölelik Sözleşmesi

25 Eylül 1926 yılında Cenevre’de imzalanan Milletler Cemiyeti Kölelik Sözleşmesi’nin birinci maddesinde kölelik ve köle ticaretinin tanımı verilmiştir⁶⁰. 5 Haziran 1933 tarihli 2273 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilen Milletler Cemiyeti Kölelik Sözleşmesi’nin 1. maddesinde, “köleliğin, üzerinde mülkiyet hakkına özgü yetkilerin biri veya tamamının uygulandığı kişinin durum veya statü olması, köle ticaretinin ise kişiyi köleleştirmek için onun elde edilmesi, elden çıkarılması, satılması, takas edilmesi, devredilmesi, nakledilmesi ve insan ticareti ile ilgili tüm fiilleri kapsadığı” belirtilmiştir.

E. 11 Ekim 1933 Tarihli Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi

11 Ekim 1933 yılında Cenevre’de kabul edilen Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi’nin birinci maddesinde, insan ticareti failinin ceza sorumluluğu ile ilgili düzenleme yapılmıştır⁶¹. 11 Ekim 1933 Tarihli Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi’nin birinci maddesine göre, ahlak dışı amaçlarla kandırılan, tedarik edilen kadın veya kız çocuklarının bu duruma rızası olması durumunda ve insan ticareti suçunun farklı ülkelerde işlenmesi durumunda bile bu suçun faillerinin cezai sorumluluğunun olacağını öngörmüştür⁶². Sözleşme’nin devletlere yüklediği diğer bir yükümlülük ise yasal düzenlemelerinde insan ticareti suçunun cezalandırılmasına ilişkin eksikliklerin ortadan kaldırılması olmuştur⁶³.

⁶⁰ 12 maddeden oluşan 25 Eylül 1926 Tarihli Kölelik Sözleşmesi, ve onun 12. maddesine uygun olarak 9 Mart 1927 yılında yürürlüğe girdi. Bu Sözleşme, 7 Aralık 1953 yılında Birleşmiş Milletler’in Genel Merkezi’nde, yani New York’ta kabul edilen Protokol ile değiştirildi ve bu değişiklik, 7 Temmuz 1955 yılında yürürlüğe girdi. Ayrıca, bu Sözleşme, 36 devlet tarafından imzalanmıştır. Bkz.: “Slavery Convention”, Geneva, 25 September 1926.

⁶¹ Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi, Afganistan, Avustralya, Avusturya, Güney Afrika Birliği, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Şili, Küba, Çekoslovakya, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İran, İrlanda, Letonya, Meksika, Hollanda, Nikaragua, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Sudan, İsveç, İsviçre ve Türkiye gibi devletler tarafından onaylanmıştır. Bkz.: “International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age”, Geneva, 11 October 1933.

⁶² Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, s. 66.

⁶³ Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadın Ticareti İle Mücadele**, s. 23.

F. 2 Aralık 1949 Tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin Ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi

Kendinden önceki Sözleşmelerin önemli hükümlerinden oluşan ve ilk kez bu suçun mağdurlarını belirli bir kategori olarak değil de, “insan” kavramı ile genel olarak kabul eden 2 Aralık 1949 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi, yaklaşık 50 yıla kadar insan ticareti alanında temel uluslararası belge niteliğine sahip olmuştur⁶⁴. 2 Aralık 1949 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi’nin birinci maddesine göre, kişinin rızası olsa bile, başkalarının arzularının tatmini için onun fuhuş amacıyla kandırılması, tedarik edilmesi ve fuhuş amacıyla istismar edilmesi durumunda failin yine ceza sorumluluğu olacaktır, yani bu fiilleri işleyen kişinin cezalandırılması gerekecektir. 2 Aralık 1949 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşme’de, insan ticaretiyle mücadele ve insan ticaretinin önlenmesi stratejisi için devletlerin belirli bir ölçüde sivil toplum örgütleri ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yapması gerektiğine vurgu yapıldığını görülmektedir.

G. 7 Eylül 1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti Ve Köleliğe Benzer Kurum Ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme

7 Eylül 1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme, 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi’nde düzenlenen kölelik kavramını daha kapsamlı bir biçimde 7. maddede düzenleyerek hem kölelik, hem köleliğin kapsamını tanımlamıştır⁶⁵. 7 Eylül

---

⁶⁴ 28 madde ve Son Protokol’den oluşan Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 317 (IV) sayılı kararı ile 2 Aralık 1949 yılında onaylandı ve bu Sözleşme, onun 24. maddesine uygun olarak 25 Temmuz 1951 yılında yürürlüğe girdi. Bkz.: “Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others”, 2 December 1949; Renk\Demir, “İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler”, s. 55.

⁶⁵ Giriş ve 15 maddeden oluşan Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin 30 Nisan 1956 tarihli 608 (XXI) sayılı kararı ile toplanan Yetkililer Konferansı’nda 7 Eylül 1956 yılında Cenevre’de imzalandı ve bu Sözleşme, onun 13. maddesine uygun olarak 30 Nisan 1957 yılında yürürlüğe girdi. Bkz.: “Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and

1956 Tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme'nin 1. maddesinin köleliğin 1926 Tarihli Kölelik Sözleşmesi'nde de tanımlandığı üzere kişi üzerinde mülkiyet hakkına özgü yetkilerin biri veya tamamının uygulandığı durum veya statü olmasını, köle ticaretinin ise kişiyi köleleştirmek için onun elde edilmesi, mübadele edilmesi, devredilmesi, satılması, köle olarak taşınması ile ilgili tüm fiilleri kapsamaktadır. Köleliğin ortaya çıkış biçimlerini daha kapsamlı şekilde ele alan 7 Eylül 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme'de yasaklanması gereken uygulamalar birinci maddede düzenlenmiştir⁶⁶. Yani bu Sözleşme'nin 1. maddesinde, borç yükümlülüğü, borçlu olduğu için borçlunun teminat olarak kabul edilmesi, yasa, töre, sözleşme gibi kişinin yaşam ve çalışma özgürlüğünün elinden alınması, kadının ailesi veya başkası tarafından isteği olmadan bedel veya para karşılığında zorla evlendirilmesi veya kocasının ölümü sonucu başkasına miras olarak devredilmesi, 18 yaşından küçük çocukların emeğinin ücretli veya ücretsiz olarak sömürülmesi gibi uygulamalar yasaklanan uygulamalar olarak ifade edilmiştir. Bunun için de bu Sözleşme ile yasaklanan bu uygulamaların ortadan kaldırılmasının gerektiği belirtilmiştir.

H. “20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”Ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol (2000)

20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların zarar görebileceği her türlü sömürüden korunması gerektiğini bu Sözleşme'nin 36. maddesinde düzenleyen uluslararası belgedir⁶⁷. “Kanunda belirtilen daha erken yaşta reşit olma durumundan başka 18 yaşının altında olan her bir insan çocuk sayılmakta olduğu”, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 9 Eylül 1994 tarihli 4058 sayılı Kanun ile

---

“Institutions and Practices Similar to Slavery”, 7 September 1956; Güler, “Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri”, s. 42.

⁶⁶ Deniz Kızılsümer, “İnsan Ticareti İle Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye'nin Çabaları”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C. LXII, S. 1, 1 Ocak 2007, s. 117.

⁶⁷ Giriş ve 54 maddeden oluşan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 44\25 sayılı kararı ile 20 Kasım 1989 yılında New York'ta imzalandı ve bu Sözleşme, onun 49. maddesine uygun olarak 2 Eylül 1990 yılında yürürlüğe girdi. Bkz.: “Convention on the Rights of the Child”, 20 November 1989.

onaylanan 20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin birinci maddesinde düzenlenmiştir. Ayrıca modern köleliği yasaklayan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin insan ticaretiyle ilgili 35. maddesinde ise taraf devletlerin yükümlülükleri ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek hem için ulusal düzeyde hem de ikili ve çok yanlı ilişkilerde onların, yani taraf devletlerin her koşulda, gereken her türlü önlemleri aldığı belirtilmiştir⁶⁸.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından 9 Mayıs 2002 yılında 4755 sayılı Kanun ile ve Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından ise 2 Nisan 2002 yılında 285-IIG sayılı Kanun ile onaylanan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol'ün birinci maddesi ile yasaklanan çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinin tanımı ise 2. maddede düzenlenmiştir⁶⁹. "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol'ün 2. maddesine göre, bir çocuğun ücret veya başka bir şey için herhangi bir kişi veya grup tarafından başka birine devredilmesi çocuk satışı olarak düzenlenmiştir. Bir çocuğun ücret veya başka bir şey için cinsel faaliyetde kullanılmasının çocuk fuhuşu olarak değerlendirildiği bu maddede, çocuk pornografisi ise çocuğun daha çok cinsel amaç için cinsel uzuvlarının gösterilmesi veya gerçek veya taklit yoluyla cinsel faaliyetde bulunur şekilde gösterilmesi olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bu Protokol'de sınıraşan nitelikte olan çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi gibi fiiller ile ilgili devletlerin ulusal mevzuatlarında adli yardımlaşma, suçluların iadesi gibi konular ve söz konusu fiillerle mücadele için ceza ve önleyici tedbirler öngörülmüştür⁷⁰.

---

⁶⁸ Mustafa Ertekin, **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**, Ankara, UNICEF Türkiye, 2004, s. 14.

⁶⁹ 17 maddeden oluşan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun A/RES/54/263 sayılı kararı ile 25 Mayıs 2000 yılında imzalandı ve bu Protokol, 18 Ocak 2002 yılında yürürlüğe girdi. Bkz.: "Optional Protocol Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography", 25 May 2000.

⁷⁰ Yenedünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 112.

İ. “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına Ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2000)

“Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne⁷¹ Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 55\25 sayılı kararı ile 15 Kasım 2000 yılında kabul edilerek insan ticaretinin genel kabul gören tanımını onun 3. maddesinde düzenleyen Çerçeve Protokol’dür⁷².

Palermo Protokolü olarak da bilinen bu Protokol’ün 3. maddesinde insan ticareti ile beraber istismarın da tanımı, düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, insan ticareti, “kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” istismar ise, “asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içereceği” olarak düzenlenmiştir.

---

⁷¹ Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 55\25 sayılı kararı ile 15 Kasım 2000 yılında kabul edildi. Taraf Devletler, sınıraşan örgütlü suçlara karşı mücadelede temel uluslararası belge olan bu Sözleşme’nin imzalanması için 12-15 Aralık 2000 yılında İtalya’nın Palermo şehrinde düzenlenen Konferans’da toplandılar ve Sözleşme, 29 Eylül 2003 yılında yürürlüğe girdi. Bu Sözleşme, örgütlü suçun belirli alanlarını ve tezahürlerini kapsayan 3 ayrı Protokol: a) “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü; b) “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü; c) “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek Ateşli Silahlar, Parçaları ve Aksamaları ile Mühimmatının Yasadışı Üretimine ve Kaçakçılığına Karşı Protokolü ile tamamlanmıştır. Bkz.: “United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and The Protocols Thereto”, 15 Kasım 2000.

⁷² “Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime”, 15 Kasım 2000. Ayrıca bkz. bu tezin “İnsan Ticaretinin Boyutları ve Tanımı” alt başlığına, s. 7.

Bu Protokol'ün 2. maddesinde ise insan ticaretinin önlenmesi, mücadele edilmesi, insan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesi ve bunun için de taraf devletlerle gerekli işbirliğinin geliştirilmesi gibi Protokol'ün amaçları belirtilmiştir. Ayrıca Palermo Protokolü'nde insan ticareti suçuna teşebbüs, iştirak ve bu suçun işlenmesi için başkalarının örgütlenmesi ve teşvik edilmesinin de suç sayılması taraf devletler için bir yükümlülük olarak belirlenmiş, amaç olarak belirlediği konulara ve mağdurların giriş yaptıkları ülkedeki statüleri, memleketlerine geri dönmeleri ve sınır önlemleri gibi konulara yer verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından 30 Ocak 2003 yılında 4804 sayılı, Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından ise 13 Mayıs 2013 yılında 435-IIIG sayılı Kanunla onaylanan, toplamda ise 148 devlet tarafından en çok kabul gören bu Protokol, en geniş şekilde uygulama alanı bulan ve insan ticaretinin en kapsamlı tanımı düzenleyen belge olarak kabul edilmektedir⁷³.

J. Avrupa Konseyi Belgeleri

5 Mayıs 1949 yılında Londra Antlaşması ile kurulan Avrupa Konseyi'nin (AK) esasını oluşturan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950 yılında Roma'da imzalanmıştır⁷⁴. AİHS'in "Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı" başlıklı 4. maddesine göre, "hiç kimsenin köle ya da kul durumunda tutulamaz; hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamayacağı" belirtilmiştir.

AİHS'nin 4. maddesinin ihlali ile ilgili AİHM'nin kararlarını incelediğimizde, bu kararların konusunun köleliğin geleneksel anlamından daha çok zorla çalıştırma ve hizmet ettirme ile ilgili olduğu görülmektedir⁷⁵. Örneğin, 2005 tarihli bir kararda pasaportu elinden alınan ve yasadışı göçmen olduğu için tutuklanma ile korkutulan 15 yaşlı mağdura 5 sene boyunca ücretsiz olarak yedi gün ve her gün ise 15 saat hizmetçilik yaptırılması, AİHM tarafından "baskı yoluyla zorla

⁷³ Renk\Demir, "İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler", s. 55.

⁷⁴ T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Avrupa Konseyi", (Çevrimiçi) http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa, 10 Ekim 2019.

⁷⁵ Ulaş Karan, "Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz", *AÜHF*, C. LXVII, S. 2, 2018, s. 419.

çalıştırma” olarak değerlendirilmiştir⁷⁶. Ancak her geçen gün yeni konularla uygulama alanı bulan 4. madde, insan ticareti tanımının düzenlemese bile, insan ticareti konusunu bu madde kapsamında değerlendirmektedir. Çünkü günümüzde her ne kadar insan kavramının mülkiyet hakkına konu edilmesi hukuk sistemleri yönünden kabul edilmez bir durum teşkil etse bile, köleliğin yeni biçimi olan bu suçun işlenmesi ile kişi üzerinde mülkiyet hakkına benzer yetkiler uygulanır⁷⁷. AİHM’nin 4. maddesinin insan ticareti ile ilgili davalarda uygulanabilirliği, ilk kez AİHM’nin 2010 yılında kabul ettiği kararı ile belirtilmiştir⁷⁸. 2010 tarihli bu karar, “artist” vizesi ile Kıbrıs’a gelmiş, ancak çalışmak istememesine rağmen, polisler tarafından da yeterli yardım edilmeyen ve 3 gün sonra kaldığı evin penceresinden düşerek ölen insan ticaretinin mağdurunu ele almaktadır. AİHM, mağdurun insan ticaretine ve istismarına karşı etkili şekilde korunmamasını, bu duruma karşı önlemlerin alınmamasını, pozitif yükümlülüğün yerine getirilmemesini, bu konuda etkili soruşturma yapılmamasını ve bu nedenle usul yükümlülüğünün yerine getirilmemesini, insan ticareti adı altında 4. maddenin ihlali olarak kabul etmiştir⁷⁹. Çünkü AİHM, bu kararında kamusal makamların bireyin insan ticareti suçunun mağduru olması ile ilgili gerçek ve doğrudan tehlike yönünden inandırıcı şüpheye düşmesi durumunu esas almıştır. Yani eğer devletin böyle bir durumu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, yükümlülüğü kaçınılmaz olacaktır⁸⁰.

Avrupa Birliği Konseyi’nin Brüksel’de 19 Temmuz 2002 tarihinde kabul edilen 2002/JHA/629 sayılı İnsan Ticareti İle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Kararı’nda suçların tanımı, cezalar, yaptırım, yetki, kovuşturma, soruşturma, insan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesi, uygulanma, yürürlük ile ilgili konular düzenlenmiştir⁸¹.

Avrupa Birliği Konseyi tarafından insan ticaretinin önlenmesi, yaptırım,

⁷⁶ AİHM, **Siliadin-Fransa**, (Başvuru No. 73316/01), Strazburg, 26 Temmuz 2005.

⁷⁷ Karan, “Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz”, s. 419.

⁷⁸ Işıl Özkan, **Göç-İltica ve Sığınma Hukuku**, 2. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2017, s. 495.

⁷⁹ AİHM, **Rantsev-Kıbrıs ve Rusya**, (Başvuru No. 25965/04), Strazburg, 7 Ocak 2010.

⁸⁰ Durmuş Tezcan v.d., **İnsan Hakları El Kitabı**, 8. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2019, s. 2016.

⁸¹ Avrupa Birliği Konseyi, “İnsan Ticareti İle Mücadeleye İlişkin 19 Temmuz 2002 tarihli Konsey Çerçeve Kararı: (2002/JHA/629)”, **Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi**, L 203\1, 1 Ağustos 2002, s. 1.

mağdurların korunması, geri dönmeleri ve diğer konularda onlara yardım edilmesi, işbirliği gibi konuları kapsayan OJ C 311/1 sayılı İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Bununla Mücadele Edilmesi İçin En İyi Uygulamalar, Standartlar ve Usuller Hakkında Eylem Planı ise 9 Aralık 2005 tarihinde kabul edilmiştir⁸².

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, cinsel istismar amaçlı insan ticareti ile mücadeleye ilişkin 3 karar kabul etmiştir:

a) 19 Mayıs 2000 tarihli ve R (2000) 11 sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Hakkında Tavsiye Kararı; Delegeler Komitesi'nin 710. oturumunda 19 Mayıs 2000 tarihinde kabul edilen bu Tavsiye Kararı'nın 57 maddelik ekinde insan ticaretine ilişkin temel ilkeler, kavramlar, bilinç yükseltme, bilgilendirme, eğitim gibi önlemler, mağdurların korunması, onlara yardım edilmesi, ceza yasaları, hukuki işbirliği gibi konular düzenlenmiştir⁸³. Ayrıca bu Tavsiye Kararı'nın ekinin birinci maddesinde, insan ticareti suçunun yalnızca cinsel sömürü amacıyla tedarik etme, sömürme, ulaşım veya göçün organizasyonunu yapma gibi üç amaç fiille işlenebileceği ifade edilmiştir. Bu zaman rızası olsa bile, mağdura karşı zor kullanma, şiddet, tehdit, yetki veya hassas konunun kötüye kullanılması gibi araç fiilleri uygulayan bir veya daha fazla birey veya tüzel kişinin işlediği suçun yasal veya yasa dışı olacağını da belirten insan ticareti kavramı düzenlenmiştir.

b) 31 Ekim 2001 tarihli ve Rec (2001) 16 sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Çocukların Cinsel Sömürüye Karşı Korunması Hakkında Tavsiye Kararı; Delegeler Komitesi'nin 771. oturumunda 31 Ekim 2001 tarihinde kabul edilen bu Tavsiye Kararı'nda çocuk istismarına karşı önleyici tedbirler, bununla ilgili ceza hukuku tedbirleri ve çocuk ticareti suçunun işlenmesi ile elde edilen gelirlerin müsadere edilmesi ile ilgili konular düzenlenmiştir⁸⁴.

c) Rec (2002) 5 sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Kadınların Şiddete Karşı Korunması Konusunda Tavsiye Kararı; Delegeler

---

⁸² Sesim Soyer Güleç, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Güney Kıbrıs ve Rusya'ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli "Rantseva" Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar", *İÜHFİM*, C. LXX, 2012, S. 1, s. 135.

⁸³ "Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticareti Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 Mayıs 2000 Tarihinde Kabul Ettiği R (2000) 11 sayılı Karar ve İzahat Belgesi" metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://studylibtr.com/doc/953371/cinsel-s%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC-amac%C4%B1yla-insan-ticareti>, 13 Eylül 2019.

⁸⁴ Yenidünya, *İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)*, s. 118.

Komitesi'nin 794. oturumunda 30 Nisan 2002 tarihinde kabul edilen bu Tavsiye Kararı'nda cinsel istismarın tanımı, "cinsel sömürü ve ekonomik sömürü amacıyla kadın ticareti ve seks turizmi gibi fiiller, kadına karşı şiddet olarak" değerlendirilmiştir⁸⁵.

Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin insan ticareti konusunda kabul ettiği kararlara örnek olarak ise⁸⁶: a) 1997 tarihli ve 1325 sayılı Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin Avrupa Konseyi'ne Üye Ülkelerde Kadın Ticareti ve Zorla Fahişelik Yaptırma Konusunda Tavsiye Kararı; b) 2001 tarihli ve 1523 sayılı Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin Ev Köleliği Konusunda Tavsiye Kararı; c) 2001 tarihli ve 1526 sayılı Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin Doğu Avrupa Yoluyla Küçüklerin Ticaretini Durdurmak İçin Mücadele Konusunda Tavsiye Kararı; d) 2003 tarihli ve 1610 sayılı Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin Kadın Ticareti ve Fahişeleştirmeye Bağlantılı Olarak Göçmenlik Konusunda Tavsiye Kararı; e) 2004 tarihli ve 1663 sayılı Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin Kulluk, Yiyecek ve Oda Karşılığı Yardımcılık, "Mektup Gelinleri" Şeklindeki Ev Köleliği Konusunda Tavsiye Kararı gibi kararları gösterilebilir.

K. 16 Mayıs 2005 Tarihli Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi

İnsan ticaretinin insan haklarını ihlal ettiği için bu suçun mağdurlarının daha çok korunmaya ihtiyacı olduğunu düzenleyen ve bağlayıcı olan ilk belge Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'dir⁸⁷. Giriş ve 47 maddeden oluşan ve 16 Mayıs 2005 yılında Polonya'nın Varşova şehrinde düzenlenen konferansta imzalanan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nde insan ticareti ile mücadele ve onun önlenmesi, mağdurlarının korunması ve etkili sovuşturma, kovuşturma ve işbirliğinin yapılması gibi üç temel

---

⁸⁵ A.e., 117.

⁸⁶ Güleç, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Güney Kıbrıs ve Rusya'ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli "Rantseva" Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar ", s. 137.

⁸⁷ Özkan, **Göç-İltica ve Sığınma Hukuku**, s. 494.

amaç gösterilmiştir⁸⁸.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin 4. maddesinde insan ticareti ve istismarın tanımı düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, insan ticareti, “tehdit veya kuvvet kullanmakla veya diğer bir biçimde zorlamakla, kaçırma, hile, aldatma ile nüfuzu kötüye kullanmakla veya kişinin çaresizliğinden yararlanmakla veya para veya diğer ücretler vermekle veya almakla üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmakla, kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” olarak; istismar ise “aşgari olarak, başkalarını zor kullanarak fuhuşa teşvik ve cinsel istismarın başka biçimleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, esaret, iç organların alınması ve benzeri uygulamalar” olarak düzenlenmiştir. Ayrıca 4. maddede yer alan “insan ticareti” ve “insanın istismarı”nın bu tanımı, Palermo Protokolü'ndeki “insan ticareti” ve “istismar” tanımını kabul ederek uyumlu olmuştur⁸⁹. Bu Sözleşme'de Taraf Devletler'e yaptırımla ilgili yükümlülükler de düzenlenmiştir⁹⁰. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi ve 4 Nisan 2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 121. maddesine dayanılarak hazırlanan 17 Mart 2016 tarihli İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik, söz konusu Sözleşme'yi benimsemiştir⁹¹.

L. 25 Ekim 2007 Tarihli Çocukların Cinsel Suistimal Ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Giriş ve 50 maddeden oluşan ve 25 Ekim 2007 yılında Lanzarote'de imzalanan Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nde, çocukların cinsel suistimal ve cinsel istismarı ile mücadele ve onun önlenmesi, mağdurlar çocukların korunması ve bunun

---

⁸⁸ Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 30 Ocak 2016 yılında 6667 sayılı, Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından ise 11 Mayıs 2010 yılında 1002-IIIG sayılı sayılı Kanunla onaylandı. Bkz.:“Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings”, Warsaw, 16 May 2005.

⁸⁹ Ayrıca bkz. bu tezin “**Kanunlar**” alt başlığına, s. 77.

⁹⁰ Renk\Demir, “İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler”, s. 56.

⁹¹ Yönetmelik, “İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik”, **Resmi Gazete**, S. 29656, 17 Mart 2016 Perşembe, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm> , 13 Eylül 2019.

için ulusal ve ulusal işbirliğinin geliştirilmesi gibi üç temel amaç gösterilmiştir⁹².

Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde, yaşı 18'den küçük bireylerin çocuk olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Sözleşme'nin 18. maddesinde ise "cinsel istismar"ın tanımına yer verilmiştir. Bu maddeye göre ise cinsel istismar, çocukla, yani 3. maddede de belirtildiği üzere, yasal yaşa ulaşmamış, yani 18 yaşından küçük bireylerle baskı, zorlama, tehditle, aile içi ve tanınmış bir güvenden ötürü, otorite ve nüfuzun suistimal edilmesi yoluyla veya onun zihinsel, fiziksel engeli ve diğer zayıf durumunun suistimal edilmesi ile cinsel faaliyetde bulunması olarak ifade edilmiştir. Ayrıca çocukların cinsel suistimal ve cinsel sömürüsü konusunda farkındalığı arttırmak, bu konuyla ilgili bilgileri paylaşmak ve söz konusu Lanzarote Sözleşmesi'nin uygulama alanını yaygınlaştırmak için her yıl 18 Kasım, "Çocukları Cinsel Sömürüye ve Cinsel İstismara Karşı Koruma Avrupa Günü" olarak kutlanacaktır⁹³.

M. Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri

Zorla çalıştırma fiilinin tanımı ve bu tanımı kapsamayan fiiller, 6 Haziran 1930 yılında Cenevre'de kabul edilen ve 33 maddeden oluşan Cebri veya Zorla Çalıştırmaya İlişkin 29 numaralı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer almıştır⁹⁴. 29 numaralı bu Sözleşme'nin 2. maddesine göre, zorla çalıştırmanın, rızası olmadığı halde kişinin mecbur edildiği bütün iş ve hizmetleri ifade ettiği belirtilmiştir.

Zorla çalıştırma için yasaklanan uygulamaların ifade edildiği düzenlemenin yer aldığı, 5 Haziran 1957 yılında Cenevre'de kabul edilen ve 10 maddeden oluşan Zorla Çalıştırmanın Kaldırılmasına İlişkin 105 numaralı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi'nin 1. maddesi, ise kişinin onun siyasi bir cebir veya eğitim tedbiri ve ceza tedbiri, çalışma disiplini, görevde iştirak edilmesine göre ceza tedbiri,

⁹² 25 Ekim 2007 tarihli Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 6084 sayılı Kanunla 25 Kasım 2010 yılında onaylanmıştır. BKZ.: 1"Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse", Lanzarote, 25 October 2007.

⁹³ Avrupa Konseyi, **Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stretejisi (2016-2021)**, Mart 2016, s. 18.

⁹⁴ ILO "C29- Abolition Forced Labour Convention", Geneva, 1930, (No. 29).

ayrımcılık olarak zorla çalıştırmaya tabi tutulamayacağını düzenlenmiştir⁹⁵. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti tarafından 4333 sayılı 23 Ocak 1998 tarihinde onaylanan 29 Numaralı bu Sözleşme ile beraber, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 162 sayılı 14 Aralık 1960 tarihinde onaylanan 105 numaralı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmesi de insan ticareti suçunun işlenme maksatlarından olan zorla çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeleri teşkil etmektedir⁹⁶.

17 Haziran 1999 yılında Cenevre’de kabul edilen, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün temel haklara ilişkin 8 sözleşmesinden biri olan ve 16 maddeden oluşan En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin 182 numaralı Acil Eylem Sözleşmesi’nin 3. maddesinde “en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği” ifadesinin kapsayan düzenlemeler gösterilmiştir⁹⁷. Türkiye Cumhuriyeti tarafından 4623 sayılı ve 25 Ocak 2001 tarihli Kanun’la onaylanan 182 numaralı bu Sözleşme’nin 3. maddesine göre, “en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği” dedikde, çocukların ticareti, borç karşılığında çalıştırılması, fahişelikte, pornografi gösteriler ve yayınların üretiminde ve uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticaretinde kullanma ve çocukların sağlığı, güvenliği ve ahlaki yönden gelişimini kötü etkileyen faaliyet gibi konuları anlaşılmaktadır.

N. Diğer Belgeler

10 Aralık 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 4. maddesi, “kişinin kölelik veya kulluk altında bulundurulması ile beraber köleliğin ve köle ticaretinin de bütün biçimlerini yasaklanmasını” öngörmüştür⁹⁸.

Kölelik ve köle ticaretinin her türlü biçimini yasaklayan 16 Aralık 1966

⁹⁵ ILO “C105-Abolition Forced Labour Convention”, Geneva, 1957, (No. 105).

⁹⁶ Kızılsümer, “İnsan Ticareti İle Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye’nin Çabaları”, s. 117.

⁹⁷ 182 numaralı bu Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 4623 sayılı ve 25 Ocak 2001 tarihli Kanun’la onaylanmıştır. Bkz.: ILO “C182-Worst Forms of Child Labour Convention”, Geneva, 1999, (No. 105).

⁹⁸ İnsan hakları tarihinde bir dönüm noktası olan, Giriş ve 30 maddeden oluşan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 217 A (III) sayılı kararı ile 10 Aralık 1948 yılında kabul edildi. Bkz.: “Universal Declaration of Human Rights”, 10 December 1948; Enver Bozkurt, Selim Kanat, Sezercan Bektaş, **Uluslararası İnsan Hakları Hukuku**, 3. bs., Ankara, Legem Yayıncılık, 2018, s. 177; Şeref Ünal, **Uluslararası Hukuk**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 271; İlyas Doğan, **İnsan Hakları Hukuku**, Ed. İlyas Doğan, 2. bs., Ankara, Astana Yayınları, 2015, s. 479.

Tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 8. maddesi, ayrıca kimsenin zorla çalıştırılmasını da yasaklamıştır⁹⁹.

18 Aralık 1979 tarihli Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'nin (CEDAW) “Kadın satışının yasaklanması” başlıklı 6. maddesinde, Sözleşmeye Taraf Devletlerin kadınların ticareti ve fahişeleştirilmesi ile ilgili konularda yerine getirmeli oldukları yükümlülükler belirtilmiştir. Bu maddeye göre, taraf devletlerin kadınların hem ticareti hem de fahişeleştirilmesi yoluyla onların istismar edilmesine karşı mevzuat çıkarmak ve gerekli tüm önlemleri almak gibi yükümlülüklerinin olduğu şeklinde düzenleme yer almaktadır¹⁰⁰.

Ayrımcılık, cinsel kölelik, zorla fahişelik ve hamile bırakma gibi suçları da insanlığa karşı suç olarak düzenleyen ve Roma Statüsü olarak bilinen Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü, 1 Temmuz 2002 yılında yürürlüğe girmiştir¹⁰¹. Roma Statüsü'nün 7. maddesinin birinci fıkrasının c) bendinde, “köleleştirme, birey üzerindeki mülkiyet hakkına ilişkin yetkilerin biri veya tamamının kullanılmasıdır ve bu kullanımın özellikle kadın ve çocuk ticaretinde geçerli olduğu durum olarak kabul edilmesi” yer almaktadır. Yani insanlığa karşı suçlar başlığı altında belirtilen köleliğin tanımı ile bu Statü'de insan ticaretine de atıf yapılmıştır¹⁰².

---

⁹⁹ Giriş ve 53 maddeden oluşan Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2200 A (XXI) sayılı Kararı ile 16 Aralık 1966 yılında kabul edildi ve bu Sözleşme, onun 49. maddesine uygun olarak 23 Mart 1976 yılında ise yürürlüğü girdi. Bkz.: “International Covenant on Civil and Political Rights”, 16 December 1966.

¹⁰⁰ Giriş ve 30 maddeden oluşan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi, 18 Aralık 1979 yılında New York'ta kabul edildi, 1 Mart 1980 yılında imzaya açıldı ve bu Sözleşme, onun 27. maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak 3 Eylül 1981 yılında ise yürürlüğü girdi. Bkz.: “Covention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”, New York, 18 December 1979.

¹⁰¹ Güleç, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Güney Kıbrıs ve Rusya'ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli “Rantseva” Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar”, s. 128.

¹⁰² Ekin Deniz Uzun, “Rethinking the Place of Human Trafficking in International Law in Consideration of Crime Against Humanity”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Emine Etleş Aksoy, C. XVIII, S. 1, Ocak 2019, s. 87.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. SUÇUN KANUNİ TANIMI

İnsan ticareti suçuna ilişkin tanım, “Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü, 12-15 Aralık 2000 yılında İtalya’nın Palermo şehrinde düzenlenen konferansta kabul edilmiştir¹⁰³. Birleşmiş Milletler çerçevesinde kabul edilen Palermo Protokolü’nün Türkiye tarafından kabul edilmesinin temel nedenlerinden biri insan ticareti suçunun, insan haklarının ihlal edilmesine ilişkin suçlar sırasında en önemli yere sahip olmasıdır. Bu Protokol’den doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 30 Ocak 2003 yılında 4804 sayılı Kanun ile kabul edilmiştir. Bunun sonucunda ise insan ticareti suçuna, ETCK’da yer verilmiştir¹⁰⁴. Yani bu suç, hem ETCK’da hem de TCK’da düzenlenmiştir.

İnsan ticareti suçu, ETCK’nın “Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler” başlıklı İkinci Bapının, “İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler” başlıklı Altıncı Faslıının 201\b maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin düzenlenme şekli: “Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir.

Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır.

---

¹⁰³ Kelly E. Hyland, “The Impact of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children”, **Human Rights Brief**, Vol. 8, İ. 2, w. place, Digital Commons, 2001, p. 38.

¹⁰⁴ Yenedünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 25; Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükkuysal, “Sınırtaşan Suçlarla Mücadelede Önemli Köşe Taşları: Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri”, **Sınırtaşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükkuysal, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 296.

On sekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur” olarak belirtilmiştir.

TCK'nın “Uluslararası Suçlar” başlıklı Birinci Kısımının, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti” başlıklı İkinci Bölümünün 80. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin düzenlenme şekli ise: “ (1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunacağı” olarak ifade edilmiştir.

TCK'da yer alan insan ticareti suçunun düzenlenmesinde birçok farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları suçun düzenlendiği her iki maddenin fıkraları kapsamında belirtmek, aradaki farkı daha iyi görmemizi sağlayacaktır. İlk olarak, 201\B ve 80. maddenin ilk fıkrasını karşılaştırdığımızda, 201\B maddesinde birtakım eksiklikler görülmektedir. Yani bu suçun gerçekleştirilmesi için öngörülen manevi unsurlarından olan fuhuş yaptırmak maksadına TCK'dan farklı olarak ETCK'da yer verilmemiştir. Bunun aksine, suçun kanuni düzenlenmesini ifade eden ilk fıkradaki “benzeri uygulamalara tabi kılmak” kısmı, ETCK'da yer alsa da, kanunilik ve

belirlilik ilkeleri gereğince TCK'dan çıkartılmıştır¹⁰⁵. Ayrıca TCK'da ülkeye sokan ve ülke dışına çıkararak şeklinde ifade edilen asıl fiillere, ETCK'da yer verilmemiştir. Hem söz konusu asıl fiiller, hem de ilk fıkrada vurgu yaptığımız iki değişiklik TCK'ya, 6 Aralık 2006 yılında 5560 sayılı Kanunun 3. maddesi ile eklenmiştir¹⁰⁶. İlk fıkra için bir diğer fark ise düzenlenme yeri ve yaptırımıdır. Yani bu suç, ETCK'da "Hürriyet Aleyhinde İşlenen Suçlar" başlığı ve "İş ve Çalışma Aleyhindeki Suçlar" faslında düzenlense de, TCK'da "Uluslararası Suçlar" başlığı ve "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti" bölümünde düzenlenmiştir¹⁰⁷. İnsan ticareti suçu için ceza, ETCK'da 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası olarak belirlense de bu ceza, TCK'da artarak 8 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası olarak değiştirilmiştir¹⁰⁸. İnsan ticareti suçunun ikinci fıkrasını ve üçüncü fıkrasını her iki TCK açısından incelediğimizde, herhangi bir farkın olmadığını, dördüncü fıkrada ise farkların olduğunu göreceğiz. Dördüncü fıkradaki fark, ETCK'da bu suç açısından ağırlaştırıcı nitelikli hal yer aldığı halde, TCK'da bunun yerini tüzel kişilerle ilgili düzenlemenin yer almasıdır. Yani yeni düzenlemede bu suçtan dolayı tüzel kişiler için güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı belirtilmiştir¹⁰⁹. Bu yeni değişim gereğince, bu suçun faili, hem suç işlemek için örgüt kurmak hem de insan ticareti suçundan cezalandırılacaktır¹¹⁰.

İnsan ticareti suçunun, TCK'dan başka düzenlendiği ulusal mevzuata 11 Nisan 2013 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nu (Kanunun ilgili maddeleri, 48., 49., 55., 108. ve 123. maddedir) ve 5 Aralık 2003 tarihli 6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki'ni örnek olarak göstere biliriz¹¹¹. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun insan ticareti mağduru ikamet izni başlıklı 48. maddesinde, "insan ticareti mağdurlarına veya mağduru olabileceği yönünde kuvvetli şüphe olan yabancılara yaşadıkları olayların etkisinden

---

¹⁰⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 34.

¹⁰⁶ Ersan Şen, Erkam Malbeleş, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 114.

¹⁰⁷ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 163.

¹⁰⁸ Hakkı Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010, s. 227.

¹⁰⁹ Gökhan Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, C. I, 2. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 72.

¹¹⁰ Renk Demir, "İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler", s. 61.

¹¹¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi", (Çevrimiçi) <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi>, 19 Eylül 2019.

kurtulmaları ve yetkililerle işbirliğine ilişkin 30 günlük ikamet izni verileceği” belirtilmiştir. Bu sürenin uzatılması ise 49. maddede gösterilerek, “iznin en fazla 6 aylık sürelerle uzatılabileceği, ancak toplam en fazla 3 yıllık sürelik izin verileceği belirtilmiştir. İkamet izninin iptalinin ise mağdurların yalnızca bu suçun failleriyle yeniden bağ kurdukları takdirde yapılacağına” vurgu yapılmıştır¹¹². Ayrıca sınır dışı etme kararı alınmayacak kişiler başlıklı 55. maddede insan ticareti mağdurlarının bu kategori kişiler sırasında olduğunu ve hizmet birimleri başlıklı 108. maddede ise Genel Müdürlüğün hizmet birimleri ve görevlerini görmekteyiz.

İnsan ticareti ile ilgili 5 Aralık 2003 tarihli 6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki’ne göre ise insan ticareti mağduru olan kişiler, sağlık kuruluşları tarafından tedavi edilmesi zamanı 8 Ocak 2002 tarihli 4736 sayılı Kanun’un 1. maddesinin ilk fıkrasından muaftır, yani belirli indirim ve ücretlerden yararlanacaklardır.

II. SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL DEĞER

İnsan ticareti suçunda korunan hukuksal değer ile ilgili doktrinde birden fazla görüşler mevcuttur. İlk olarak insan ticareti suçu, TCK’da “Uluslararası Suçlar” başlıklı kısımda düzenlenmiş olduğu için bu suçla korunan hukuksal değer, uluslararası toplum düzeni olduğunu belirten görüşler mevcuttur¹¹³. İnsan ticareti suçu, mağdurların başka ülkelerden getirilme veya ülke dışına çıkarılma amaç fiiller ile gerçekleştirildiği için uluslararası düzene büyük etki etmektedir. Ayrıca uluslararası işbirliğini gerektiren bu suçtan kaynaklanan karaparanın dolaşımının dünya ekonomisine de etkisi büyüktür¹¹⁴. Bu etki, bütün dünya ülkelerini tehdit eden ciddi bir uluslararası problemin oluşumuna sebebiyet verecektir. Ayrıca bir organize

---

¹¹² Azerbaycan örneğinde , insan ticareti mağdurlarına yaşadıkları olayların etkisinden kurtulmaları ve yetkililerle işbirliğine ilişkin 30 günlük düşünme süresi tanınmaktadır. Ancak bu düşünme süresi sonrasında, yabancılar ve her hangi bir ülkenin vatandaşı olmayan insan ticareti mağdurlarına 1 yıllık ikamet izni verilmektedir. Bu sürede onlar hakkında sınır dışı etme hakkında karar da alınmaz. Bkz.: “İnsan Ticareti Mağdurlarının Ülkelerine geri Gönderilmesi Kurallarının Onaylanması Hakkında” Bakanlar Kurulunun Kararı, (Çevrimiçi) http://www.e-qanun.az/alpdata/framework/data/26/f_26649.htm , 20 Eylül 2019.

¹¹³ Yeşim Yılmaz, “İnsan Ticareti Suçu ve İctima Sorunu”, **MÜHF-HAD**, C. XXIII, S. 3, 2017, s. 896.

¹¹⁴ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 25.

suç türü olarak ele alınan insan ticareti suçu, sınıraşan niteliğe sahip olmaktadır¹¹⁵. Yani insan ticareti suçu, sınır aşan niteliğe sahip olmakta ve uluslararası suç örgütleri tarafında işlene bildiği için bu zaman birkaç devlete zarar verebilir ve bu da uluslararası işbirliğini gerektirecektir ¹¹⁶ . Bunun için bu suçun faillerinin soruşturulması, onların gerçekleştirdikleri fiillerin cezalandırılması ve bu suçla mücadele için birçok ülkelerin işbirliği ve birlikte hareket etmeleri gereklidir¹¹⁷. İnsan ticareti suçuyla mücadele için TCK'da kanunun uygulama alanı kapsamını bu suç açısından incelemek büyük önem arz etmektedir. Bu incelemede mühim yeri olan maddelerden biri 13. maddedir. TCK 13. madde gereğince, “insan ticareti suçu ister vatandaş isterse de yabancı tarafından hatta yabancı bir ülkede işlenmesi durumunda bile bu suçta Türk Kanunları'nın uygulanabileceği” öngörülmüştür¹¹⁸. Kısaca, bu görüş sahipleri, insan ticareti suçunun TCK'da “Uluslararası Suçlar” başlığı altında düzenlenmesini, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ve ona Ek “İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”ün kabulü açısından da uygun bulmaktadırlar¹¹⁹.

Bu görüşün aksine, insan ticareti suçunun ETCK'da düzenlendiği yerin daha uygun olmasını savunan ikinci bir görüş mevcuttur. Bu görüşe göre, bu suçun TCK'da düzenlendiği yer, bu suçun sahip olduğu farklı nitelikler, kanunun sistematığı ve en önemlisi de bu suçla korunan başlıca hukuksal değer gereğince isabetli değildir. Çünkü bu suçun yeni düzenleme yeri, sınıraşan niteliğe sahip diğer suçların, örneğin uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi suçların da, “Uluslararası Suçlar” kısmında düzenlenmesini gerektirir¹²⁰. İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi suçlar, uluslararası suçlar olarak değerlendirilse bile, insan kaçakçılığı, soykırım,

¹¹⁵ Hakan Erdal, “Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. X, S. 2, 2008, s. 89.

¹¹⁶ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, **Uluslararası Ceza Hukuku**, 5. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, Şubat 2019, s. 49

¹¹⁷ Veysel Dinler, “Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)”, **Yerelden Küresele Sınıraşan Suçlar**, Ed. S. Özeren, M.A. Sözer, O.Ö. Demir, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2010, s. 211.

¹¹⁸ Turan Kuloğlu, “Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 93.

¹¹⁹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 228.

¹²⁰ Erdem İzzet Külçür, “Uluslararası Suçlar, Sınıraşan Suçlar ve Yabancılık Unsuru Kavramlarına Dar ve Geniş Anlamda Bir Bakış”, **Suç ve Ceza Hukuku Dergisi**, S. 1-2, İstanbul, 2016, s. 19.

saldırı ve savaş suçları gibi uluslararası hukuk suçları olarak değerlendirilmemektedir. Çünkü insan ticareti suçu daha çok iç hukuktan kaynağını almaktadır¹²¹. Ayrıca insan ticareti suçu, kanunun sistematığı açısından da bir takım eleştirilere sebebiyet vermiştir. Çünkü insan ticareti suçu, Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'ndede uluslararası suç olarak bakılmamaktadır¹²². Yani bu suç, tarihi süreçte Statü'de "uluslararası hukuk suçu" olarak kabul görmemiştir. Bu sebeple, bu suçun cezalandırılması meselesi, uluslararası sözleşmeler ile devletin yükümlülüğündedir¹²³. Yani eski düzenleme gereğince, insan ticareti suçunun hürriyete karşı olma niteliği ile mağdurların bir takım özgürlükleri kısıtlanmaktadır. İlk olarak bu suçun işlenmesinde insanları zorla çalıştırmak ve hizmet ettirmek amacı, daha baskın olduğu için bu suçla korunan hukuksal değerden biri, çalışma özgürlüğüdür¹²⁴. Zorla çalıştırılan kadın veya erkek, genellikle çok az ücret karşılığında ve sosyal bir güvence olmadan emek sömürüsüne maruz kalmaktadır¹²⁵.

Bu suçla cinsel özgürlüklerini kaybeden mağdurların fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak amacı ile kullanılması zamanı uğradıkları sağlık problemi, sadece kişisel düzeyde değildir. İnsan ticareti mağdurları, zührevi hastalıkları, HIV, tüberkülozu ve diğer hastalıkları yaydıkları için bu hastalıklara maruz kalan kişilerin sayı artmaktadır¹²⁶. İnsan ticaretinin ortaya çıkardığı bu sorun, genel sağlığı tehdit ettiğinden bu suçla korunan diğer bir hukuksal değer, genel sağlık ve genel ahlakıdır. Bu hukuksal değeri, daha geniş anlamda, yani kamu düzeni olarak belirlememiz ise daha isabetli olacaktır¹²⁷. Çünkü insan ticareti suçu, mağdurların toplumsal değerini göz ardı ederek onlara insan gibi yaklaşmayı engellemektedir.

Vücut organlarının verilmesi maksadıyla gerçekleştirilen insan ticareti suçunda, mağdurların yaşam kalitesini belirleyen en önemli boyutlardan biri olan

¹²¹ Gökhan Taneri, "Fuhuş Suçu", **Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Ömer Korkut, C. II, S. 3, Adana, Haziran 2015, s. 95; Hüseyin Pazarıcı, **Uluslararası Hukuk**, 17. bs., Ankara, Özbaran Ofset Matbaacılık, Ekim 2018, s. 219.

¹²² Tezcan/Erdem/Önok, **Uluslararası Ceza Hukuku**, s. 49.

¹²³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 44.

¹²⁴ Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Nisan 2016, s. 324.

¹²⁵ Tülin Günşen İçli, **Kadın Suçluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 182.

¹²⁶ Louise Shelley, "Human Security and Human Trafficking", **Human Security and Human Trafficking**, Ed. by., Anna Jonsson, Abingdon, Routledge, 2012, p. 23.

¹²⁷ Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", s. 72.

sağlığın, akıllamaz bir şekilde bozulması kaçınılmaz bir haldir. Hatta bu gibi durumlar, çoğu zaman bireyin hayatını kaybetmesi ile de sonuçlanmaktadır¹²⁸. Bunun için insan ticareti ile korunan bir diğer hukuksal değer, vücut bütünlüğü, bireyin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkıdır. Her bir bireyin özgürlüğünü tehdit eden bu suçta belirttiğimiz maksatlarla gerçekleştirilen araç fiillerle bireyin irade özgürlüğü, yani iç, amaç fiillerle ise hareket serbestisi, yani dış özgürlüğü kısıtlamaktadır¹²⁹. Bazı görüşler bu suçla korunan hukuksal değeri, daha geniş kapsamda değerlendirmektedirler. Yani bu düzenleme ile insanın doğuştan gelen, evrensel, dokunulmaz, devredilmez temel hak ve özgürlükleri de korunmaktadır¹³⁰. Hatta bunlara insan onuru, haysiyeti, sınır güvenliği ve İnsan Hakları Evrensel Beyannemesi ile güvence altına alınan haklar da dâhildir¹³¹.

III. SUÇUN UNSURLARI

A. Maddi Unsurlar

1. Fail

İnsan ticareti suçunun maddi unsurlarından birini suçun faili teşkil etmektedir. İnsan ticareti suçu, özgü suç değildir. Bunun için bu suç, özel bir niteliğe sahip olan fail tarafından işlenmemektedir. Yani insan ticareti suçunun herkes tarafından işlenebilmesi mümkündür¹³². Doktrinde bu suçun failinin herkes olabileceği için mağdurun yakınlarının bile olması olasılığına da vurgu yapılmıştır¹³³. Hatta insan ticareti suçunun vatandaş gibi yabancı kişiler tarafından da işlenebilmesi

¹²⁸ Erhan Akgün, “Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği”, **MÜHF-HAD**, C. XXII, S. 1, 2016, s. 162.

¹²⁹ Mahmut Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, **AÜHF**, C. LII, S. 2, 2003, s. 146.

¹³⁰ Koray Doğan, **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 29; Nihal Çalışkan, “Temel Hak ve Özgürlükler Nelerdir?”, **Hukuk**, 5 Mayıs 2015, (Çevrimiçi) <https://indigodergisi.com/2015/05/temel-hak-ozgurlukler/>, 11 Nisan 2019.

¹³¹ Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, s. 72; Emin Artuk v.d, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 61.

¹³² Adem Sözüer, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, y.y., 2015, s. 11.

¹³³ Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, s. 147.

mümkündür¹³⁴. Ancak suç özgü suç olmasa bile, failin bazı kişiler olması, cezanın bireyselleştirilmesinde etkili olacaktır. Örneğin, TCK gereğince, kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanan insan ticareti suçu failinin cezası artırılacaktır¹³⁵.

İnsan ticareti suçunun hem mustakil fail hem de suç örgütleri tarafından işlenmesi mümkündür. Hatta suç çeteleri ve örgütlerinin en çok tercih ettikleri suçlardan birini insan ticaret suçu teşkil etmektedir. Bu sebeple bu suçun en son dönemlerde işlenme oranı çok yüksektir¹³⁶. Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nde yer alan kavramlar ise farklı sonuçlar çıkarmamıza sebebiyet vermektedir. Bu kavramlar gereğince, insan ticareti suçunun yalnız devlet veya örgüt politikası dâhilinde işlenmesi mümkündür¹³⁷. İnsan ticareti suçunun faili, TCK'da bu suçun mağdurlarını ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden veya barındıran kişi olarak belirtilmiştir. Failin tüzel kişi olması ile ilgili her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yani suç, gerçek kişiler tarafından işlenmektedir.

Tüzel kişilerle ilgili doktrinde farklı görüşler olsa bile, ceza hukukunda hareket yeteneği yalnızca gerçek kişilerde mevcut olduğundan tüzel kişiler fail olmayacaklar. Çünkü tüzel kişilere ceza yaptırımı uygulanmaz ve onların ceza sorumluluğu, TCK'da da belirtilmemiştir¹³⁸. TCK'da insan ticareti suçu ile ilgili tüzel kişiler hakkında düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenlemenin en son fıkrasında insan ticareti suçunun her hangi bir tüzel kişinin faaliyeti dâhilinde işlenmesi sonucunda onlar hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı gösterilmiştir¹³⁹. Tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri, TCK'nın 60. maddesinde belirtildiği üzere, müsadere ve iznin iptali olarak gösterilmiştir. Ancak insan ticareti suçu yönünden tüzel kişilere bu iki güvenlik tedbirlerinin uygulanması, bu suçla mücadele açısından etkili olmayacaktır, örneğin para cezasının veya ilk derece amirinin cezai

---

¹³⁴ Şen/Malbeleş, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 117.

¹³⁵ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 229.

¹³⁶ Leslie Holmes, "Subject Guide: Organized Crime and Human Trafficking in Central, Eastern and South Eastern Europe (inc. FSU)", **CSS-Warsaw**, April 2018, p. 1, (Çevrimiçi) <http://www.gssr.edu.pl/wp-content/uploads/2014/04/Holmes-18OrgCrime.pdf>, 24 Mayıs, 2019.

¹³⁷ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 76.

¹³⁸ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 174; Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, 4. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 84; Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler**, Ankara, Özbaran Ofset Matbaacılık, Ekim 2018, s. 349.

¹³⁹ Özen, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, s. 84.

sorumluluğuna gidilmesi gibi tedbirler, daha çok etki edilmesine sebebiyet verecektir¹⁴⁰.

2. Suçun Konusu ve Mağduru

Suçun konusu ve mağduru farklı¹⁴¹ kavramlar olmasına rağmen insan ticareti suçunda konu ve mağdur aynı kişiye teşkil etmektedir¹⁴². Çünkü bu suçta hareket, mağdura karşı ve işlenen fiiller ise mağdurun maddi ve manevi varlığına karşı yönelmiştir¹⁴³. Yani suçtan doğrudan zarar gören ve hakkı, hukuki menfaati ihlal edilen¹⁴⁴ insan ticaretinin mağduru ve insan ticareti konusu insanın kendisidir. Ancak belirtmek gerekir ki insan ticareti suçunun konusu ve mağduru olan insan, canlı bir insandır. Yani eğer insan ticareti suçunu teşkil eden fiiller canlı olmayan bir insan üzerinde gerçekleşirse bu fiiller insan ticareti suçunu oluşturmaz. İşlenen bu fiiller, organ veya doku ticaretinin ölü üzerinden yapılması (TCK m.91/2) veya kişinin hatırasına hakaret (TCK m.130/2) olarak cezalandırılacaktır¹⁴⁵. Kısacası, bu suçun konusu ve suçun mağdurları, ülkeye sokulan, ülke dışına çıkarılan, tedarik edilen, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen veya sevk edilen veya barındırılan kişilerdir.

İnsan ticareti suçunun mağduru, herkes olabilir. Yani ırk, dil, din, milliyet, renk, cinsiyet ve herhangi yönden ayırım yapılmaksızın, bütün bireyler bu suçun

---

¹⁴⁰ Hasan Dursun, “Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış ”, **TBB Dergisi**, S. 93, Ankara, 2011, s. 431.

¹⁴¹ Herhangi bir suç, bu suçu teşkil eden fiillerin insan veya şey üzerinde gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkar. Bu insan ve şey ise işlenen suçun maddi konusunu teşkil eder. Ancak suçun mağduru ise işlenen suçtan dolayı haksızlığa uğrayan bir kimse olarak kabul edilir. Ancak suçun mağdurunun her zaman olacağı gibi, bu suçu teşkil eden hareketin de mutlaka bir konusu mevcut olacaktır. Yani suçun konu ve mağduru farklı kavramalar olsa bile, bazen bazı suçların konusu ve mağduru aynı kişiler olacaktır. Çünkü suçu teşkil eden fiiller, hem insanın üzerinde gerçekleşir hem de bu fiillerden haksızlığa uğrayan da aynı insan olur. Bkz. Sözüer, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, s. 12; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Eylül 2019, s. 116.

¹⁴² şen/Malbeleği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 118. Ayrıca bkz.

¹⁴³ Avrupa Birliği, **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı**, 2. bs., Ankara, Adalet Bakanlığı, Kasım 2009, s. 94.

¹⁴⁴ Feridun Yenisey, Ayşe Nuhuğu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2018, s. 162.

¹⁴⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 168.

mağduru olabilir¹⁴⁶. Yaşanan tarihsel gelişmelere ve teknolojik imkanlara rağmen modern dünyamızda insan ticareti suçunun mağdurlarının oranının bu kadar yüksek olması akıllamazdır¹⁴⁷. Aslında mağdurların sayının bu kadar çok olmasının nedenini böyle bir formülle, yani: “İnsan ticareti = **arz** (küreselleşme + cinsiyet eşitsizliği) x **talep** (küreselleşme + cinsiyet eşitsizliği) x **ağlar** (zayıf devletler + sosyal sermaye kaçakçılığı + şiddet kontrolü)” gibi de özetleyebiliriz¹⁴⁸.

Bu formülde de belirtildiği üzere bu suçun mağdurlarının büyük bir kısmını kadınlar teşkil etmektedir. Çünkü bu suçun faili olan suç çeteleri ve örgütleri, insan ticareti suçunu karı çok olan ancak riski az olan bir iş olarak görmektedirler. Ayrıca bu suç, demokrasi, insan hakları, yasal sistem ve bir çok yönden gelişmemiş ülkelerden ücretsiz çalıştırma, cinsel sömürü ve diğer eğlence amaçlı talebin olduğu ülkelere getirilmesi ile işlenmektedir¹⁴⁹.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan akıl hastalığı veya akıl zayıflığı olan herkes ve çocuklar da bu suçun mağduru olabilir. Hatta TCK'nın 80. maddesinde de mağdurun çocuk olması ile ilgili ayrıca düzenleme mevcuttur¹⁵⁰. 80. maddenin üçüncü fırasında bu suçun mağdurunun 18 yaştan küçükler olması durumunda ilk fıkradaki maksatlarla amaç fiillerin gerçekleştirilmesi durumunda hatta araç fiillere başvurulmazsa bile birinci fıkradaki cezanın verileceği belirtilmiştir.

İnsan ticareti suçunun mağduru, bu suçun düzenlendiği TCK'nın 80. maddesinde de belirtildiği üzere gerçek kişilerdir. Devlet, hareket yeteneği mevcut olmayan tüzel kişiler ve tüzel kişiliği mevcut olmayan belirli bir toplumu oluşturan kişiler de bu suçun mağduru olamazlar¹⁵¹. Lakin Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin TCK'nın “Uluslararası Suçlar” başlıklı Birinci Kısımının, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti” başlıklı İkinci Bölümünün 79. maddesinde düzenlenmiş suçun mağduru ile ilgili farklı bir kararı mevcuttur. Yani Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2006

---

¹⁴⁶ Çetin Arslan, Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Ankara, Asil Yayınevi, 2004, s. 332.

¹⁴⁷ Seyhan\Akgül, **Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları**, s. 1.

¹⁴⁸ Alison Brysk, “Rethinking Trafficking: Human Rights and Private Wrongs”, **From Human Trafficking to Human Rights: Reframing Contemporary Slavery**, Ed. by., Alison Brysk, Austin Choi-Fitzpatrick, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2012, s. 83.

Trafficking = **supply** (globalization + gender inequality) x **demand** (globalization + gender inequality) x **networks** (weak states + smuggling social capital + control of violence).

¹⁴⁹ İçli, **Kadın Suçluluğu**, s. 186.

¹⁵⁰ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 230.

¹⁵¹ Kurt, “İnsan Ticareti”, s. 175.

tarihli kararında suçun yasal mağdurunun uluslararası toplum olduğunu belirtmiştir¹⁵². Ancak hem göçmen kaçakçılığı, hem de insan ticareti suçu, TCK'nın "Uluslararası Suçlar" başlıklı Birinci Kısmı'nda düzenlense bile, mağdur, uluslararası toplum değil, onu oluşturan bireylerdir¹⁵³. Yani cinsel istismar, organ ticareti, zorla çalıştırma ve diğer amaçlarla istismar edilen bireyin kendisi, bu suçun mağduru olarak kabul edilmektedir.

3. Fiil

İhmalî bir davranışla gerçekleştirilemeyen yani icrai bir suç olan insan ticareti suçunda fiiller kanuni düzenlemede tek tek belirtildiği için bağımlı hareketli suç olarak, fiillerin sayısı bakımından ise seçimlilik hareketli suç olarak kabul edilir¹⁵⁴. Serbest hareketli suç olan insan ticareti suçu, onun düzenlendiği 80. maddede belirtilen maksatlar için amaç fiiller ve amaç fiilleri gerçekleştirmek için yapılan araç fiiller ile işlenmektedir¹⁵⁵. Bu suç, kişileri zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesini amaçlar. Bu amaçlar için ise kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak gibi amaç fiilleri gerçekleştirilir. Bu amaç fiilleri gerçekleştirmek için tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek gibi araç fiillere başvurulur. Kısaca, ulaşılmaması istenen asıl hareketleri yapmak için amaç fiiller, mağdurun iradesini ortadan kaldırmak için ise araç fiiller gerçekleştirilir. TCK'nın 80. maddesinin ilk fıkrasında belirtilen bu araç fiiller, üçüncü fıkrada aranmamaktadır. Yani bu suç, araç hareketler olmasa bile birinci fıkradaki cezayı öngörmüştür. Çünkü 3. fıkrada mağdur olarak gösterilenler, 18 yaşını doldurmamış bireyler, yani çocuklardır.

---

¹⁵² Yargıtay 8. CD., E. 2006/2028, K. 2006/3617, T. 25.04.2006.

¹⁵³ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 176.

¹⁵⁴ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 149.

¹⁵⁵ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 77.

a. Araç Fiiller

İnsan ticareti suçunun oluşması için tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek gibi araç fiillerin işlenmesi aranan koşullardan biridir. Lakin bu araç fiiller, amaç fiiller olmadan gerçekleşse bile insan ticareti suçu oluşmaz, başka suçun mevcudiyetine sebebiyet verir¹⁵⁶. Bu araç fiiller, insan ticareti suçunun düzenlendiği maddede belirtilen maksatlar için fail tarafından mağdurların çaresizliklerinden ve onların üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmak için gerçekleştirilmektedir. Yargıtay 18. Ceza Dairesi'nin 2015 tarihli kararında, “insan ticareti suçunun oluşması için hem araç fiillerden, hem de amaç fiillerden en az birinin bir arada bulunması ve araç fiillerin asıl veya amaç fiillerden önce veya en geç onlarla eş zamanda işlenmesi gerektiği” öngörülmüştür¹⁵⁷. Ancak korumaya ihtiyaç duyan çocuklara karşı tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamadan, nüfuzu kötüye kullanmadan, kandırmadan veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmeden amaç fiillerin işlenmesi bu suçu oluşturur. Bu düzenleme, TCK'nın 80. maddesinin üçüncü fıkrasında da belirtilmiştir. Ancak TCK'nın 80. maddesinin ikinci fıkrasında ise bu yardımcı fiillerin olması durumunda mağdurun rızasının aranmadığı ifade edilmiştir¹⁵⁸. Zira işlenen bu araç fiiller mağdurun ifade etmiş olduğu rızayı geçersiz kılar.

İnsan ticareti suçunun oluşması için gerekli olan ve kanuni düzenlemede yer alan araç fiiller aşağıdaki gibi sayılabilir.

(1) Tehdit

Tehdit, failin bu suçu işlerken kendi amaçlarını gerçekleştirmek için mağduru istediklerini yapmaması durumunda ona zarar vermek, kötülük yapmak ve onun için

---

¹⁵⁶ Şen/Malbeği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 111.

¹⁵⁷ Yargıtay 18. CD., E. 2015/24178, K. 2015/10157, T. 4.11.2015.

¹⁵⁸ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2018, s.121.

tehlikeli durum yaratmak gibi güvenlik duygusu ve iç huzurunu bozmasıdır¹⁵⁹. Ayrıca tehdit, yalnızca kişinin kendisi ile değil, onun ailesi ve en yakın olduğu kişiler üzerinden de yapılabilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2003 tarihli kararında tehdit, "failin amaçladığı suçtan daha büyük bir korku teşkil eden fiili mağdura veya onun yakınlarına yapmakla mağduru korkutmak ve bu korkuyla onu bu suça katlanmağa mecbur etmek, tehdittir. Böylece mağdur fail tarafından bir seçenek karşısında kalacaktır ve daha az zarar teşkil eden seçimi yapmaya mecbur olacaktır. Bu tehdit, yani manevi cebir sayesinde ise fail istediği ve amaçladığı fiili gerçekleştirecektir" gibi ifade edilmiştir¹⁶⁰.

(2) Baskı

Baskı, mağduru amaç fiilleri yapmaya zorlayan, onun üzerinde psikolojik etki yapan ve tehdit dışında onu ekileyen her tür hareket olarak kabul edilebilir¹⁶¹. Uygulanan baskı sebebiyle mağdurun hak ve özgürlükleri kısıtlanır ve onun zor altında olması gibi bir durum ortaya çıkar¹⁶². Suçun kanuni düzenlediği maddede cebir ve tehdit dışında mağdurun iradesini etkileyen baskı fiiline de yer verilmesinin sebebi, söz konusu cebir ve tehdit dışında mağduru etkileyen fiillerin alanını genişletmektir¹⁶³.

(3) Cebir

Cebir, amaç fiillerin yapılması için mağdura karşı zorlayıcı hareketlerin yapılması ve ona karşı zor kullanılmasıdır¹⁶⁴. Bizzat kişi üzerinde gerçekleştirilen cebir, tehditten birçok yönden farklılıklar teşkil etmektedir. Örneğin, cebir daha çok şimdiki zamanda uygulanacak olan ve dış davranışları yönlendiren bir hareketse, tehdit daha çok gelecekte ve yalnız mağdura değil, onun yakınlarına da uygulanacak

---

¹⁵⁹ Ali Parlar, Mustafa Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018, s. 120.

¹⁶⁰ Yargıtay CGK., E. 2002/5-324, K. 2003/55, T. 25.03.2003.

¹⁶¹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 238.

¹⁶² Yılmaz, "İnsan Ticareti Suçu ve İhtima Sorunu", s. 902.

¹⁶³ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 152.

¹⁶⁴ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 174.

ve içsel iradeyi etkileyen bir harekettir¹⁶⁵. Ayrıca tehdit halinde, cebirden farklı olarak, mağdur üzerinde fiziki ve maddi bir tesir icra edilmez, mağdur yalnızca korkutulur veya herhangi davranışı etmeye mecbur bırakılır¹⁶⁶. Örneğin, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2008 tarihli kararında, “yabancı uyruklu mağdurun pasaportuna fail tarafından el konulması, telefonundaki kişilerin numaralarının silinmesi ve onun yerleştirildiği evden çıkmasına izin verilmemesi gibi fiiller cebir ve şiddet olarak kabul edilmektedir”¹⁶⁷.

(4) Şiddet

Şiddet, maddi cebir ile eş anlamda kullanılan ve maddi kuvvet kullanarak mağdura etki edilmesidir¹⁶⁸. İnsan ticareti suçunun kanuni düzenlenmesinde, şiddet ve cebirin eş anlamlı olarak kullanılmasının sebebi ise kaba kuvveti içeren bu fiillere daha çok vurgu yapmaktır¹⁶⁹. Tehdit, baskı, cebir ve şiddet, doğrudan ve dolaylı şekilde edilerek mağdurun iradesini etkilemelidir¹⁷⁰. Örneğin, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2008 tarihli kararınca, “mağdurların hürriyetlerinin tehdit edilmesi, onlara karşı cebir ve şiddet kullanılarak para karşılığında fuhuş için tedarik edilmeleri, insan ticareti suçunun oluşmasına sebebiyet verir”¹⁷¹.

(5) Nüfuzu Kötüye Kullanmak

Nüfuzu kötüye kullanmak, mağdurla ailevi, akdi ve diğer bağlarla ilişkisi olan kişiler veya failin mağdur üzerindeki sahip olduğu etki sayesinde mağdurun amaç

¹⁶⁵ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 237.

¹⁶⁶ Adem Sözüer, “Tehdit Suçu”, **İÜHFİM**, C. LIV, 1994, s. 131.

¹⁶⁷ Yargıtay 8. CD., E. 2006/10550, K. 2008/1364, T. 03.03.2008.

¹⁶⁸ Melisa Aydın, “Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 69.

¹⁶⁹ Yenedünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 192.

¹⁷⁰ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 121.

¹⁷¹ Yargıtay 8. CD., E. 2007/1862, K. 2008/5276, T. 05.08.2008.

fiilleri işlemesine rıza göstermesine sebep olmasıdır¹⁷². Örneğin, aileden her hangi bir üye, kadını fuhuş için, çocuğu organ nakli için kullanırsa ailevi bağlarla mevcut olan ilişkiden kaynaklı nüfuzu kötüye kullanır. Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 1982 tarihli kararında da bu, “ aile, sözleşme ve diğer bağlardan doğan hak ve yetkileri kötüye kullanan fail, mağdura etki ettiği bir durumda, örneğin anne ve baba çocukları, koca ise karısı üzerinde nüfuz sahibidir” belirtilmiştir¹⁷³.

(6) Kandırmak

Kandırmak, failin maksadını belli etmeden mağduru yanıltması, bir şeye inandırması, hile yapması veya her tür aldatıcı hareketler yapmasıdır¹⁷⁴. Yani bu tür davranışlarla fail amaçladığı fiili yapmak için, görünüşte mağdurun rızasını alır, ancak bu rıza hile ve aldatma sayesinde alındığı için geçersizdir, zira mağdurun açıkladığı irade sakatlanmıştır¹⁷⁵. İnsan ticareti suçu nezdinde yalan iş vaatleri ile farklı iş siteleri veya iş başvurusu yapılan sahte ajansları örnek gösterilebilir. Mağdurların yüksek yaşam kalitesi ve yüksek maaş yalanları ile kandırılması, failer tarafından pasaportlarına el konulmasına ve insan ticaretinin kurbanı olmasına sebep oluyor. Eğer kişiyi kandırma unsuru olmazsa, yani kişi bilerek ve isteyerek amaç fiilleri gerçekleştirirse, insan ticareti suçu oluşmaz. Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin de bu yönden 2010 tarihli kararı mevcuttur. Bu karara göre¹⁷⁶ “mağdur, Türkiyede olan evli kardeşinin yanına gelmeyerek sanığın evine gitmesi ve onunla fuhuş yapması, ancak aralarında geçen anlaşmazlık yüzünden otelde kalmaya başlaması gibi bir olayda kandırma araç fiilinin gerçekleşmediği öngörülmüştür”.

---

¹⁷² Ali Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, 3.bs., Ankara, Bilge Yayınevi, 2018, s. 348.

¹⁷³ Yargıtay 5. CD., 1397/1663, T. 12.05.1982.

¹⁷⁴ Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, s. 153.

¹⁷⁵ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 240.

¹⁷⁶ Yargıtay 8. CD., E. 2010/1440, K. 2010/5953, T. 15.4.2010.

(7) Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından veya Çaresizliklerinden Yararlanmak

Kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmak, fail tarafından mevcut durumun sağladığı fırsatları kullanılarak mağdurun iradesine etki edilmesidir¹⁷⁷. Denetim olanaklarından yararlanmak için daha çok bir denetleyen ve denetlenen gibi tarafların olması koşulu aranır ve denetim olanaklarından yararlanmak ve nüfuzu kötüye kullanmak araç fiilleri benzeseler bile birbirinden birçok yönden farklılıklar teşkil etmektedir. Yani denetim olanakları olmak daha geniş bir kavramı kapsar ve bu fiil için nüfuzu kötüye kullanma fiilinde olduğu gibi mutlaka bir aile, sözleşme ve diğer bağ ilişkisi aranmaz¹⁷⁸. Örneğin, bir ailenin komşusu olan ve bu ailenin çocuğunu her gün parka götüren fail, çocuk üzerinde nüfuz sahibi olmasa bile, onun üzerinde denetim olanaklarına sahip olur¹⁷⁹.

Mağdurun çaresizliğinden daha çok onun içinde bulunduğu maddi veya manevi durumun fail tarafından giderilmesi karşılığında amaç fiillerin yapılmasına razı edilmeleri anlaşılır¹⁸⁰. Ancak kanaatimizce, mağdurun çaresiz olması durumunun bir sınırı mevcut olmalıdır. Yani eğer bu durumun giderilmesi her hangi bir koşulla mümkünse, mağdurun çaresiz durumda olmayacağını söyleyebiliriz. Yani eğer fail tarafından ona şiddet, cebir, hile, tehdit uygulanarak onun iradesini etkileme söz konusu değilse ve mağdur bulunduğu durumdan kendini kurtarmak gibi bir imkânı varsa çaresiz durumda değildir. Örneğin açlık, işsizlik ve diğer durumdan fuhuş yapmak yerine çalışarak veya yakınlarında yardım isteyerek kurtulmasını buna örnek olarak gösterebiliriz. Bu kanaatimize uygun Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2010 tarihli bir kararı da mevcuttur ve bu karara göre, "bu suçta çaresiz durum, hayatını devam ettirmek, bir yerde kalmak ve iş bulmak konusunda yapacak bir şeyi olmayan insanın bulunduğu durum kabul edilir"¹⁸¹. Bütün bu araç fiiller, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek, mağdurun iradesine kastederek yapılmalıdır. Bunun sonucu ise

¹⁷⁷ Şen/Malbeği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 110.

¹⁷⁸ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 154.

¹⁷⁹ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 199.

¹⁸⁰ Arslan/ Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, s. 337.

¹⁸¹ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, E. 2010/1440, K. 2010/5953, T. 15.4.2010.

fail, kişileri zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesini amaçlar. Bu amaçlar için ise kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak gibi hareketleri gerçekleştirir. Bu araç ve amaç fiillere başvuran failin asıl maksadı ise mağdurları zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesini temin etmek ve bu işin sonucunda ise büyük kar etmektir.

b. Amaç Fiiller

İnsan ticareti suçunun oluşması için yalnızca tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek gibi araç fiillerin olması yetmez. Bu suçun oluşması için aynı zamanda kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak gibi amaç fiillerin işlenmesi gerekir¹⁸². İnsan ticareti suçunun oluşması için asıl olan ve kanuni düzenlemede yer alan amaç fiillere aşağıdaki gibi gösterilebilir.

(1) Ülkeye Sokmak ve Ülke Dışına Çıkarmak

Ülkeye sokmak, kanuni düzenlemede belirtilen amaçlarla mağdurun Türkiye ülkesine geçiş yapmasını, ülke dışına çıkarmak ise aynı amaçlarla mağdurun Türkiye ülkesinin sınırlarından geçiş yaparak yurt dışına çıkış yapmasının sağlanmasıdır¹⁸³. Bu suçta ülke, gerçek anlamda ülke kavramını kapsar, yani devletin egemenlik yetkisinin mevcut olduğu deniz, hava ve kara parçası olarak kabul edilir¹⁸⁴. Ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak, amaç fiilleri, TCK'ya 6 Aralık 2006 yılında 5560

¹⁸² Ayrıca bkz. bu tezin “Fiil” alt başlığına, s. 44.

¹⁸³ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 42.

¹⁸⁴ Kurt, “İnsan Ticareti”, s. 200.

sayılı Kanun'un 3. maddesi ile eklenmiştir¹⁸⁵. Böyle bir değişikliğin yapılmasına sebep, göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmayan ancak uluslararası suç olan ve göçmen kaçakçılığı suçundan farklı olarak mağdurların rızası olmadan onların ülkeye yasal olarak da giriş ve çıkışının sağlanması ile işlenen bu fiillerin cezalandırılmasıdır¹⁸⁶. Kanuni düzenlemede de mağdurun ülkeye giriş ve çıkışının yapılması zamanı bu fiilin yasal ya da yasadışı olması belirtilmemiştir, ancak bu fiillerin yasadışı yani pasaportsuz olması durumunda failin her iki suçtan da ceza alması gerekir¹⁸⁷. Yani fail, insan ticareti suçunun mağdurunu ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak için sahte belge düzenlerse veya kullanırsa, TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu da işler. Bu yüzden bu fail, TCK'nın 212. maddesi gereğince, hem TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçundan hem de TCK'nın 80. maddesinde düzenlenen insan ticareti suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur¹⁸⁸. Bu yüzden kanaatimizce, insan ticareti suçunun kanuni düzenlemesinde ülkeye sokulması ve ülke dışına çıkarılması fiilleri işlenirken mağdurun rızası olmasa bile yasal geçiş veya çıkış söz konusudur. Ayrıca kanunun hiç bir maddesi iki suçu birlikte teşkil etmez ve suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince, geniş bir biçimde yorumlanamaz. Kandırılarak pasaportuna el konulmuş yabancı uyruklu vatandaşın sınırdan geçirilmesini buna örnek olarak verebiliriz. İnsan ticareti suçu, mağdurun fail tarafından ülkeye sokulması ve ülke dışına çıkarılması ile gerçekleştiği zaman, ani suç olarak tanımlanır, çünkü bu fiiller gerçekleştiği anda bu suç tamamlanır¹⁸⁹.

(2) Tedarik Etmek

Tedarik etmek, mağdurun zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi için araştırılıp bulunması,

---

¹⁸⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 200.

¹⁸⁶ Şen/Malbeği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 115.

¹⁸⁷ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 244.

¹⁸⁸ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 204.

¹⁸⁹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 244.

elde edilmesi ve temin edilmesidir¹⁹⁰. İnsan ticareti suçu, mağdurun fail tarafından tedarik etmek fiili ile de gerçekleştiği zaman, ani suç olarak tanımlanır, çünkü bu fiillerin gerçekleşmesi, bu suçun tamamlanması ve bitmesi ile sonuçlanır¹⁹¹. Örneğin, mağdurun vücut organından her hangi birisinin, mesela böbreğinin verilmesi için araştırılıp bulunması, ayarlanması ve organ nakli için temin edilmesi durumunda bu suç işlenmiş olacaktır ve tedarik etme fiilinin uzun bir süre devam etmesi gerekmez¹⁹².

Bu suçta tedarik edilme fiili, yalnızca mağdurun araştırılıp bulunmasını veya tespit edilmesini değil, aynı zamanda ona ulaşmayı, onunla bağlantı kurmayı, onu bu suçun konusuna çevirmek için kararın verilmesini ve elde edilmesini veya temin edilmesini de kapsar¹⁹³. Örneğin, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2007 tarihli kararı gereğince, “fail tarafından gazetede aşçı aranıyor ilanının verilmesi sonucu mağdurla bağlantı kurulması, onun İstanbul'a getirilmesi ve mağdura cebir, şiddet ve tehdit uygulayarak onun fuhuşa zorlanması olayında failin gazete vasıtasıyla mağdurla bağlantı kurması, tedarik etme kapsamına dahil edilmiştir”¹⁹⁴. Ayrıca mağduru tedarik eden failin işlediği suçun tamamlanması için tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek gibi araç fiillerden birine başvurması gerekir¹⁹⁵.

(3) Kaçırarak

Kaçırarak, fail veya onun görev verdiği kişi tarafından mağdurun hukuki alanından çıkartılması ve egemenliğinin fail lehine yok edilerek ortadan kaldırılmasıdır¹⁹⁶. Kendi hukuki alanından failin egemenliğine dâhil edilen mağdurun kaçırılması durumunda onun fail veya onun görev verdiği kişi tarafından nereye

---

¹⁹⁰ Parlar/Öztürk, *Uygulamada Uluslararası Suçlar*, s. 120.

¹⁹¹ Yenidünya, *İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)*, s. 205.

¹⁹² Manav, *Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, s. 245.

¹⁹³ Kurt, “İnsan Ticareti”, s. 202.

¹⁹⁴ Yargıtay 8. CD., E. 2007/4540, K. 2007/4618, T. 11.6.2007.

¹⁹⁵ Şen/Malbeğli, *Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar*, s. 116.

¹⁹⁶ Parlar, *Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı*, s. 347.

götürülmesi bir önem arz etmez¹⁹⁷. Ancak kaçırılan kişiye uygulanacak araç fiiller önem arz eder, örneğin, kaçırılma fiili o zaman mevcut olur ki bu fiile mağdurun kesinlikle rızası olmasın, ona yalnızca tehdit, cebir, şiddet ve baskı uygulanması sonucu kaçırma hareketi gerçekleştirilsin¹⁹⁸. Yani kaçırma, bir icrai hareket olarak gerçekleştirilmelidir, örneğin, mağdurun fail tarafından veya onun görevlendirildiği kişi tarafından sürüklenmesi, bir araçla zorla bindirilmesi ve diğer türlü hareketlerle götürülmesidir¹⁹⁹. İnsan ticareti suçu, mağdurun fail tarafından kaçırılması ile gerçekleştiği zaman, mütemadi suç niteliğine sahip olur, çünkü bu fiiller gerçekleştiği anda, yani mağdur, failin etki alanına geçiş yaptığı zaman bu suç tamamlanır ve yalnızca mağdur özgür olduğu zaman biter²⁰⁰.

(4) Bir Yerden Başka Bir Yere Götürmek

Bir yerden başka bir yere götürmek, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi için fail veya onun görev verdiği kişi ile birlikte mağdurun bulunduğu yerden götürülmesidir²⁰¹. Daha geniş kavram olan kaçırmadan farklı olarak yalnızca bir yerden başka yere götürülen mağdurun naklinin her tür vasıta ile edilmesi mümkündür²⁰². Ancak bir yerden başka yere götürülme zamanı mağdurun nakledilmesi, kaçırma olarak algılanmaması için cebir, şiddet, tehdit gibi araç fiillere başvurulmadan ve ülke dışına çıkarmak olarak algılanmaması için ise ülke dâhilinde yapılması gerekir²⁰³. Mağdurun bir yerden başka yere götürülmesi zamanı götürülecek yerin failin istediği yer olması şart değildir²⁰⁴. Ancak bunun aksine, bir yerden başka yere götürülme

---

¹⁹⁷ Şen/Malbeleş, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 116.

¹⁹⁸ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 245.

¹⁹⁹ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 204.

²⁰⁰ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 207.

²⁰¹ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 120.

²⁰² Şen/Malbeleş, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 116.

²⁰³ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 205.

²⁰⁴ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 246.

zamanı götürülecek yerin failin istediği yer olmasını şart koşan, aksi takdirde suçun teşebbüs aşamasında kalacağını savunan görüşler de mevcuttur²⁰⁵.

(5) Sevk Etmek

Sevk etmek, ise bir yerden başka bir yere götürmek fiilinin aksine, mağdurun fail ile değil, yalnız başına veya failin görev verdiği kişiyle kanuni düzenlemede belirtilen amaçlar için bir yerden başka yere götürülmesidir²⁰⁶. Yalnız başına veya failin görev verdiği kişi ile birlikte bulunduğu yerden başka yere sevk edilen mağdurun gönderilen yere ulaşması gerekmez, yani gönderilme fiili gerçekleştiği anda suç tamamlanır²⁰⁷. Bildiğimiz üzere, insan ticareti suçunda, mağdurun ülkeye sokulması ve ülke dışına çıkarılması, yalnızca fail tarafından gerçekleşmektedir. Bunun için, sevk etme hareketi, hem fail tarafından, hem de başka birinin aracılığıyla mümkün olduğu için bir yerden başka yere götürme fiilinden farklı olarak ülke sınırının aşılması ile de işlenebilir²⁰⁸.

(6) Barındırmak

Barındırmak, failin hukuki alanına sokulan mağdurun zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi için bir yerde kalmasının ve yaşamasının temin edilmesidir²⁰⁹. Barındırmak fiili, geniş kapsamda anlaşılmaktadır, örneğin bu fiil, mağdura otel, ev, örgüt üyesinin konutu, çadır ve her türlü kalınacak yerin, yiyecek, içecek ve yaşamını sürdürmesi için para ile temin edilmesini de kapsar²¹⁰. Temadi eder niteliğe sahip barındırma fiilinden söz edebilmek için, bu hareketin belirli bir süre devam etmesi gerekir, örneğin, bir kere yemek vermek, barındırma fiili kapsamında

²⁰⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 208.

²⁰⁶ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 347.

²⁰⁷ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 246.

²⁰⁸ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 207.

²⁰⁹ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 120.

²¹⁰ Şen/Malbeleş, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 117.

değerlendirilmez²¹¹. Yani barındırma fiilinin belli bir önem taşıması için, belirli bir süre geçmesi gerekir, çünkü yalnızca belirli bir sürede fail amacına ulaşmak için asıl fiilleri gerçekleştirebilir²¹². Ancak buna istisna teşkil eden durumlar da söz konusudur, örneğin, otel sahibinin kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilmesine rağmen, onun otelinde bir gün olsa bile, kalmasına müsaade etmesi ve bu duruma olanak tanınması, barındırma hareketinin gerçekleştirilmesine sebebiyet verir²¹³.

İnsan ticareti suçunun düzenlendiği 80. maddenin üçüncü fıkrasında ise mağdurun çocuk olması durumunda bu amaç fiillerinden ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak belirtilmemiştir. Bununla ilgili doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Örneğin, ilk görüş sahiplerine göre, kanunilik ilkesine aykırı bir durum olduğu için çocukların zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi için ülkeye sokulması veya ülke dışına çıkarılması fiilinin işlenmesi insan ticareti suçunu oluşturmaz²¹⁴. Ancak 80. maddenin üçüncü fıkrasında mağdurun çocuk olması durumunda bu amaç fiillerinden ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak belirtilmemişse bile, çocuklara karşı bu amaç fiillerin gerçekleştirilmeğeceğini belirtmek neredeyse imkansızdır²¹⁵. Bunun yanı sıra çocuk mağdurlar açısından bir yerden başka yere götürmek fiillerinin ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak fiillerini de kapsadığını ve diğer mağdurlara karşı işlenen bu fiillerin çocuklar açısından da cezalandırılması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur²¹⁶.

B. Manevi Unsurlar

İnsan ticareti suçunun manevi unsurunu kast oluşturmaktadır. Bu suçun, hangi tür kastla işlenmesiyle ilgili doktrinde farklı görüşler mevcuttur. İnsan ticareti suçunun olası kastla, yani suçun unsurlarının mevcudiyetini kabul ederek işlenmesini

---

²¹¹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 247.

²¹² Kurt, "İnsan Ticareti", s. 209.

²¹³ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 209.

²¹⁴ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 78.

²¹⁵ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 201.

²¹⁶ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 245.

savunan görüşler mevcuttur²¹⁷. Ancak bunun aksine, yalnızca suçun maddi unsurlarının olacağını bilen ve isteyen fail tarafından bu suçun tanımındaki fiillerin işlenmesi²¹⁸, yani suçun doğrudan kastla işlenmesini belirten görüşler de vardır. Bu görüş sahipleri, kabullenme halinin mevcut olmasını, özel kastın olduğu bu suç için mümkünsüz olduğunu ve bu suçun yalnızca doğrudan kastla işlenebileceğini belirtmektedirler²¹⁹.

Bildiğimiz üzere, eğer suç, belli bir amaç için işlenirse ve bu amaca ulaşılsa bile, fiilini bu amaç için işlenmesi gibi durumlarda özel kasttan söz edilecektir²²⁰. İnsan ticareti suçu, mağduru zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarını veilmesini sağlamak gibi amaçları hedeflediği için bu suçun manevi unsurunu özel kast teşkil edecektir²²¹. Yani suçun işlenmesi için kanuni düzenlemede gösterilen belirli saiklerin olması, bu suçun yalnızca özel kastla işlenebileceğinin, genel kastla işlenemeyeceğinin bir göstergesidir²²². Çünkü fail, mağduru zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarını verilmesini sağlamak gibi amaçlar için asıl ve yardımcı fiilleri işlemezse, bu suç oluşmaz. Kısacası bu amaçlar, insan ticareti suçunda netice itibarıyla maddi unsuru ifade etmez ve özel kastın mevcudiyetine vurgu yapar, bunun için bu saiklere ulaşma, koşul olarak aranmaz²²³. Örneğin, zorla çalıştırmak için mağduru kandırarak ülke dışına çıkararak fail, onu zorla çalıştırmaya bile, insan ticareti suçunu işlemiş olur.

İnsan ticareti suçu ile fail, büyük kazançlar elde etse bile, bu suçun tanımında yer alan ve manevi unsuru teşkil eden maksatlar içerisinde maddi kazanç elde etmek yer almamıştır ve buna sebep ise elde edilen kazancın hem de manevi bir kazanç da olabilmesidir²²⁴. Bunun için bu suçun maddi veya manevi kazanç elde etme gibi maksatlarla işlenmesi gibi yorum yapmak, geniş bir biçimde yorum olarak kabul

---

²¹⁷ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 78.

²¹⁸ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler**, 10. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2019, s. 176.

²¹⁹ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 217.

²²⁰ Ümit Kocasakal, "İnsan Ticareti Suçu", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2, S. 2, Ocak 2003, s. 71.

²²¹ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 157.

²²² Şen/Malbeği, **Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar**, s. 121.

²²³ **A.e.**

²²⁴ Manav, **Göçmen Kaçaklığı ve İnsan Ticareti**, s. 247.

edileceği için TCK'nın 2. maddesi gereğince suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacaktır. İnsan ticareti suçunun taksirle işlenmesi ise suçun kanuni düzenlediği maddede belirtilen amaçlar için asıl ve yardımcı fiiller ile işlendiği için mümkün değildir²²⁵.

İnsan ticareti suçunu işleyen failin amaçladığı ve kanuni düzenlemede yer alan saikleri aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

1. Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek

Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, fail tarafından mağdura cebir veya baskı uygulayarak isteği dışında ve belirli bir süre zorla iş yaptırılmasıdır²²⁶. Hizmet ettirmek, bedensel bir uğraşta bulunmayı ifade eden zorla kaçırmadan daha geniş bir kavramı ifade ederek hem bedensel hem de mağdurun rızası olmadan birinin ihtiyaçları için iş görülmesini kapsar²²⁷. Zorla çalıştırma kavramının tarihsel kullanımı, savaş esirleri veya diktatörlük altındaki kişiler için olsa bile, bu kavram, insan ticareti suçu için tekrar ortaya konuldu²²⁸. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 18. maddesinin ilk fıkrası gereğince de “hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve angarya yasaktır”. Bu maddenin “şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler, ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları zorla çalıştırma sayılmaz” diye geçen ikinci fıkrası ise zorla çalıştırma olarak nitelendirilmeyen durumları belirtmektedir²²⁹. İşgücü sömürüsü olarak insan ticareti suçu, bu suçun kanuni düzenlemesinde yer alan baskı, cebir, şiddet, tehdit gibi araç fiillerle ve mağdurun kötü koşullarda çalıştırılması ile gerçekleştirilmektedir²³⁰. Ayrıca bu amaçla işlenen insan ticareti suçunda mağdurun işyerinden ayrılmasına izin

²²⁵ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 209.

²²⁶ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 123.

²²⁷ Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, s. 158.

²²⁸ Christien van den Anker, İlse van Liempt, “Introduction: The Wider Context of Trafficking for Forced Labour”, **Human Rights and Migration: Trafficking for Forced Labour**, Ed. by., Christien van den Anker, İlse van Liempt, UK, Palgrave Macmillan, 2012, p. 4.

²²⁹ Çetin Arslan, “İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\|b), **AÜHFĐ**, C. LIII, S. 4, 2004, s. 54.

²³⁰ Avrupa Birliği, **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı**, s. 35.

verilmemesi, pasaport veya kimliğine el konulması, mağdurun borçlandırılması, asgari ücretinde çok altında maaşın verilmesi ve bu maaşla orantısız sürede çalıştırılması gibi durumlar da dâhildir²³¹. Örneğin, Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 2008 tarihli kararı gereğince, “sanığın 10-14 yaşlı on çocuğu ailelerinin rızasıyla başka ilde çeşitli işlerde zorla çalıştırmasını, 1. Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi'nin TCK'nın iş ve çalışma hürriyetinin ihlali başlıklı 117. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında değerlendirmesine karşın, 8. Ceza Dairesi, bu suçu, insan ticareti başlıklı 80. madde kapsamında değerlendirmiştir. Ayrıca ailelerin rızasının olması bile, 80. maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası gereğince, suçun oluşmasını engellemeyeceğini belirtmiştir”²³². Yargıtay'ın bu kararı, tarihi bir değere sahiptir, çünkü insan ticareti suçu genelde fuhuş amaçla veya vücut organlarının verilmesi ile gündeme geldiği için bu karar, zorla çalıştırma olarak insan ticareti suçunu teşkil edecek ve bu amaçla işlenecek insan ticareti suçları için emsal olma özelliği taşıyacaktır²³³.

2. Fuhuş Yaptırmak

Fuhuş yaptırmak, cebir, şiddet veya baskı uygulanan, tehdit edilen mağdura isteği dışında ve maddi kazanç karşılığında cinsel ilişkide olmaya mecbur etmektir²³⁴. İnsan ticareti suçunun fuhuş amacıyla işlenmesi, TCK'dan farklı olarak ETCK'da belirtilmemiştir ve fuhuş amacı TCK'ya 6 Aralık 2006 yılında 5560 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile eklenmiştir²³⁵. Bu değişiklikten önce, cinsel istismara değinilmemesi, fuhuş amaçlı insan ticareti suçunun TCK'nın 227. maddesinde düzenlenen fuhuş suçu kapsamında değerlendirilmesine sebebiyet vermekteydi²³⁶. Çocuk ticareti, Türk Ceza Hukuku'nda çocukların fuhuş maksadıyla insan ticareti niteliğinde kullanımları olarak insan ticareti kapsamında değerlendirilmektedir²³⁷.

²³¹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 248.

²³² Yargıtay 8 CD., E., 2008/4555, K., 2008/7998, T., 25.06.2008.

²³³ Hukuk, “Analiz”, 22 Eylül 2008, (Çevrimiçi) <http://artihukuk.blogspot.com/2008/09/yargitaydan-tarihi-karar-ocuklarn-zorla.html>, 7 Haziran 2019.

²³⁴ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 350.

²³⁵ Ayrıca bkz. bu tezin “**Suçun Kanuni Tanımı**” başlığına, s. 32.

²³⁶ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 250.

²³⁷ Pınar Memiş Kartal, **Türk Ceza Hukuku'nda Çocukların Cinsel İstismarı**, İstanbul, Der Yayınları, 2014, s. 22; Pınar Memiş Kartal, “Çocukların Cinsel Sömürüsü Üzerine Düşünceler”,

Yani TCK'nın 80. maddesinin 3. fıkrasıyla çocukların fuhuş yaptırmak maksadıyla ticaretinin yasaklanması öngörülmüştür²³⁸.

İnsan ticareti suçu, belirttiğimiz birçok amaçlar doğrultusunda gerçekleşse bile, kamuoyunda en çok fuhuş amaçlı insan ticareti suçunun işlenmesi gündeme gelmektedir²³⁹. Bunun için de bu değişiklik, isabetli olmuştur. Ancak fuhuş amacı kapsamında yeni düzenlemede bile, birçok eksiklikler mevcuttur. Bu eksiklik, fuhuş amacı ile gerçekleştirilen insan ticareti suçunda talep yönünden değil, yalnızca arz yönünden ceza sorumluluğunun öngörülmesidir²⁴⁰. Örneğin, fuhuş için mağduru ülke dışına çıkararak fail, insan ticareti suçundan cezalandırılabilir, mağdurla cinsel ilişkiye giren kişi, bu suçtan dolayı ceza sorumluluğunun olmaması önemli bir eksikliğin olduğunun göstergesidir, çünkü bu kişi de fail kadar suçludur.

Bu suçun mağdurlarının yaklaşık yüzde 80 oranını da fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete mağruz kalan kadınlar ve kız çocukları teşkil etmektedir²⁴¹. Örneğin, Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 2011 tarihli kararında, “reşit olmayan mağduru evlenme vaadi ile kandıran fail, fuhuş amacıyla onu kendi egemenlik alanından uzaklaştırarak insan ticareti suçunu işlediğini” belirtilmiştir²⁴². Belki de bu yüzden de Birleşmiş Milletler tarafından ulus ötesi bir suç olarak tanımlanan ve siyasi liderler tarafından uyuşturucu ve terörün yanı sıra dünyayı rahatsız eden üç “kötülükten” biri olarak belirtilen insan ticareti suçu ve fuhuşla ilgili sadece 2010 yılında 140'a kadar akademik kitap ve dergi makalesi yayımlandı²⁴³. Fuhuş amaçlı insan ticaretinin mağdurları yalnızca kadınlar değil, erkekler de olabilir, ancak bu suç, her iki kategori mağdurlara karşı fail tarafından bu suçun kanuni tanımında yer alan araç ve amaç fiillerin gerçekleşmesi sonucu işlenmiş olacaktır, yani erotik film, pornografik ürünlerin tanıtımı için onların

---

Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk, Ed. Zeynep Özlem Üskül Engin, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 249.

²³⁸ Bilgehan Savaşçı, **Çocukların Cinsel İstismarı Suçu**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2013, s. 36.

²³⁹ Gamla Jahic, Ulaş Karan, “Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar”, **TBB Dergisi**, S. 67, Ankara, 2006, s. 98.

²⁴⁰ Dursun, “Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış”, s. 429.

²⁴¹ Kadın Dayanışma Vakfı, **Kadın Ticareti İle Mücadele**, s. 18.

²⁴² Yargıtay 5. Ceza Dairesi, E., 2011/1242, K., 2011\2978, T., 12.04.2011.

²⁴³ Kamala Kempadoo, “Introduction: Abolitionism, Criminal Justice, and Transnational Feminism: Twenty-first-century Perspectives on Human Trafficking”, **Trafficking and Prostitution Reconsidered: New Perspectives on Migration, Sex Work and Human Rights**, Second Edition, Ed. by., Kamala Kempadoo, Jyoti Sanghera, Bandana Pattanaik, London, Paradigm Publishers, 2012, pp. vii-xlii, p. vii, viii.

kullanılması, insan ticareti suçunu oluşturmayacaktır²⁴⁴. Ancak onu da belirtmek gerekmektedir ki insan ticareti mağdurları yalnızca fuhuş yaptırılması maksadı için için işlenmez ve bu suçun mağdurları yalnızca fuhuş yaptırılan kadınlar ve kız çocukları değildir. Yani dünya genelinde böyle bir yaklaşımın olması, insan ticaretinin diğer maksatlar için mağdur edilenlerin ilgi odağı dışında kalmasına sebebiyet verecektir²⁴⁵.

3. Esarete Tabi Kılmak

Esarete tabi kılmak, kölelik, esirlik ve tutsaklık durumunda olan mağdura bu durumda mümkün uygulamaların uygulanmasıdır²⁴⁶. İnsan ticareti suçu kapsamında esarete tabi kılmak maksadı, TCK'dan farklı olarak ETCK'da kanunilik ve belirlilik ilkelerine bir ihlal teşkil edecek kadar daha geniş kapsamda belirtilmişti. Yani eski düzenlemede “esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak” kısmı, TCK'ya 6 Aralık 2006 yılında 5560 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yapılan değişiklik sonucu çıkartılmıştır²⁴⁷. Bir istismar şekli olan esarete tabi kılma, fail tarafından kişinin hürriyetinden mahrum edilerek köle statüsüne sokulmasıdır²⁴⁸. Esarete tabi kılınan kişi, kendi özgür iradesi ile hareket edememektedir, tercih yapamamaktadır, çünkü mağdur, failinin elindedir ve onun emri doğrultusunda davranmaya mecburdur²⁴⁹. Kölelik, esirlik ve aynı zamanda tutsaklık durumunda olan mağdur, insan ticareti suçunun bu amaçla işlenmesi doğrultusunda fiziksel ve psikolojik bir tutsaklık haline de tabi tutulmaktadır, örneğin, kişinin ödemesi mümkün olmayacak şekilde borçlandırılması en çok rastlanan örnektir²⁵⁰.

²⁴⁴ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 250.

²⁴⁵ Gülşah Korkusuz, “Göç ve İstismar: Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti”, **4. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali “Göç”**, Ed. Adem Sözüer, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2017, s. 623.

²⁴⁶ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 124.

²⁴⁷ Ayrıca bkz. bu tezin “**Suçun Kanuni Tanımı**” başlığına, s. 32.

²⁴⁸ Gülşah Korkusuz, “İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 93.

²⁴⁹ Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, s. 158.

²⁵⁰ Arslan, “İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\b)”, s. 55.

4. Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak

Vücut organlarının verilmesini sağlamak, insanın vücudunda belirli bir vazifesi bulunan dokulardan oluşmuş ve sınırları belirli olan organlarının fail veya onun görevlendirdiği kişiye mağdur tarafından verilmesi veya bağışlanmasının sağlanması olarak ifade edilir²⁵¹. Örneğin, insan ticareti suçunun mağdurunu kandırarak onun böbreğini almak maksadıyla ülke dışına çıkaran fail, bu suçu gerçekleştirmiş olacaktır. Ancak bu maksatla failin insan ticareti suçunu işlemesi için mağdur yaşayan bir kimse olmalıdır, yani mağdurun ölmüş olması durumunda vücut organlarının çıkartılması, birçok suçun oluşmasına sebebiyet verebilir ki bu suçlardan birini de TCK'nın 148. maddesi gereğince, yağma suçu teşkil edecektir²⁵².

Vücut organlarının verilmesini sağlamak amacı ile insan ticareti suçunun oluşumu ile ilgili sınırların belirlenmesi kanunilik ve belirlilik ilkesi gereğince de çok önem taşımaktadır. Yani bu amaç dâhilinde insan ticareti suçunun oluşması için mağdurun yalnızca vücut organının verilmesinin sağlanması en önemli koşuldur. Kısacası, mağdurun vücut organı değil de dokusunun verilmesinin sağlanması amacı söz konusu olduğunda bu suç oluşmaz²⁵³. Bunun için de insan ticareti suçunda hedeflenen amaçlardan birini teşkil eden vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadının sınırlarını belirlemek ve organ ve vücut dokusu arasındaki farkı anlamak için onların kavram olarak ayrılıkta değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dokuların birleşerek anatomik ve işlevsel bir bütün oluşturduğu, transplantasyon konusu insan vücuduna organik olarak bağlı bulunan doğal organ, vücut organı olarak tanımlanmakta, doku ise anatomik olarak bir bütün oluşturan hücre ve lif gibi unsurlardan oluşan yapı olarak ifade edilmektedir²⁵⁴. Fail, mağdurun vücut organlarının verilmesini sağlamak için insan ticareti suçunu işlerken burada hedeflediği bu amaç, mağdura her hangi bir zarar vermeye veya başka birine iyilik yapmaya değil, maddi veya manevi bir kazanç elde etmeye hizmet etmektedir²⁵⁵.

²⁵¹ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 350.

²⁵² Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 159.

²⁵³ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 219.

²⁵⁴ Çağrı Kan Aydın, "Organ veya Doku Ticareti Suçu (TCK md 91-93)", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, Ankara, 2011, s. 132; Murat Aydın, "Organ ve Doku Nakinde Verici Açısından Doğabilecek Hukuksal Problemler", **Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi: Organ Nakli ve Organ Ticareti Suçu**, Ed. Yener Ünver, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 161.

²⁵⁵ Arslan, "İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\|b)", s. 55.

Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla işlenen insan ticareti suçunda araç ve amaç fiiller işlendiği takdirde suç oluşur. Yani hedeflenen amaçların gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi koşulunun aranmaksızın ve ağırlaştırıcı sebep olarak değerlendirilmeksizin faile aynı cezanın verilmesi, adeletsiz bir karar verilmesine sebep olacaktır²⁵⁶.

C. Hukuka Aykırılık Unsuru

İnsan ticareti suçu bakımından hakkın kullanılması, meşru savunma, kanun hükmünün ve amirin emrinin, hukuka uygunluk nedenini teşkil etmez. Ancak insan ticareti suçunun kanuni düzenlemesinde mağdurun rızası olarak geçen ifade gereği, hukuka uygunluk nedenlerinden ilgilinin rızası, bu suç kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

TCK'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre, "Kişinin üzerinde mutlak şekilde tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez". Ancak bu maddeden de anlaşılacağı üzere, ilgilinin rızasını hukuka uygunluk nedeni olarak kabul etmemiz için bu suçun kişiye ait hukuksal değerleri koruyan suç tipi olması gerekir ve bunun aksine, kişinin hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğüne karşı işlenen suçlarda mağdurun rızası söz konusu olmayacaktır²⁵⁷.

İnsan ticareti suçunun mağdurunun rızası, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak elde edilmiştir. Bu suçu teşkil eden fiiller, insanın haysiyetine, kişiliğine karşı işlenerek hem mağduru zarara uğrattığı hem de insanlığın ortak değerlerine, onuruna bir saldırı teşkil ettiği için,

---

²⁵⁶ Dursun, "Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış", s. 430.

²⁵⁷ Suçun kanuni tanımında ifade edilen fiilin, hukuka aykırı olduğu kabul edilmektedir. Her bir suçun oluşturan hukuka aykırı bu fiillerin tespit edilmesinden sonra, bu tipik fiilleri hukuka uygun hale getiren hukuka uygunluk nedeninin olup olmaması incelenmesi gerekir. Hukuka uygunluk nedenleri, TCK'ya göre, "kanunun hükmü (m.24/1), amirin emri (m.24/2), meşru savunma (m.25/1), hakkın kullanılması (m.26/1) ve ilgilinin rızasıdır (m.26/2)". Bkz.: Sözüer, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, s. 30.

elde edilen rıza geçerli olmayacaktır²⁵⁸.

İnsan ticareti suçunun düzenlenmiş olduğu 80. maddenin ikinci fıkrası ise “Birinci fıkroda belirtilen amaçlarla girilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir” şeklinde ifade edilmiştir. Aslında böyle bir düzenleme, mağdurun rızasının olması veya olmamasının bir önem taşımadığını, aksine ilk fıkradaki “rızanın olması” ibaresi, bir karmaşıklığa yol açtığını göstermektedir²⁵⁹. Hatta bu konuyla ilgili Türk Medeni Kanunu’nun kişiliğin korunması başlıklı 23. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasının, “Kimse hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramaz” şeklinde düzenlendiğini de örnek olarak gösterebiliriz. Yani insan ticareti suçunda da belirtilen amaçlar için işlenen araç fiiller sonucu elde edilen rızanın hukuki yönden hiçbir değeri yoktur²⁶⁰.

İnsan ticareti suçunun düzenlenmiş olduğu 80. maddenin üçüncü fıkrası ise “On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkroda belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkroda belirtilen cezalar verilir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu düzenleme ise 18 yaşından küçük çocuklara karşı işlenen insan ticareti suçunda hem bu çocukların hem de onların ailelerinin rıza göstermesinin hiçbir şekilde hukuki önem taşımadığını ve hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemeyeceğini ifade eder²⁶¹. Ayrıca 80. maddenin üçüncü fıkrasında böyle bir düzenlemenin olmasının en önemli sebebi ise 18 yaşından küçük çocukların daha savunmasız olması ve rızaya ehil olmamasıdır²⁶². Kısacası, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızanın elde edilmesi durumunda mağdurun rızası

---

²⁵⁸ Arslan, “İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\b), s. 59.

²⁵⁹ Dursun, “Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış”, s. 431; Kocasakal, “İnsan Ticareti Suçu”, s. 70.

²⁶⁰ Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, s. 161.

²⁶¹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 255.

²⁶² Kurt, “İnsan Ticareti”, s. 219.

geçerli olmayacaktır, çünkü mağdurun belirtmiş olduğu rıza, özgür iradeye dayanmamaktadır²⁶³.

IV. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

İnsan ticareti suçununun tamamlanması için, onun kanuni düzenlemesinde gösterilen kişileri zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi gibi maksatların mutlaka gerçekleşmesi değil, bu düzenlemede belirtilen araç fiiller ve amaç fiillerin gerçekleşmesi gerekir, aksi takdirde suç tamamlanmadan teşebbüs²⁶⁴ aşamasında kalır²⁶⁵.

İnsan ticaretinin tanımındaki fiiller bildiğimiz üzere amaç ve araç fiiller olarak gruplandırılmıştır ve kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak gibi asıl fiiller gerçekleştiği anda suç tamamlanır. Çünkü insan ticareti suçu, mağdurun fail tarafından ülkeye sokulması ve ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi gibi hareketlerle gerçekleştiği zaman, suç tamamlanır, yani bu suç, ani suç niteliğine sahip olur. Yani mağdura tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulayan, nüfuzu kötüye kullanan, kandıran veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde eden fail, asıl fiilleri gerçekleştirmediğinde insan ticareti suçu teşebbüs aşamasında kalacaktır²⁶⁶. Örneğin, fuhuş yaptırmak için cebir uygulanan mağdurun bir yerden başka yere götürülerek sevk edilmesi zamanı failin polis tarafından yakalanması zamanı failin hareketi, teşebbüs olarak değerlendirilecektir.

Bu suç, asıl fiillerden mağdurun ülkeye sokulması ve ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi gibi hareketlerle gerçekleştiği zaman, suç tamamlanır, barındırma veya kaçırma gibi fiillerle işlendiği zaman, bu fiillerin belli bir süre devam etmesi

---

²⁶³ A.e., s. 221.

²⁶⁴ Suça teşebbüs, ayrı bir suç olarak mevcut değildir, çünkü teşebbüs, bağımsız bir suç değil ve tamamlanmış suçun düzenlendiği norma bağlı olarak uygulanmaktadır. Bkz.: Adem Sözüer, **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1994, s. 45.

²⁶⁵ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 352.

²⁶⁶ Manav, **Göçmen Kaçaklığı ve İnsan Ticareti**, s. 257.

koşulu aranır. Yani temadi eder niteliğe sahip barındırma fiili ile insan ticareti işlendiği zaman, barındırma fiilinin belli bir önem taşıması için, belirli bir süre devam etmesi gerekir²⁶⁷. Örneğin, zorla çalıştırmak için mağdurları kaçıran fail, kendi hukuki alanından çıkartılan mağdurları kendi hukuki alanına sokmadan veya onlar üzerinde egemenliğe sahip olmadan yolda polisler tarafından durdurulması durumunda suç tamamlanmadığı için teşebbüs aşamasında kalacaktır.

Neticesi harekete bitişik olan insan ticareti suçunda onun tanımında belirtilen hareketler gerçekleştiği anda suç tamamlanmış olacaktır²⁶⁸. Ancak TCK'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere, "Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur".

Yani insan ticareti suçunda, fail elinde olmayan nedenlerle bu suçun tanımındaki fiilleri tamamlayamazsa teşebbüsten söz edebiliriz, aksine fail icra hareketlerinden gönüllü vazgeçerse veya suçun tamamlanmasına engel olursa bu hareket, gönüllü vazgeçme olarak değerlendirilecektir²⁶⁹.

TCK'nın 36. maddesine göre, "Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır". Kısacası, insan ticareti suçunda da vazgeçme anına kadar failin tamamlamış olduğu hareket başka bir suçu oluşturduğu takdirde, o, yalnız bu suçtan ceza alır ve insan ticareti suçuna teşebbüsten cezalandırılmaz²⁷⁰.

İnsan ticareti suçunun kanuni tanımında etkin pişmanlık ile ilgili herhangi bir düzenleme mevcut olmadığı için, failin bu suçu gerçekleştirmesinden sonra pişmanlığı, sadece belirlenen ceza yönünden önemli olacaktır²⁷¹. Ancak bildiğimiz üzere, insan ticareti suçu, organize suçların uluslararası faaliyetleri arasında yer alan ve organize suç örgütleri açısından önemli gelir kaynağı olarak bilinen suçlardan

²⁶⁷ Ayrıca bkz. bu tezin "Araç Fiiller" alt başlığına, s. 43.

²⁶⁸ Taneri, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları*, s. 79.

²⁶⁹ Şen/Malbeleşli, *Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar*, s. 129.

²⁷⁰ Yenidünya, *İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)*, s. 223.

²⁷¹ Yılmaz, "İnsan Ticareti Suçu ve İctima Sorunu", s. 913.

biridir²⁷².

Yani insan ticareti suçu örgüt kapsamında işlenmesi durumunda TCK'nın 221. maddesi gereğince, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması mümkündür²⁷³.

B. İştirak

İnsan ticareti suçunda iştirak, her hangi bir özellik taşımadığı için TCK'nın "Suça iştirak" başlığı altında düzenlenen 37, 38, 39, 40 ve 41. maddeleri bu suça uygulanabilir²⁷⁴. İnsan ticareti suçuna iştirak, 37. madde kapsamında değerlendirildiğinde, burada 37. maddenin ilk fıkrası gereğince, müşterek failliğin mevcut olduğunu söyleyebiliriz.

Yani faillerden biri tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulayan, nüfuzu kötüye kullanan, kandıran veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde eden fail, diğeri ise kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak gibi asıl fiilleri gerçekleştiren fail olabilir²⁷⁵.

Müşterek faillikte birlikte suç işleme kararı alınmakla birlikte, bu suçu gerçekleştirilmesi zamanı işlenen fiiller üzerinde ortak hâkimiyet de kurulmaktadır²⁷⁶. Yani müşterek faillikte bu suçu birlikte işlemek için ortak kararın olması ve fiilleri birlikte icra etme koşulu öngörülse de fail olacak kişiler tarafından yapılacak bu fiillerin birbirine eklenmesi ve icranın farklı zamanda ve yerde olması da mümkündür²⁷⁷. Yani asıl olan suçu ortaya çıkarmak için suça katılanların

---

²⁷² Ali Rza Gökbnar, **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah: Vergi: Uyuşturucu Ticareti, Dolandırıcılık, İnsan Kaçakçılığı, Organ Ticareti**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010, s. 3.

²⁷³ Renk/Demir, "İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler", s. 61.

²⁷⁴ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 79.

²⁷⁵ Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 126.

²⁷⁶ Emin Artuk v.d., **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s.730; Zahit Yılmaz, "Müşterek Faillik ve Dolaylı Faillik Kurumlarının İhmali Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi", **MÜHF-HAD**, C. XXIV, S. 1, Haziran 2018, s. 125.

²⁷⁷ Mustafa Özen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, 4. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 626; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2019, s. 507.

fiillerinin toplamı gereklidir²⁷⁸. Bu yüzden insan ticareti suçunda araç ve amaç fiillerin ayrı kişiler tarafından gerçekleştirilmesi zamanı bunun aynı sonuç için gerçekleştirildiği için müşterek faillik şeklinde iştirakın olması kesindir.

Bazen insan ticareti suçunun kanuni tanımında belirtilen maksatları olmayan, lakin bu suçun mağduru olduğunu bildiği kişiyi kısa süreliğine kalması için yer ayarlayan, yani barındıran kişi, müşterek fail olarak değil, yardım eden olarak bu suça iştirak etmiş olacaktır²⁷⁹. Çünkü bu kişinin söz konusu mağdur hakkında zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi gibi maksadı yoktur ve barındırma dışında başka bir fiil gerçekleştirilmemektedir. Eğer bu örnekte insan ticareti mağdurunu ev veya otel gibi yerle temin eden kişi, insan ticareti suçunun işlenmesinden hebersiz olsa ve bunu sadece yardım maksadıyla yapsa bu suçtan sorumlu olmayacaktır.

Suçun işlenmesine dair bilgisi olup ve bu suçtan dolayı bir yarar elde eden, lakin insan ticareti suçunun işlenmesinde iştirak etmeyen kişi, insan ticareti suçundan değil, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, fuhşa aracılık, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve diğer suçlardan dolayı ceza alacaklar²⁸⁰.

İnsan ticareti suçunda çocukların rızasının onların velileri tarafından verilmesi durumunda, bu rıza geçersiz olacaktır ve bu veliler insan ticareti suçuna iştirak yönünden ceza alacaklar²⁸¹. İnsan ticareti suçunda kaçırmak ve barındırmak gibi asıl fiiller mütemadi niteliğe sahip olduğu için, bu hareketlerin icrasının devam ettiği sürede azmettirme şeklinde iştiraktan başka diğer iştirak şekilleri ile insan ticareti suçunun gerçekleşmesi mümkündür²⁸².

---

²⁷⁸ Sedat Bakıcı, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s. 835.

²⁷⁹ Kurt, "İnsan Ticareti", s. 230; Köksal Bayraktar, Vesile Sonay Evik, Gülşah Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2016, s. 230.

²⁸⁰ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 259.

²⁸¹ Yılmaz, "İnsan Ticareti Suçu ve İhtima Sorunu", s. 914.

²⁸² Yenedünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 226; Rifat Sagut, "Türk Ceza Kanununda İnsan Ticareti Suçu (Yargıtay Uygulamaları Işığında) (Madde 80)", **4. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali "Göç"**, Ed. Adem Sözüer, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2017, s. 605.

C. İçtima

İnsan ticareti suçunun düzenlenmiş olduğu 80. maddenin ilk fıkrasında kişileri zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi gibi maksatlara yer verildiği için bu suçun failine belirtilen saikler gerçekleşse bile, bu saiklerin gerçekleşmesine ilişkin ceza verilmeyecektir²⁸³. Ancak insan ticareti suçunda belirtilen amaçların gerçekleşmesi veya gerçekleşmemesi durumunda da aynı cezanın verilmesi, bu düzenlemenin içtima açısından sorunlar teşkil ettiğinin bir göstergesidir²⁸⁴. Çünkü insan ticareti suçunda failin amacına ulaşması, ağırlaştırıcı bir sebep olarak kabul edilmediği için aynı zamanda adalet ve hakkaniyet ilkeleri ile de bağdaşmayacaktır²⁸⁵. Örneğin, fail, baskı uyguladığı mağdura fuhuş yaptırmak amacıyla ülkeye soktuğunda insan ticareti suçu gerçekleştirilecektir. Ancak bu fail, ülkeye soktuğu mağdura hem fuhuş yaptırmadan yakalanması durumunda hem de birkaç ay zorla fuhuş yaptırdıktan sonra yakalanması durumunda da yalnızca insan ticareti suçundan ceza alması, hem mağdurda hem de insanlarda adalet duygusuna olan inancın kaybolmasına sebep olacaktır.

Bunun için insan ticareti suçunda içtima, TCK'nın "suçların içtimalı" başlığında düzenlenen bileşik suç (42. madde), zincirleme suç (43. madde) ve fikri içtima (44. madde) kapsamında değerlendirilmelidir.

1. Bileşik suç

İnsan ticareti suçu, bileşik suç niteliğine sahip olduğu için araç ve amaç hareketlerin gerçekleştirilmesinden dolayı faile ayrı ceza verilmez²⁸⁶. Bileşik suçun düzenlendiği 42. maddeye esasen de "bileşik suç, suçlardan biri diğerinin ya unsurunu, ya da ağırlaştırıcı nedenini oluşturmakla tek fiil sayılan suç olarak değerlendirilmektedir ve bunun için bileşik suçlarda içtima hükümleri uygulanmamaktadır". Örneğin, mağduru fuhuş yaptırmak için tehdit ederek kaçırın

²⁸³ Taneri, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları*, s. 79.

²⁸⁴ Dursun, "Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış", s. 430.

²⁸⁵ Koca, "İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)", s. 163.

²⁸⁶ Parlar, *Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı*, s. 352.

fail, insan ticareti suçunu işlerken hem tehdit hem de kaçırma gibi hareketleri gerçekleştirse bile, bu suç bileşik suç olduğundan dolayı fail, yalnızca insan ticareti suçundan sorumlu olacaktır. Çünkü insan ticareti suçu, seçimlik hareketli suç olduğu için mağdura karşı fiillerden birinin veya birkaçının işlenmesi durumu, suçun tekliğine etki etmeyecek ve tek bir suç sebebiyle fail, tek suçtan, yani yalnızca insan ticareti suçundan ceza alacaktır²⁸⁷.

İnsan ticareti suçunun mağdura karşı tehdit araç fiilinin işlenmesi ile gerçekleşmesi mümkündür ve bu zaman failin tehditten ötürü ayrı ceza almamasını, yani bu zaman bileşik suç niteliğinden ötürü failin yalnızca insan ticareti suçundan ceza alması gerektiğini öngören görüş sahipleri durumu böyle izah etmektedir. Tehdidin araç olarak kullanıldığı suçlarda, tehdit, suçun unsurunu veya ağırlatıcı nedenini teşkil ettiği için bileşik suç olarak değerlendirme yapılır ve bu zaman gerçek içtima kurallarının uygulanması mümkün olmaz²⁸⁸.

Ancak cebir, şiddet gibi araç fiiller, mağdurun direncini kırmaya yönelik olsa dahi, eğer uygulanan bu fiillerin sınırları aşılarak mağdura karşı ayrı bir suç işlenmesi, failin her iki suçtan ceza almasına sebep olacaktır²⁸⁹. Örneğin, vücut organlarının alınması için kaçırdığı mağdura şiddet uygulayan fail, onu araca bindirmek için bir kaç kez ayağından bıçaklaması, insan ticareti suçu ile beraber, TCK'nın 86. maddesi gereğince, kasten yaralama suçundan da ceza alacaktır. Bununla ilgili Yargıtay 18. Ceza Dairesi'nin 2017 tarihli kararında, “insan ticareti ve fuhşa aracılık etmek suçlarının birbirinden bağımsız suç olduğu için fikri içtimadan söz edilemeyeceği ve bu olayda her iki suçun işlenmesi ile faile her iki suçtan ceza verileceği” belirtilmiştir²⁹⁰.

Ayrıca insan ticareti suçunun kanuni tanımında da belirtildiği üzere, bu suçun 18 yaşından küçük çocuklara karşı işlenmesi durumunda araç fiillere başvurulmasa dahi aynı cezanın verileceği belirtilmiştir. Bu yüzden çocuklara karşı araç fiillere

---

²⁸⁷ Arslan, “İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\b), s. 60; Özbek/Doğan/Bacaksız, **Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler**, s. 335.

²⁸⁸ Bayraktar/Evik/Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, s. 224; Ali Rıza Çınar, **Tehdit Suçu**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002, s. 163; Süreyya Başlı, **Tehdit ve Cebir Suçu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 114; Ali Parlar, Eray Utku, **Türk Ceza Kanunu’da Tehdit: Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Mala Zarar Verme Suçları**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018, s. 30.

²⁸⁹ Yılmaz, “İnsan Ticareti Suçu ve İçtima Sorunu”, s. 920.

²⁹⁰ Yargıtay 18. CD., E., 2015\31263, K., 2017/5214, T., 08.05.2017.

başvurulması durumunda failin tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek gibi araç fiiller bakımından da ceza alması gerekiyor²⁹¹.

2. Zincirleme Suç

Zincirleme suç açısından insan ticareti suçunu incelediğimizde, 43. maddenin insan ticareti suçu bakımından uygulanabileceğini görmekteyiz. İlk olarak insan ticareti mağduru, ayrı zamanlarda zorla çalıştırıldıkta faile ceza verilirken zincirleme suçunun düzenlenmiş olduğu 43. maddenin birinci fıkrası da uygulanacaktır²⁹². Yani 43. maddenin ilk fıkrası gereğince, “kişiye bir ceza hükmedilse bile, belirlenecek bu cezanın, dörtte birden dörtte üçe kadar artırılacağı” öngörülmüştür. Birden fazla mağdurlara aynı anda zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ve vücut organlarının verilmesi gibi maksatlarla insan ticareti suçunu teşkil eden asıl fiilerin uygulanması zamanı da bu suç, zincirleme suç olarak kabul edilecektir²⁹³.

43. maddenin ikinci fıkrasını insan ticareti suçu açısından uygulamamız için ise mağdurların sayının birden fazla olması ve suçun tek bir fiille işlenmesi gerekecektir. Ancak bu konuda Yargıtay’ın içtihatlarını incelerken birden fazla kişiye karşı bu suçun işlenmesi durumlarını zincirleme suç olarak değerlendirmedeğini görmekteyiz. Bu durumu, Yargıtay 8. Ceza Dairesi, göçmen kaçakçılığı ile ilgili 2010 tarihli kararında, “mağdurun sayının birden fazla olması durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı, tek bir suç oluşacağını ve 61. madde gereğince, üst sınırdan cezanın verileceğini” de belirtmiştir²⁹⁴. Ancak bunun aksine, 43. maddenin 2. fıkrasını ve 3. fıkrasını da göz önünde bulundurarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını vurgulayan görüşler de mevcuttur²⁹⁵. Örneğin, aynı mağdurlara karşı insan ticareti suçunu işlemek isteyen fail, ona fuhuş

²⁹¹ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 260.

²⁹² Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 353.

²⁹³ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 229.

²⁹⁴ Yargıtay 8. CD., E., 2008/3600, K., 2010\6517, T., 29.04.2010.

²⁹⁵ Şen/Malbeğli, **Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar**, s. 150.

yaptırmak veya zorla çalıştırmak için farklı zamanlarda bir yerden bir yere götürdüğünde, zincirleme suç hükümleri uygulanabilir²⁹⁶.

3. Fikri İçtima ve Gerçek İçtima

Doktrindeki görüşler incelenirken bir kısım yazarların katıldığı görüşe göre, kasten yaralama, fuhşa aracılık, cinsel dokunulmazlık, cinsel saldırı, çocuğun cinsel istismarı suçu, dilencilik suçu, özel ve resmi belgede sahtecilik, resmi belgeyi bozmak, eziyet suçu gibi suçlarla insan ticareti suçunun maddi unsurları farklı olduğundan tek fiilden ve dolayısıyla fikri içtimanın olmasından söz edilmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır²⁹⁷.

İnsan ticareti suçu, uluslararası suç olduğu için ve **fuhuş** suçundan bağımsız suç olduğu için aynı bir olayda hem insan ticareti, hem de fuhuş suçu işlenebilir ve bu zaman fail her iki suçtan sorumlu tutulur²⁹⁸. Örneğin, 9. Ceza Dairesi'nin 2013 tarihli kararında “fuhuş yaptırmak amacıyla işlenen insan ticareti suçunda fuhuş amacının gerçekleşmesi koşulu aranmaz. Ancak fuhuş yapılırsa ise fail yeni bir suç, yani fuhuş suçunu da işlediği için hem insan ticareti hem de fuhuş suçundan ceza alır²⁹⁹.

Başka bir örnek olarak, eğer fail insan ticareti suçunu vücut organlarının alınması maksadıyla işlerse ve bu suçu işlemekle beraber fail, maksadına da ulaşırsa, yani mağdurun vücut organlarından birini alırsa fail hem insan ticareti suçundan hem de TCK'nın 91. maddesinde düzenlenen **organ ve doku ticareti** suçundan da ceza alır³⁰⁰. Ancak fikri içtima gereğince, failin daha ağır suçla cezalandırılmasını³⁰¹ öngören görüşler de mevcuttur³⁰². Örneğin, insan ticareti suçu işlenirken vücut organlarının verilmesi fiili gerçekleştiği takdirde, fikri içtimanın uygulanacağı ve

²⁹⁶ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 14. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 99.

²⁹⁷ Renk/Demir, “İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler”, s. 61.

²⁹⁸ Taneri, “Fuhuş Suçu”, s. 95; Gökhan Taneri, **Cinsel Suçlar**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 409.

²⁹⁹ Yargıtay 9. CD., E. 2012/11086, K. 2013/2868, T. 26.02.2013.

³⁰⁰ Bayraktar/Evik/Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, s. 228; Gökhan Taneri, **Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 493.

³⁰¹ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül 2019, s. 620.

³⁰² Parlar/Öztürk, **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, s. 127.

daha ağır cezanın belirlenmesi, yani failin yalnızca insan ticareti suçundan ceza verileceği belirtilmiştir.

İnsan ticareti suçunun mağdurlarını ülkeye sokmak ve ülke dışına çıkarmak gibi amaç fiillerle de bu suçun işlenmesi mümkündür. Bu zaman suçun faili sınırı kolaylıkla geçmek için sahte pasaport veya vize gibi belgelerin sahtesini takdim edebilir. Böyle bir fiili işleyen fail, hem hem insan ticareti suçundan hem de TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen **resmi belgede sahtecilik** suçundan da ceza alır³⁰³.

İnsan ticareti suçunu **göçmen kaçakçılığı** suçunu yasal olmayan yollardan bireyi ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak unsuru yönünden karşılaştığımızda da ayırt etmede birçok zorluklarla karşılaşabiliriz. Yani bu unsur, 80. maddede düzenlenen amaçlar için ve bu maddede düzenlenen araç fiillere başvurmak suretiyle gerçekleşirse yalnızca insan ticareti suçu oluşur³⁰⁴. Ayrıca bu unsurun uygulandığı göçmenlerin, gittikleri ülkede zorla çalışmaya maruz bırakılmaları durumunda bu iki suç, birbirinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturmayacağı için bileşik suç olarak değerlendirilmez ve failin işlediği fiiller birden fazla olduğu için fikri içtima da sözkonusu olmaz³⁰⁵. Ancak insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçunu, gerçek içtima başlığı altında değerlendirmemiz için söz konusu unsurun gerçekleşmesinden sonra, yani ilk olarak göçmen kaçakçılığı suçunun oluşması, daha sonra bu suçun mağduruna karşı insan ticareti suçunun işlenmesi gerekir. Bu zaman bu durum, failin her iki suçtan ayrı bir ceza almasına sebebiyet verecektir³⁰⁶.

İş ve çalışma hürriyeti suçu ile insan ticareti suçun, mağdurun çaresizliğinden yararlanma araç fiili ve bir takım amaç fiilleri yönünden ortak olduğu için fikri içtima görüşlerini savunan görüşler mevcuttur³⁰⁷. Ancak bazı görüşlere göre, TCK'nın 117. maddesi gereği, işlenen suç, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali neticesinde daha ağır sonuçlara sebebiyet vermesi veya daha ağır cezayı öngörmesi ile gerçekleşirse, bu ağır neticeden de sorumlu tutulur. Ancak hem 80. maddenin hem

---

³⁰³ A. e.; Kubilay Taşdemir, **Belgede Sahtecilik Suçları**, Ed. Melek Acar, Ankara, ÜyopyaGrafik, 2013, s 228.

³⁰⁴ Bayraktar/Evik/Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, 229.

³⁰⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 100.

³⁰⁶ Bayraktar/Evik/Kurt, **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, 229.

³⁰⁷ Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 65; Özbek/Doğan/Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 103.

de 117. maddenin unsurları açısından birbirinden ayırt edilmesi çok zordur. Bunun için de bu iki maddenin değiştirilerek yeniden düzenlenmesi gerekmektedir³⁰⁸.

Ayrıca fail, insan ticareti suçu mağduruna karşı onun onuruna yakışmayacak şekilde zorla çalıştırma maksadını gerçekleştirerek onun eziyet çekmesine sebep olursa TCK' ile ilk kez düzenlenen **eziyet suçu** ile insan ticareti suçu gerçek içtima kapsamında değerlendirilir, yani faile her iki suçtan ayrı ceza verilir³⁰⁹.

İnsan ticareti suçu bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenirse, failer hem 80. maddeden hem de 220. maddeden, yani **örgüt kurma suçundan** gerçek içtima gereğince ceza alacaklardır³¹⁰.

Çocukların **cinsel istismarı** suçu ile insan ticareti suçunun çocuklara karşı işlenmesi gibi durum karşılaştırıldığında ise, fail, çocuğu cinsel yönden istismar etmek değil de çocuğa fuhuş yaptırmak amacı ile suç işlediğinde, yalnızca cinsel istismar yönünden değil de, hem de insan ticareti suçundan da ceza alması gerekmektedir³¹¹.

V. SORUŞTURMA, KOVUŞTURMA VE YAPTIRIM

A. Soruşturma ve Kovuşturma

İnsan ticareti suçunun soruşturma ve kovuşturması, şikâyete tabi suçlar arasından yer almadığından savcılık tarafından re'sen yapılacaktır³¹². İnsan ticareti suçu, yabancı veya vatandaşı tarafından, yabancı bir ülkede işlense bile, fail hakkında Türk kanunlarının uygulanacağı ve yabancı ülkede bu suçla ilgili mahkûmiyet veya beraat kararının olmasına rağmen Adalet Bakanlığı'nın talebi ile yargılamanın Türkiye'de yapılacağı TCK'nın 13. maddesi gereğince öngörülmüştür³¹³. Yani yabancı ülkelerde işlenen suçlar bakımından da Türk yargıcına yetki verildiğini

³⁰⁸ Mehmet Onat Öztürk, **Türk Ceza Kanununda İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2006, s. 80, 177.

³⁰⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 102.

³¹⁰ Sagut, "Türk Ceza Kanununda İnsan Ticareti Suçu (Yargıtay Uygulamaları Işığında) (Madde 80)", s. 229.

³¹¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 103; Handan Yokuş Sevik, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 136.

³¹² Değirmenci, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", s. 93.

³¹³ Yılmaz, "İnsan Ticareti Suçu ve İçtima Sorunu", s. 914.

görmekteyiz³¹⁴.

İnsan ticareti suçu ile ilgili yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda 5271 sayılı CMK'da belirtilen bir sıra koruma tedbirlerinin de uygulanması mümkündür³¹⁵. Bu maddeler, taşınmazlara, mal ve alacaklara elkoyma başlıklı 128. madde, şirket yönetimi için kayyım tayini başlıklı 133. madde, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması başlıklı 135. madde ve teknik araçlarla izleme başlıklı 140. maddeleridir. Örgütlü olarak işlenen insan ticareti suçunda, 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu gereğince tanıklar için de koruma tedbiri öngörülmüştür³¹⁶. Bu Kanunun 3. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, “örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen ve alt sınırı iki ve daha çok hapis cezası gerektiren suçlarda tanıkların korunması için tedbirler alınması” öngörülmüştür.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12. maddesi gereğince, “insan ticareti suçunda görevli mahkeme olarak ağır ceza mahkemesi belirlenmiştir”³¹⁷. Çünkü “ağır ceza mahkemesinin görevi” başlıklı bu maddede, on yıldan fazla hapis cezasının gerekli olduğu suçlarla ilgili davalara ve işlere bakmak görevinin ağır ceza mahkemelerinde olduğu belirtilmiştir. İnsan ticareti suçu da 8 yıldan oniki yıla kadar hapis cezası öngörmektedir ve bu cezanın üst sınırı 10 yılı aştığı için bu suçla ilgili davalar ağır ceza mahkemelerinde bakılmaktadır.

TCK'nın 66. maddesinin birinci fıkrası gereğince, insan ticaret suçunda dava zamanaşımı süresi, on beş yıl olarak kabul edilmektedir. Çünkü insan ticareti suçu, insanlığa karşı suç olarak değerlendirilse bile, bu suçun tanımında zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin düzenleme yapılmadığı için, insan ticareti suçunda TCK'nın 66. maddesindeki zamanaşımı ile ilgili hüküm uygulanacaktır³¹⁸. Ayrıca insan ticareti suçunda zamanaşımının işlemeye başladığı gün, tamamlanan, kesintisiz ve zincirleme suç şeklinde işlendikte bu suçun işlendiği gün, çocukların mağdur olduğu

---

³¹⁴ Erdener Yurtcan, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Nisan 2019, s. 129.

³¹⁵ Parlar, **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, s. 353.

³¹⁶ Manav, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, s. 270; Cumhur Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku-II-**, 7. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 54.

³¹⁷ Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, s. 93.

³¹⁸ Taneri, **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, s. 82.

durumlarda ise onların 18 yaşını doldurduğu an olarak belirlenmektedir³¹⁹.

B. Yaptırım

İnsan ticareti suçunun işlenmesi sonucu verilecek ceza, bu suçun düzenlendiği 80. maddede sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası olarak belirtilmiştir. 80. maddenin üçüncü fıkrası ise mağdurun 18 yaşını doldurmamış çocuklar olması ile ilgilidir. Bu fıkroda 18 yaşını doldurmamış çocuklara karşı insan ticareti suçu işlerken araç fiiller işlenmese bile, faile ilk fıkroda belirtilen cezaların verileceği öngörülmüştür. Böyle bir ceza belirleyen fıkranın amacı hem bu suçun önlenmesi hem de, çok kolaylıkla insan ticaretinin mağduru olabilecek çocukların korunmasıdır³²⁰.

İnsan ticareti suçunda, hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi, bu suçtan dolayı verilen cezalar hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve bu suçta belirlenen cezanın ertelenmesi mümkün değildir³²¹. Çünkü TCK'nın 50. maddesi gereğince, hükmedilen hapis cezasının süresi, insan ticareti suçunun kanuni tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörülmemesi ve en önemlisi de bu suçun taksirle değil, yalnızca kastla işlenmesi sebebiyle, hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi olanaksızdır.

Ayrıca CMK'nın 231. maddesi ve TCK'nın 51. maddesi gereğince, insan ticareti suçunun alt sınırı 8 yıldan başladığı için de hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi mümkün olmayacaktır, çünkü bu hükümlerin uygulanması için verilecek hapis cezasının iki yıldan az olması koşulu aranır.

80. maddenin ilk fıkrasındaki suçta tüzel kişiler fail olmasa bile, bu maddenin dördüncü fıkrasında tüzel kişiler hakkında onlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenmesi belirtilmiştir. TCK'nın 60. maddesi gereğince, ise tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri iznin iptali ve müsadere hükümleri olarak sınıflandırılmıştır. Ancak bunun yanı sıra 60. maddedeki hükümlerin kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanması öngörülmüştür.

³¹⁹ Parlar/Öztürk, *Uygulamada Uluslararası Suçlar*, s. 129.

³²⁰ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*, s. 330.

³²¹ Özen, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, s. 93.

60. maddenin ilk fıkrası gereğince, “tüzel kişilere iznin iptali güvenlik tedbirlerinin uygulanması için suçun, tüzel kişinin organı veya temsilcilerinin iştiraki ile verilen izne dayalı yetkinin kötüye kullanılması gerekir, ancak işlenen fiil daha ağır sonuçlara sebep olursa hâkim tarafından bu tedbir uygulanmaya bilir”. Örneğin, mankenlik ajansı, iş bulma veya eğitim danışmanlığı gibi faaliyetde bulunmak için izin alan tüzel kişinin aslında insan ticareti için böyle bir izni alması durumunda verilen izin iptal edilecektir³²².

60. maddenin ikinci fıkrası gereğince, “tüzel kişilere müsadere güvenlik tedbirlerinin uygulanması için ise suçun, tüzel kişinin yararına işlenmesi gerekir”. Bu zaman ise tüzel kişiler hakkında TCK’nın “eşya müsaderesi” başlıklı 54. maddesi ve kazanç müsaderesi başlıklı 55. maddeleri uygulanacaktır³²³.

---

³²² Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, s. 233.

³²³ **A.e.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAJYCAN CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. İNSAN TİCARETİYLE İLGİLİ MEVZUAT

Yasama sistemine dahil olan düzenleyici işlemlerdeki insan ticareti ile ilgili normları³²⁴, normların hiyerarşisi³²⁵ açısından incelememiz insan ticareti konusunu daha iyi ele almamız yönünden büyük önem taşımaktadır. Bunun sayesinde hem de hukuk normlarının ifade edildiği düzenleyici işlemleri ve onların uygulama açısından da sırasını ve önemini de belirlemiş olacağız. Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sisteminde hukuk normlarının hiyerarşisi, 12 Kasım 1995 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nda gösterilmiştir³²⁶.

A. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası (1995)

12 Kasım 1995 yılında kabul edilen Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın³²⁷ insan ticareti suçu ile ilgili 28. ve 35., maddeleri mevcuttur³²⁸.

³²⁴ Hukuk sisteminin en önemli ögesi olan normlar, bu sistemin bölünmez atomu (zerre) olarak değerlendirilmektedir. Bkz.: Vladimir İvanoviç Goyman, "Hukuk Sistemi", **Kamu Hukuku ve Devlet Teorisi**, Ed. Valeriy Vasileviç Lazerev, Çev. Aziz Rzabeyli, Haz. Atahan Abilov, Bakü, Kanun Yayınevi, 2007, s. 197.

³²⁵ Normların hiyerarşisi, hukuk normlarının hukuki kuvvetinin belirlemesi olarak kabul edilmektedir. Bkz.: Nina Livivna Granat, "Hukukun Kaynakları", **Kamu Hukuku ve Devlet Teorisi**, Ed. Valeriy Vasileviç Lazerev, Çev. Aziz Rzabeyli, Haz. Atahan Abilov, Bakü, Kanun Yayınevi, 2007.

³²⁶ Ayrıca bkz. 21-IVKG Sayılı "**Düzenleyici İşlemler hakkında**" 21 Aralık 2010 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun düzenleyici işlemler ve onların hukuki kuvveti başlıklı 2. maddesine, (Çevrimiçi) <http://e-qanun.gov.az/framework/21300> , 15 Temmuz 2019. Anayasanın "Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sistemine dâhil sayılan işlemler" başlıklı 148. maddesine göre, "yasama sisteminin, anayasa, referandumla kabul edilmiş işlemler, kanunlar, fermanlar, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararları, Merkezi Yürütme Organları'nın düzenleyici işlemlerinden oluşmakta olduğu" öngörülmüştür. Ayrıca 148. maddenin ikinci fıkrasına göre, "uluslararası anlaşmaların, Azerbaycan Cumhuriyeti yasama sisteminin ayrılmaz parçası olduğunu" görmekteyiz.

³²⁷ 15 Temmuz 2019. 12 Kasım 1995 yılında doğrudan halk oylaması-referandum yolu ile kabul edilen Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, 27 Kasım 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın, "Hukuk ve Kanun" başlıklı Beşinci Bölümünün "Yasama Sistemi" başlıklı Onuncu Faslı'nın "Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın hukuki geçerliliği" başlıklı 147. maddesine göre, yasama sisteminin temeli olan Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, doğrudan yürürlükte olup Azerbaycan Cumhuriyeti'nde en yüksek hukuki güce sahiptir. Yani yasama sistemini teşkil eden bütün düzenleyici işlemler, Anayasa'ya uygun olmalıdır. Aksi takdirde, normların hiyerarşisi açısından Anayasa uygulanacaktır. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/897>; Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa'sının 149. maddesine; "**Düzenleyici İşlemler hakkında**" Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun 2. maddesine.

“Özgürlük hakkı” başlıklı 28. maddeye göre, “herkesin özgürlük hakkı vardır ve bu hak yalnızca kanunla öngörülen tutuklama, yakalama ve mahkumiyet zamanı sınırlandırılabilir”. İnsan ticareti suçu işlenirken kişinin Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası’nda belirtilen özgürlük gibi temel hakkı da ihlal edilmektedir. Çünkü insan ticareti suçunun mağduru, belirli maksatlar için saklanıldığında, bir yerden başka yere götürüldüğünde, devredildiğinde veya teslim alındığında onların bir yere gitmek ve diğer hareket serbestisi hukuka aykırı şekilde kısıtlanmaktadır.

“Çalışma hakkı” başlıklı 35. maddenin üçüncü fıkrasına göre ise hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Ancak insan ticareti suçunun temel amaçlarından birini teşkil eden zorla çalıştırma ve bu maksat için mağdurların fail tarafından saklanması, bir yerden başka yere götürülmesi, devredilmesi veya teslim alınması da hem insan ticareti suçunu teşkil etmekte hem de anayasal hukukumuzu ihlal etmektedir. 35. maddenin altıncı kısmında ise “herkesin sağlıklı ve güvenli bir ortamda hiçbir ayırım yapılmadan ve devletin belirlediği asgari ücretten az olmayan ücretin verilmesi koşuluyla çalışma hakkına sahip olduğu” belirtmiştir. Yani birey çalışmaya mecbur edilmesi, aynı işi yapan kişilerin ayırma tabi tutularak aynı ücret almaması ve devletin öngördüğü asgari ücretten az bir ücretle çalıştırılması, anayasal hukukumuzun elimizden alınması olarak değerlendirilecektir³²⁹.

Bildiğimiz üzere, insan ticareti suçunda zorla çalıştırmak maksadıyla bu suçun mağduru olan kişiler, daha iyi yaşam koşulları olan ve daha yüksek ücretli işler vaadi ile ele alınmaktadır ve mağdurların daha çok para kazanma isteği, failerin onlara daha rahat bir şekilde ulaşmalarına sebebiyet vermektedir³³⁰. Bunun için de insan ticaretine karşı en iyi savunma yöntemlerden biri, insanları aldatarak ve onlara aşırı işe alım ücreti teklif ederek büyük kar eden failere karşı insan ticaretini en az

---

³²⁸ Karş. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, “İnsan Ticareti”, (Çevrimiçi) <https://www.egm.gov.tr/insan-ticareti> , 20 Eylül 2019. Türkiye örneğinde ise insan ticareti suçu ile ilgili anayasal ihlallere, “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. maddesini, “Zorla çalıştırma yasağı” başlıklı 18. maddesini, “Kişi hürriyeti ve güvenliği” başlıklı 19. maddesini, “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20. maddesini, “Çalışma şartları ve dinlenme hakkı” başlıklı 50. maddesini örnek olarak göstere biliriz.

³²⁹ Ziyafet Askerov, **Anayasa Hukuku**, Bakü, Bakü Üniversitesi Yayınevi, 2011, s. 218.

³³⁰ Uluslararası Göç Örgütü, **İnsan Ticaretine Karşı Mücadele: Ders Kitabı**, Bakü, 2016, s. 21.

karlı hale getirmek ve insanları sömürmeye karşı harekete geçirmeye teşvik etmektedir³³¹.

B. Kanunlar

Kanunların Azerbaycan Cumhuriyeti mevzuatındaki yeri³³² ve önemini dikkate aldığımızda insan ticaretiyle ilgili kanunların incelenmesinin büyük önem taşıdığını görmekteyiz. Bu kanunları incelerken ise hem insan ticaretin ilişkin kanunlar hem de insan ticareti ile dolaylı olarak ilgili kanunlara değineceğiz.

1. “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2002)

“Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu³³³, 2 Nisan 2002 tarihinde kabul edilmiştir³³⁴.

³³¹ Jeroen Beirnaert, “A Trade Union Perspective on Combating Trafficking and Forced Labour in Europe”, **Combating Trafficking in Human Beings for Labour** Exploitation, Ed. by Conny Rijken, Tilburg, 2011, s. 482.

³³² Kanunlar, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin yasama organı olan Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından kabul edilmektedir. Anayasanın düzenleyici işlemler başlıklı 149. maddesine göre, “normlar hiyerarşisinde ilk sırada olan Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası’ndan sonra yer alan kanunların Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına uygun olması” öngörülmüştür. Bkz.: Nasip Şükürov, **Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi’nin Anayasal Yasal Statüsü**, Bakü, Hukuk Edebiyatı Yayınevi, 2011, s. 109.

³³³ Karş. “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolü’n Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Türkiye Cumhuriyeti’nde ise 9 Mayıs 2002 tarihinde kabul edilmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün’e ekli beyan yapmakla onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Bu Beyan’ın metninde, “Türkiye Cumhuriyeti’nin işbu İhtiyari Protokol’ün hükümlerini yalnızca tanıdığı ve diplomatik ilişki kurduğu Taraf Devletlere karşı uygulayacağı” belirtilmiştir.

³³⁴ Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 285-IIG sayılı bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz.: “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/1572> , 16 Temmuz 2019.

Taraf devletlere çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisini yasaklayan bu Protokol'ün 2. maddesinde çocuk ticaretinin tanımı verilmiştir. Bu maddeye göre, çocuk ticaretinin bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından ödül veya başka bir ücret karşılığında çocukların devredildiği hareket veya işlem olarak kabul edildiği öngörülmektedir³³⁵. Çocuk ticaretinin hangi amaçlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi ise bu Protokol'ün 3. maddesinde gösterilmiştir. Bu maddeye göre ise 'hedeflenen amaçların çocukların cinsel istismarı, organlarının kar elde etmek için nakli ve zorla çalıştırılması' olduğunu görmekteyiz.

2. Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi', ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün" Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003)

Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi,³³⁶ ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün" Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu³³⁷, 13 Mayıs 2003 tarihinde

³³⁵ "Optional Protocol Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography", 25 May 2000. Ayrıca bkz. bu tezin "**20 Kasım 1989 Tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**"ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol (2000)" alt başlığına, s. 21.

³³⁶ Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, "Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü" 12 Aralık 2000 yılında İtalya'nın Palermo şehrinde düzenlenen konferansta imzalanmıştır. Bkz.: "United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and The Protocols Thereto", 15 Kasım 2000. Ayrıca bkz. bu tezin "**Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi**"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2000)" alt başlığına, s. 23.

³³⁷ Ayrıca, Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 435-IIIG sayılı bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti, Sınraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü" nü ekli beyan ve bildiri yapmakla

kabul edilmiştir³³⁸. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin birinci maddesinde, bu Sözleşme'nin amacının sınıraşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu tür suçlarla daha etkili mücadele için işbirliğinin geliştirilmesi olduğu belirtilmiştir.

İnsan ticareti suçunun örgütlü bir suç olarak da işlenmesi mümkündür ve bunun için de örgütlü suç grubu tarafından işlenen insan ticareti suçunda belirtilen özelliklerin analizi için 2. maddedenin incelenmesi gerekmektedir. Bu Sözleşme'nin "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinde ise örgütlü suç grubunun ne olduğu ve hangi niteliklere sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu maddeye göre, "örgütlü suç grubu, belirli amaçlar için birlikte hareket eden üç ve daha fazla kişiden oluşan bir gruptur". Bu grubun maksatları ise bu Sözleşme'de gösterilen ağır suçların işlenmesi ve bu sayede maddi ve diğer kar elde etmektir.

Azerbaycan Cumhuriyeti, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile birlikte ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü"nü de onaylanmıştır ve onu ise aşağıdaki kısımlarda inceleyeceğiz.

---

onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Bkz.: Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü" ve "Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü"nin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/2198>, 16 Temmuz 2019.

³³⁸ Karş. "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair 4800 sayılı bu Kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'den doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için 30 Ocak 2003 yılında kabul edilmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni onaylarken yaptığı ekli beyan ve bildiri 6 kısımda ifade edilmiştir. Bu beyan ve bildiri metninde, "Ermenistan Cumhuriyeti tarafından işgal edilmiş topraklarımızın geri alındığı ana kadar bu topraklarda Sözleşmenin maddelerinin uygulanması yükümlülüğüne sahip olmadığını" beyan etmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti, bu Sözleşmenin 16. ve 35. maddeleriyle ilgili beyan, 18. ve 31. maddelerine ise bildiri yaparak onaylama yapmıştır. Yani 16. maddenin 5. fıkrası gereğince, "suçluların iadesi için işbirliğinde bu Sözleşme'yi, yasal zemin olarak kabul edecektir". 35. maddenin 3. fıkrası gereğince ise "kendini bu maddenin ikinci fıkrasıyla bağlı saymadığını beyan etmiştir". Azerbaycan Cumhuriyeti, 18. maddenin 13. fıkrası ve 14. fıkrası gereğince bildiri yaparak, "karşılıklı adli yardım taleplerinin kabul edilmesi, yerine getirmesi veya yetkili makamlara iletilmesi üzere sorumluluğa sahip merkezi bir makam olarak Azerbaycan Cumhuriyeti Adliye Bakanlığı'nı belirlediğini; talepler ve ona ilave edilen belgelerin Azerbaycan diline çeviri yapılarak rusça ve ingilizce takdim edileceğini" belirtmiştir. 31. maddenin 6. fıkrasında ise "sınıraşan örgütlü suçları önlemek amacıyla alınan önlemlerin geliştirilmesinde diğer Taraf Devletlere yardım edebilecek makam olarak Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nı belirlediğini" bildirmiştir.

a. “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003)

Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanan ve 435-IIG sayılı “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 13 Mayıs 2013 tarihinde kabul edilerek yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir³³⁹. “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün ikinci maddesinde ise üç temel amaç gösterilmiştir. Bu amaçlar, insan ticaretinin önlenmesi ve onunla mücadele edilmesi zamanı kadın ve çocuklara özel olarak önem verilmesi, bu suçun mağdurlarının haklarının korunması ve onlara yardım edilmesi ve bu konuda taraf devletlerle işbirliğinin geliştirilmesi olarak ifade edilmiştir³⁴⁰.

“Tanımlar” başlıklı üçüncü maddede ise “insan ticareti”nin ve istismarın tanımına yer verilmiştir.³⁴¹ Protokolü’de düzenlenen bu tanımla, insan ticareti

³³⁹ Karş. “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4804 sayılı bu Kanun, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ünden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için 30 Ocak 2003 yılında kabul edilmiştir.

³⁴⁰ “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün birinci maddesinde söz konusu Protokol’ün bu Sözleşme’ye ek olduğu için onunla birlikte yorumlanacağı belirtilmiştir. Yani bu Sözleşme’de ifade edilen bütün hükümler, bu Protokol için geçerli sayılacaktır; Ayrıca bunun için de Azerbaycan Cumhuriyeti, bu Protokol’e ekli beyan yapmakla onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Bu beyanın metninde, “Ermenistan Cumhuriyeti tarafından işgal edilmiş topraklarımızın geri alındığı ana kadar bu topraklarda Protokolün maddelerinin uygulanması yükümlülüğüne sahip olmadığını” belirtmiştir. Ayrıca 15. maddenin 3. fıkrası gereğince ise “kendini bu maddenin ikinci fıkrasıyla bağlı saymadığını” beyan etmiştir. Bkz.: “Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime”, 15 November 2000.

³⁴¹ Ayrıca bkz. bu tezin “İnsan Ticaretinin Boyutları ve Tanımı” alt başlığına, s. 7 ve “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2000)” alt başlığına, s. 23.

suçunun ne olması, bu suç oluşturana fiiller, failin amacı ve mağdurun hangi niteliklere sahip olması ile ilgili bilgileri vermek gibi cesur bir görev üstlendi³⁴².

Bunun için de dünyamızdaki en savunmasız bu insanların insanlık onuruna hakaret olan insan ticareti suçuna karşı her devlette ve her toplumda mücadele için, yalnızca Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni değil, bu mücadelede gerçek fark yaratabilecek ona Ek "İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol"ü de onaylamaları gerekmektedir³⁴³.

b. "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2003)

Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanan ve 435-IIG sayılı "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna dair Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 13 Mayıs 2013 tarihinde kabul edilerek yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁴⁴.

"Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolü'nün "Tanımlar" başlıklı üçüncü maddesinde ülkeye yasadışı girişin tanımı verilmiştir³⁴⁵. Bu maddeye

³⁴² Laura Shoaps, "Room for Improvement: Palermo Protocol and the Trafficking Victims Protection Act", *Lewis&Clark Law Review*, Vol. 17, İ. 3, p. 936.

³⁴³ Kofi Annan, *United Nations Convention Against Transnational organized Crime and The Protocols Thereto*, New York, United Nations, 2004, s. iv.

³⁴⁴ Karş. "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4803 sayılı bu Kanun, "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'den doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için 30 Ocak 2003 yılında kabul edilmiştir.

³⁴⁵ "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek Kara Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün bu Sözleşme'ye ek olduğu için onunla birlikte yorumlanacağı belirtilmiştir. Yani bu Sözleşme'de ifade edilen bütün hükümler, bu Protokol için geçerli sayılacaktır; Ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti, bu Protokol'e ekli bildiri ve beyan yapmakla onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Bu beyanın metninde, "Ermenistan Cumhuriyeti tarafından işgal edilmiş topraklarımızın geri alındığı ana kadar bu topraklarda Protokol'ün

göre, “yasadışı giriş, yasal giriş için gerekli koşullara uymadan, giriş yapılan devletin sınırının geçilmesi olarak” kabul edilmektedir. Yani, uluslararası suç olan insan ticareti suçu, bu suçun mağdurlarının ülkeye yasal veya yasadışı olarak giriş ve çıkışının sağlanması ile işlenmektedir ve yasadışı giriş veya çıkış, failin her iki suçtan da ceza almasına sebebiyet verecektir³⁴⁶.

3. “Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi”nin Son Protokolü’nün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2004)

İnsan ticareti ve özellikle kadınların cinsel istismarı ile mücadelede atılan en büyük adımlardan biri olan “Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi”nin³⁴⁷ Son Protokolü’nün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 12 Ekim 2004 tarihinde kabul edilmiştir³⁴⁸. “İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi”nin Son Protokolü’nde bu Sözleşme’nin hiçbir maddesinin insan ticaretinin ve fuhuş amacıyla istismarın önlenmesi için, bu Sözleşme’de belirtilen hükümlerden daha ağır hükümleri içeren mevzuatın uygulanmasına engel olmadığı

---

maddelerinin uygulanması yükümlülüğüne sahip olmadığını” belirtmiştir. Ayrıca 20. maddenin 3. fıkrası gereğince ise “kendini bu maddenin ikinci fıkrasıyla bağlı saymadığını” beyan etmiştir. 8. maddenin 6. fıkrası gereğince bildiri yaparak, “yardım taleplerini, gemi sicilinin veya geminin kendi bayrağını taşıma hakkının teyidi için yapılan talepleri ve uygun önlemlerin alınmasına ilişkin yetki taleplerini almak ve yanıtlamak üzere makam olarak Azerbaycan Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı’ni tayin ettiğini” belirtmiştir. Bkz.: “Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea, and Air, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime”, 2000.

³⁴⁶ Ayrıca bkz. bu tezin “**Amaç Fiiller**” alt başlığına, s. 48.

³⁴⁷ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun “İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi”dir ve bu Sözleşme, 2 Aralık 1949 yılında imzalanmıştır Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 2 Aralık 1949 yılında imzalanan “İnsan Ticaretinin ve Başkasının Fuhuşunu Sömürmenin İlgası Hakkında Sözleşmesi”nin Son Protokolü ise 21 Mart 1950 yılında onaylanmıştır. Bkz.: “Final Protocol to the Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others” New York, 21 March 1950.

³⁴⁸ “Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun İnsan Ticaretinin ve Başkasının Fuhuşunu Sömürmenin İlgası Hakkında Sözleşmesi”nin Son Protokolü’nün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/5547> , 18 Temmuz 2019. Ayrıca, Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 769-IIG sayılı bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca bkz. Mihriban Zeynalova, “İnsan Ticareti: Tarihe Bakış”, “**Birlik**” **Bilgi Merkezi**, 23 Mayıs 2014, (Çevrimiçi) <http://mail.birlik.az/index.php?do=xeber&id=10327> , 18 Temmuz 2019.

ifade edilmiştir.³⁴⁹ Ayrıca “İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi” nin 23., 24., ve 25. maddelerinin bu Son Protokol’e uygulanacağı da belirtilmiştir

4. İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2005)

İnsan ticareti suçu ile ilgili en önemli kanunlardan biri olan 958-IIIG sayılı İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 28 Haziran 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun, Azerbaycan Cumhuriyeti’nde insan ticareti suçunun önlenmesi, insan ticaretine karşı mücadelenin yasal dayanağının ve insan ticareti mağdurlarının yasal statüsünün belirlenmesi, bu mağdurların korunması ve onlara hukuki destek verilmesi ile ilgili konuları düzenlemektedir³⁵⁰. İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’un sonuncu maddesi olan 30. maddesinde, bu Kanun’un hükümlerinin ihlal edilmesinden ötürü gerçek ve tüzel kişilerin sorumlu tutulacağı ile ilgili düzenleme yer almaktadır.

İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nun “Temel Tanımlar” başlıklı üçüncü maddesinde ise “insan ticareti” ve “insanı istismarı”nın tanımına yer verilmiştir. Bu maddeye göre insan ticareti, “kuvvet kullanma tehdidi ile veya kuvvet kullanarak, tehdit veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama, üstünlük veya ayrıcalık tanıma veya tanınma yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, tedarik edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması anlamına gelmesi, çocuğun istismar amaçlı temininin ise “onun tedarik edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya

---

³⁴⁹ Ayrıca bkz. bu tezin “2 Aralık 1949 Tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi” alt başlığına, s. 20.

³⁵⁰ “İnsan ticaretine karşı mücadele hakkında” Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://e-qanun.az/framework/10641>, 16 Temmuz 2019.

teslim alınması”dır. Ancak bu maddede belirtilen yöntemlere başvurulmasa da insan ticareti suçunu oluşacağı da belirtilmiştir. İnsanların istismarının ise “zorla çalıştırma (hizmet ettirme), cinsel istismar, esaret, esaret benzeri uygulamalar ve ondan kaynaklanan kulluk, insan organlarının veya dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması ve bunun yanı sıra onların başka biçimde istismar edilmeleri” olarak ifade edilmiştir.

İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nda ve “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü’nde insan ticaretinin tanımına dikkat ettiğimizde, her iki tanımın çok az farklılık gösterdiğini, ancak bunun yanı sıra istismar teriminin ise aksine, çok farklılık gösterdiğini göreceğiz. Çünkü, “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü’nde istismarın tanımı daha dar kapsamdadır. Ancak İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nda insanın istismarı, bu Protokol’de belirtilen istismar kavramını kapsamakla beraber, başka istismar türlerini de içermektedir. İkinci tanımda, ek olarak, insan dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması da dahildir.

5. “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu”nun uygulanmasına ilişkin Azerbaycan Cumhuriyeti’nin bazı yasama düzenlemelerine eklemeler yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2005)

İnsan ticareti ile ilgili “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu”nun uygulanmasına ilişkin Azerbaycan Cumhuriyeti’nin bazı yasama düzenlemelerine eklemeler yapılması hakkında

Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 30 Aralık 2005 tarihinde kabul edilmiştir³⁵¹. Bu Kanun’la eklemeler yapılan yasama düzenlemeler, Ülke dışına çıkmak, ülkeye giriş yapmak ve pasaportlar hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu³⁵², Ecnebler ve vatandaşlığa sahip olmayan kişilerin yasal statüsü hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu³⁵³, “Azerbaycan Cumhuriyeti’nin 74-IG sayılı 17 Mayıs 1996 tarihli Kanunu ile Onaylanan” Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi’nin İç Tüzüğü, Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Muhakemesi Mecellesi, “Azerbaycan Cumhuriyeti’nin 336-IIG sayılı 31 Mayıs 2002 tarihli Kanunu ile Onaylanan” Reşit olmayanların davaları ve haklarının korunmasına ilişkin komisyonlar hakkında Esasname ile sınırlandırılmıştır.

6. “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme”nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2006)

“Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme”nin ³⁵⁴ Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında

³⁵¹ Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 51-IIIGD sayılı bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz.: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu”nun uygulanmasına ilişkin Azerbaycan Cumhuriyeti’nin bazı yasama düzenlemelerine eklemeler yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/11366> , 18 Temmuz 2019.

³⁵² “17 Ekim 2014 tarihli 1055-IVGD sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu” ile Ülke dışına çıkmak, ülkeye giriş yapmak ve pasaportlar hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nun ismi, Pasaportlar hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu olarak değiştirilmiştir. “Pasaportlar hakkında” Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/9008> , 18 Temmuz 2019.

³⁵³ “2 Temmuz 2013 tarihli 713-IVG sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu” ile 41-IG sayılı 13 Mart 1996 tarihli Ecnebler ve vatandaşlığa sahip olmayan kişilerin yasal statüsü hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu iptal edilmiştir. Ecnebler ve vatandaşlığa sahip olmayan kişilerin yasal statüsü hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/1770> , 18 Temmuz 2019.

³⁵⁴ Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme, 25 Kasım 2005 yılında Rusya’nın Moskova şehrinde düzenlenen konferansta imzalanmıştır. Bkz.: An Agreement on “Cooperation of states-members of the Commonwealth of Independent States in the fight against trafficking in human beings, human organs and tissues”, 2005; Boretsky Alexey Vladimirovich, Pen Sergey Gennadjevich, Borovkov, “Anti-Trafficking in the Commonwealth of Independent States: The

Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 23 Mayıs 2006 yılında kabul edilmiştir³⁵⁵.

“Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme”nin “Genel hükümler” başlıklı ikinci maddesinde Sözleşme’nin temel amaçları gösterilmiştir. Bu amaçlar, insan ticaretiyle mücadele, onun oluşumuna sebebiyet veren durumların ortadan kaldırılması, insan ticareti mağdurlarının korunması ve rehabilitasyonu için hukuki, sosyal, ekonomik ve bilgilendirme amaçlı önlemler alınması, kararlaştırılan stratejinin oluşturulmasıdır ve özellikle kadın ve çocukların ticaretine karşı mücadelede daha etkili sonuçlar elde edilmesi için taraf devletlerle işbirliğinin geliştirilmesi olarak düzenlenmiştir.

“Kullanılan Tanımlar” başlıklı üçüncü maddede ise “insan ticareti” ve “istismar”ın tanımı düzenlenerek “insan ticaretinin, istismar, temin etme, bir yerden başka yere taşıma, devretme, suçu gizleme amaçlı gerçekleştirilen veya insanlara tehdit ve zor kullanmak veya teşvik etmenin, kaçırmanın, hilenin, aldatmanın, nüfuzundan veya kişinin çaresizliğinden yararlanmanın başka biçimlerinin uygulanması veya denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak maksadıyla bu kişilerle kazanç veya çıkar sağlama gibi rüşvet konusunda anlaşma yapılması olduğu; istismarın ise asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesi veya cinsel istismarın başka biçimleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, esaret veya esaret benzeri uygulamalar, kulluk veya insan organlarının ve dokularının ticareti maksadıyla tedavisi” olduğu belirtilmiştir. Burada belirtilen “insan ticareti” tanımını bir çok uluslararası belgeler ve iç hukukla karşılaştırdığımızda, “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme”deki “insan ticareti” tanımı, onlardan çok farklı bir amaca, yani suçu gizlemek için

---

Main Areas and Mechanism of International Cooperation”, **Mediterranean Journal of Social Sciences**, Vol. VI, No: 3 S1, Rome-İtaly, MCSER Publishing, Mayıs 2015, p. 95.

³⁵⁵ Azerbaycan Cumhuriyeti, bu Sözleşme’ye koşul-şart eklemekle onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 114-III sayılı bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz.: “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletler Arasında İnsan Ticareti, İnsan Organ ve Dokularının Yasadışı Ticaretine Karşı Mücadele için İşbirliği Hakkında Sözleşme”, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/12189> , 19 Temmuz 2019.

gerçekleştirilmesi amacına da vurgu yapmıştır.³⁵⁶. Ancak “istismar” tanımının büyük bir farklılık göstermediğini görmekteyiz.

7. “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”ın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2008)

“Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”ın³⁵⁷ . Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 30 Aralık 2008 yılında kabul edilmiştir.³⁵⁸.

“Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”da, taraf devletlerin bu Program dahilinde alacakları önlemler gösterilmiştir. Bu önlemler, kurumsal-yasal önlemler, kurumsal-pratik önlemler, bilgi ve bilimsel teminat, idari personel teminatı, maliye teminatı ve kontrol mekanizması olarak 6 grupta birleştirilmiştir. BI Karar’ın ilk kısmına Ek’te insan ticareti ile ilgili en önemli uluslararası sözleşmeler gösterilmiştir. Bu Sözleşmelere: 1) İnsan Ticaretinin ve Başkasının Fuhuşunu Sömürmenin İlgası Hakkında 2 Aralık 1949 tarihli Sözleşme;

---

³⁵⁶ Ayrıca karşılaştırma amacıyla bkz. “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün 3. maddesine; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 80. maddesine; İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nun 3. maddesine.

³⁵⁷“Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”, 28 Kasım 2006 yılında Beyaz Rusya’nın Minsk şehrinde düzenlenen konferansta imzalanmıştır Bkz.: “Decision on the Programme of Cooperation of the CIS member States in Combating Trafficking in Persons for the period 2007-2010”, 28 November 2006; OHCHR, “Summary of Regional and Sub-Regional Structures and Initiatives to Counter Trafficking in Persons”, **Commonwealth of Independent States (CIS)**, December 2010, p. 10, (Çevrimiçi) https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_summary_structures_en.pdf , 19 Temmuz 2019.

³⁵⁸ Azerbaycan Cumhuriyeti, bu Karar’a, özel rapor eklemekle onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 749-III sayılı bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz.: “Bağımsız Devletler Topluluğu’na Üye Devletlerin İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede 2007-2010 Yılları İçin İşbirliği Programı Hakkında Karar”ın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/16165> , 19 Temmuz 2019.

2) 25 Eylül 1926 tarihinde Cenevre’de imzalanmış Kölelik Sözleşmesi; 7 Aralık 1953 tarihli Protokol’le yapılan değişiklikle 3) Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair 7 Eylül 1956 tarihli Ek Sözleşme; 4) Çocukların Korunması ve Uluslararası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair 29 Mayıs 1993 tarihinde Lahey’de imzalanmış Sözleşme; 5) Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair 20 Kasım 1989 tarihli Sözleşmesi; 6) “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi”ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi ile İlgili 25 Mayıs 2000 tarihli İhtiyari Protokol; 7) Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı 15 Kasım 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi; 8) “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin 15 Kasım 2000 tarihli Protokol; 9) 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi dahildir.

8. “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi”nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2010)

16 Mayıs 2005 yılında imzalanan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’nin ³⁵⁹ birinci maddesinde, bu Sözleşme’nin temel amacı gösterilmiştir. Bu amaçlar, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ile insan ticaretinin insan ticaretine karşı mücadele edilmesi, önlenmesi mağdurlara ve tanıklara yardım edilmesi, onların korunması ve ve korunmasına dair önlemler alınması, etkili sovuşturma ve kovuşturmanın sağlanması; uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi olarak düzenlenmiştir.

“Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi”nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 11 Mayıs 2010 tarihinde kabul edilmiştir³⁶⁰.

³⁵⁹ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, 16 Mayıs 2005 yılında Polonya’nın Varşova şehrinde düzenlenen konferansta imzalanmıştır. Bkz.: “Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings”, Warsaw, 16 May 2005.

³⁶⁰ Ayrıca, Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından onaylanması hakkında karar verilen 1002-IIIIG sayılı bu Kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti, Avrupa

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin "Tanımlar" başlıklı dördüncü maddesinden ise "insan ticareti" ve "insan istismarı"nın tanımına yer verilmiştir.³⁶¹ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ndeki "insan ticareti" ve "insan istismarı" tanımının, "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü'ndeki "insan ticareti" ve "istismar" tanımından çok az farklılık gösterdiğini göreceğiz.

9. "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma"ya Katılması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu (2012)

"Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma"ya³⁶² Katılması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, 21 Aralık 2012 yılında kabul edilmiştir.³⁶³ Bu Anlaşma'nın ilk maddesinde insan ticareti ile

---

Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ne, ekli iki beyan yapmakla onun onaylanmasının uygun bulunduğunu belirtmiştir. İlk beyanın metninde, "Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından bu Sözleşme'den kaynaklanan hak ve yükümlülüklerin Ermenistan Cumhuriyeti için geçerli olmadığını" beyan etmiştir. İkinci beyanın metninde ise "Ermenistan Cumhuriyeti tarafından işgal edilmiş topraklarımızın geri alındığı ana kadar bu topraklarda Sözleşme'nin maddelerinin uygulanması yükümlülüğüne sahip olmadığını" beyan etmiştir. Bkz.: "Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/19607>, 19 Temmuz 2019.

³⁶¹ Ayrıca bkz. bu tezin "**16 Mayıs 2005 Tarihli Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi**" alt başlığına, s. 27.

³⁶² "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma", 17 Eylül 2010 yılında Rusya'nın Sankt-Peterburg şehrinde düzenlenen konferansta imzalanmıştır. Bkz.: Agreement on "Cooperation on combating trafficking in human beings between the Ministries of Interior of the States-members of the Commonwealth of Independent States" 17 September 2010; Council of Europe, "Reply from Azerbaijan to the Questionnaire for the evaluation of the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by the Parties: Second evaluation round (Reply submitted on 1 July 2017)", **Greta(2017)21**, Strasbourg, 1 July 2017, p. 69.

³⁶³ Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 95. maddesini öngörerek, bu Anlaşma'ya katılım hakkında 507-IVG sayılı söz konusu Kanun'u onaylamıştır. Ancak Azerbaycan Cumhuriyeti, "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma"ya koşul-şart eklemekle katıldığını beyan etmiştir. Bu beyanın metninde, "Ermenistan Cumhuriyeti tarafından işgal

ilgili Taraf Devletlerin bir çok yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu madde gereğince, Taraf Devletlerin insan ticareti suçunun karşısının alınması, bu suçun önlenmesi, etkili soruşturma ve kovuşturmanın yapılması için işbirliğini geliştirmeyi üzerine yükümlülükleri mevcuttur. Ayrıca bu işbirliği kapsamına adli yardımlaşma ve kişinin iadesi ile ilgili konular da dahildir.

C. Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi

1. Suçun Kanuni Tanımı

Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi³⁶⁴, 30 Aralık 1999 yılında kabul edilmiş ve 1 Eylül 2000 yılında yürürlüğe girmiştir³⁶⁵. İnsan ticareti suçuna ise Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi tarafından 30 Eylül 2005 yılında 1020-IIGD sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine ekleme ve değişiklik yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun kabul edilmesi sonucunda yer verilmiştir³⁶⁶.

İnsan ticareti suçu, ACCM'nin "Kişilere Karşı Suçlar Başlıklı" başlıklı Sekizinci Bölümünün, "Kişi Hürriyetine ve Liyakatına Karşı Suçlar" başlıklı On Dokuzuncu Faslıının 144-1. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre³⁶⁷:

"144-1.1. İnsan ticareti, kuvvet kullanma tehdidi ile veya kuvvet kullanarak, tehdit veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını

---

edilmiş topraklarımızın geri alındığı ana kadar bu topraklarda Anlaşma'nın maddelerinin ve onda öngörülen hükümlerin uygulanması yükümlülüğüne sahip olmadığını" beyan etmiştir. Bkz.: "Bağımsız Devletler Topluluğu'na Üye Devletlerin İçişler Bakanlıklarının (Polisin) İnsan Ticaretine Karşı Mücadelede İşbirliği Programı Hakkında Anlaşma"ya Katılması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/25258> , 19 Temmuz 2019.

³⁶⁴ Bundan böyle "ACCM" ya da "Mecelle" olarak kullanılacaktır.

³⁶⁵ Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/code/11> , 20 Temmuz 2019; **Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi**, Bakü, Hukuk Yayınevi, 2017; Feridun Samandarov, **Ceza Hukuku Genel Kısım: Ders Kitabı**, Bakü, Digesta Yayınevi, 2013, s. 39.

³⁶⁶ "Bu Kanun'la ACCM'e "insan ticareti suçu"nu düzenleyen 114-1. maddeden başka, "zorla çalıştırma" başlıklı 114-2. maddesi ve "insan ticareti mağdurları hakkında gizli bilgileri yayma" başlıklı 316-1. maddesi de eklenmiştir. Bkz.: Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine ekleme ve değişiklik yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu", (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/10792> , 20 Temmuz 2019.

³⁶⁷ Malik Salimov, **Ceza Hukuku Özel Kısım (Şemalarla)**, Bakü, "Adiloğlu" Yayınevi, 2003, s. 73.

kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama, üstünlük veya ayrıcalık tanıma veya tanınma yoluyla kişilerin istismar amaçlı tedarik edilmesi, temin edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması- beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

144.1.2. Bu fiillerin:

144-1.2.1. İki veya daha çok kişiye karşı işlenmesi;

144-1.2.2. reşit olmayan kişiye karşı işlenmesi;

144-1.2.3. fail tarafından hamile olduğu, açıkça bilinen kadına karşı işlenmesi;

144-1.2.3.1. insan ticareti mağdurunu devlet sınırından geçirmesi ile işlenmesi;

144-1.2.4. bir grup birey, örgütlenmiş grup veya suç örgüt tarafından işlenmesi;

144-1.2.5. fail tarafından nüfuzu kötüye kullanmakla işlenmesi;

144-1.2.6. yaşam ve sağlık için tehlikeli kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile işlenmesi;

144-1.2.7. mağdura işkence etmekle veya onunla gaddar, gayri insani veya küçültücü muamele etmekle işlenmesi;

144-1.2.8. mağdurun organlarının veya dokularının kullanılması maksadıyla işlenmesi- durumunda fail, sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Not:

1. Bu maddede “insan istismarı” dedikte, zorla çalıştırma (hizmet ettirme), cinsel istismar, esaret, esaret benzeri uygulamalar ve ondan kaynaklanan kulluk, insan organlarının veya dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması anlaşılmaktadır.

2. İnsan ticareti mağdurunun istismar edilmesine dair rızası, yaşam koşulu ve ahlaksız hareketleri, insan ticareti suçunun failinin cezasının azaltılmasını gerektiren nitelikli unsur olarak kabul edilmeyecektir.

3. Reşit olmayan kişilerin istismar amaçlı temini, tedarik edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması, bu Mecellenin 144-1.1. maddesinde belirtilen yöntemlere başvurulmasa da insan ticareti suçunu oluşturacağı” belirtilmiştir.

“İnsan ticaretine karşı mücadele hakkında” Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu’nda ve ACCM’de insan ticaretinin tanımına dikkat ettiğimizde, her iki tanımın aynı olduğunu görmekteyiz.

ACCM’de insan ticaretinin tanımı, TCK’nın 80. maddesinde düzenlenen insan ticareti tanımından hem düzenlenme yerine hemde düzenlenme şekline göre bir çok farklılıklar göstermektedir³⁶⁸. Yani insan ticareti suçu, sınıraşan niteliğe sahip olduğu ve uluslararası toplum düzenini olumsuz olarak etkilediği için TCK’da “Uluslararası Suçlar” başlıklı kısımda, bireyin sağlığı, yaşama hakkı, özgürlüğü, onuru, haysiyeti gibi temel hak ve özgürlüklerini kısıtladığı için ise ACCM’de “Kişi Hürriyetine ve Liyakatına Karşı Suçlar” başlıklı fasılda düzenlenmektedir. Bildiğimiz üzere ETCK’da “İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler” başlıklı fasılda düzenlenen insan ticareti suçunun tanımının ACCM’deki tanım ile TCK’daki tanımdan daha çok benzerliğe sahip olduğunu görmekteyiz.

İnsan ticareti suçunun ACCM’deki tanımının düzenlenme yerinden başka düzenlenme şekline göre de TCK’dan birçok farklılıklar gösterdiğine yukarıda vurgu yapmıştık. Ancak her iki, yani hem ACCM’deki hem de TCK’daki düzenlenme şeklindeki bu farklılıkları suç sistematğine uygun olarak her unsur açısından gösterilmesini uygun buldum. Bunun için de düzenleme şeklindeki farklılıklar her alt başlıkta karşılaştırma yapılarak gösterilecektir.

2. Suçla Korunan Hukuksal Değer

İnsan ticareti suçunda korunan hukuksal değerle ilgili doktrinde bir çok görüşler mevcuttur. Ancak doktrinde insan ticareti suçunun işlenmesi ile en çok korunan, en temel ve en çok kabul edilen hukuki değer, insanın özgürlüğü olarak kabul edilmektedir. Bunun için bu suçun işlenmesi ile ilgili korunan hukuki değeri, temel ve yardımcı olarak iki grupta gösterecek olursak birinci grupta: yani temel hukuki değer olarak insanın özgürlüğü, yardımcı hukuki değer olarak ise kişinin yaşamı, sağlığı, onuru ve haysiyeti yer alacaktır³⁶⁹.

Doktrindeki görüşlere göre insan ticareti suçunun işlenmesi ile insan ticareti suçunun mağdurunun özgürlüğü elinden alınacaktır ve bunun sonucunda mağdur, istismar amacıyla fail tarafından bir eşya gibi metalaştırılacak ve onun üzerinde

---

³⁶⁸ Ayrıca bkz. bu tezin “Suçun Kanuni Tanımı” başlığına, s. 32.

³⁶⁹ Feridun Samandarov, **Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi’nin Şerhi: Birinci Kısım CM’nin 1-189-1. Maddelerinin Şerhi**, Bakü, Hukuk Yayınevi “Bestpack” Matbaası, 2015, s. 536.

mülkiyet hakkına ilişkin haklar uygulanacaktır. Bunun için insan ticareti suçunun ACCM’de “Kişi Hürriyetine ve Liyakatına Karşı Suçlar” başlıklı Fasil’da düzenlenmesi, doktrindeki görüşler açısından da onaylanmaktadır, yani bu görüşler de bu suçla korunan en baskın hukuki değerın kişinin özgürlüğü olduğuna vurgu yapmaktadır. Ayrıca insan ticareti suçunun ETCK’da “İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler” başlıklı fasıldada da düzenlendiğini belirtmek gerekmektedir.

İnsan ticareti suçunun işlenmesi ile ilgili yardımcı hukuki değer olarak kabul edilen kişinin yaşamı, sağlığı, onuru ve haysiyeti ile ilgili görüşler, aslında özgürlüğü elinden alınan mağdurlar için onların yaşamı, sağlığı, onuru ve haysiyeti açısından zor duruma tabi tutulacakları yönünden açıklamalar yapmaktadır. Yani her tür istismara mağruz kalan mağdurun onuru, haysiyeti aleyhine bir durum sözkonusu olmakla beraber, örneğin vücut organ veya dokularının alınması ile istismar edilen insan ticareti mağdurları, yaşamları ve sağlıkları açısından, cinsel istismara maruz kalan mağdurlar ise sağlıkları açısından tehlikeli bir durumla yüzleşiyorlar. Bildiğimiz üzere istatistik veriler yönünden her yıl işlenme oranı artan ve dünya genelinde insanlığı en çok tehdit eden suçlardan biri olan insan ticareti suçunun işlenmesi ile korunan hukuksal değerın uluslararası toplum düzeni olması ile ilgili doktrinde yaygın görüşlerin olmaması bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Çünkü insan ticareti sınıraşan niteliğe sahip olduğu için uluslararası işbirliğini de gerektiren bir suçtur³⁷⁰. Ayrıca insan ticareti suçuyla mücadele için ACCM’de kanunun uygulama alanı kapsamını bu suç açısından incelemek büyük önem arz etmektedir. Bu incelemede mühim yeri olan maddelerden biri 12. maddedir. ACCM’deki 12. madde gereğince, “...insan ticareti suçu ister Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı ister yabancılar isterse de vatandaşlığa sahip olmayan kişiler tarafından hatta yabancı bir ülkede işlenmesi durumunda bile bu suçta Azerbaycan Kanunları’nın uygulanabileceği” öngörülmüştür

---

³⁷⁰ Ayrıca bkz. bu tezin “Suçla Korunan Hukuksal Değer” başlığına, s. 35.

3. Suçun Unsurları

a. Maddi Unsurlar

(1) Fail

ACCM'in 19. ve 20. maddelerinde de belirtildiği üzere, suçun faili, kendi davranışlarından sorumlu olan ve 16 yaşını dolduran bütün kişiler cezadan sorumlu tutulur³⁷¹. ACCM'deki insan ticareti suçunun faili, suçun faili niteliğine sahip herkes olabilir. Hatta bu suçun failleri hem ACCM'nin 12. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, insan ticareti suçunun failinin Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı, yabancı ülke vatandaşı ve vatandaşlığa sahip olmayan kişiler de olabileceği net olarak ifade edilmiştir.

İnsan ticareti suçunda cinsel istismara maruz kalan kişileri buna mecbur eden faillerle birlikte, mağdurla cinsel ilişkide bulunan kişilerin de cezalandırılmaması, insan ticaretiyle mücadelede büyük sorun teşkil etmektedir³⁷². Ancak ister Azerbaycan isterse de Türk Ceza Hukukunda insan ticareti ile ilgili düzenlemede müşterinin cezalandırılmasına ilişkin böyle bir düzenlemenin olmaması suçla mücadelede yetersizlik olarak değerlendirilebilir³⁷³. Çünkü insan ticareti suçunun müşterisinin bu suçun faili olarak değerlendirilmemesini mağdur yönünden incelediğimizde, mağdur edilen kişiyi cinsel istismara mecbur bırakan faille birlikte onu cinsel istismar eden kişi de aynı şekilde, belki de daha çok suçludur. Yani bu sorun, adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de ihlali olarak kabul edilmelidir.

ACCM'de insan ticareti suçu ile ilgili tüzel kişiler hakkında düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi Şerhi'nde, insan ticareti suçunun her hangi bir tüzel kişinin faaliyeti dâhilinde işlenmesi sonucunda

---

³⁷¹ Samandarov, **Ceza Hukuku Genel Kısım: Ders Kitabı**, s. 246.

³⁷² Jan C. Joerden , Sebastian Wrobel, "Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Genel Bir Bakış", **Hukuk Köprüsü**, Çev. Yener Ünver, S. 7, Aralık 2014, s. 108.

³⁷³ Karş. Benjamin Adamski, "Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Güncel Reformlar", **Hukuk Köprüsü**, Çev. Zehra Başer Doğan, S. 14, Haziran 2018, s. 124. İnsan ticareti müşterisinin cezalandırılması ile ilgili Almanya Ceza hukukunda düzenleme mevcuttur ve bu düzenleme gereğince müşterinin cezalandırılması, mağdur üzerinde cinsel eylemde bulunduğu zaman söz konusudur

onlar hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı gösterilmiştir³⁷⁴. Bu düzenlemeye göre, tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri, ACCM'in 99-5.maddesinde belirtilmiştir. Bu maddede, “güvenlik tedbirleri, para cezası, müsadere, izne dayalı faaliyet gösterme hakkından mahrumetme (iznin iptali) ve tüzel kişinin kapatılması olarak” gösterilmiştir. Tüzel kişilerle ilgili TCK'da güvenlik tedbirleri, müsadere ve iznin iptali olarak belirlenmektedir³⁷⁵. Ancak ACCM'de tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri, TCK'daki güvenlik tedbirlerinden başka para cezası ve tüzel kişinin kapatılmasını da kapsamaktadır ve güvenlik tedbirlerinin bu kadar geniş kapsamlı olması, insan ticareti suçu yönünden bu suçla mücadelenin daha etkili olacağına bir göstergesidir.

(2) Suçun Konusu ve Mağduru

İnsan ticareti suçunun konusu ve mağduru, bütün insanlar, yani canlı istenilen kişiler olacaktır. Suçun konusu ve mağduru farklı kavramlar olsa bile, insan ticareti suçunun işlenmesi kişinin hem maddi varlığına hem de sağlık, onur, haysiyet gibi insanın manevi varlığına kasteden bir suç olduğu için konu ve mağdur insan olacaktır³⁷⁶. İnsan ticareti suçunun mağduru; yetişkin, çocuk, erkek, kadın, sağlıklı, akıl hastalığı olan kişiler olacağı için, bu suç, toplumun bütün öğelerinin problemi olarak ortaya çıkmaktadır ve bunun için de bu suçla mücadelede insanların bilgilendirilmesi en önemli önlemlerden birini teşkil edecektir³⁷⁷. Ancak insan ticareti suçunun mağdurlarının, büyük kısmını kadınlar ve çocuklar teşkil etmektedir ve bunun bir göstergesi, insan ticaretine karşı mücadelede kabul edilen uluslararası sözleşmelerin çoğunun kadın ve çocuk ticareti ile ilgili olmasıdır³⁷⁸.

İnsan ticareti suçunun düzenlendiği maddeye ek notun üçüncü kısmı, çok kolaylıkla insan ticaretinin mağduru olabilecek çocukların korunması için suçun mağdurunun 18 yaştan küçükler, yani çocuklar olması durumunda, onlara karşı amaç

³⁷⁴ Samandarov, **Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi'nin Şerhi: Birinci Kısım CM'nin 1.-189-1. Maddelerinin Şerhi**, s. 543.

³⁷⁵ Ayrıca bkz. bu tezin “**Fail**” alt başlığına, s. 38.

³⁷⁶ Ayrıca bkz. bu tezin “**Suçun Konusu ve Mağduru**” alt başlığına, s. 40.

³⁷⁷ Samira Kuluyeva, “İnsan Ticareti Mağdurları: Sebep ve Neticeleri”, **525. Gazete**, 17 Kasım 2013, (Çevrimiçi,) https://525.az/site/?name=xeber&news_id=13320#gsc.tab=0, 20 Temmuz 2019.

³⁷⁸ Amir Aliyev, **İnsan Hakları: Ders Kitabı**, Bakü, “Hukuk Edebiyatı” Yayınevi, 2014, s. 224.

fiillerin işlendiği zaman, bu düzenlemedeki belirtilen yöntemlere başvurulmasa da insan ticareti suçunu oluşturacağını öngörmüştür.

(3) Fiil

İnsan ticareti suçunun tanımın verildiği 144-1. maddesinde, bu suçun, seçimlik hareketli suç olarak, suçun mağdurların tedarik edilmesi, temin edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması gibi amaç fiillerle gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Ayrıca bu tanımda, kuvvet kullanma tehdidi, kuvvet kullanma, tehdit veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama, üstünlük veya ayrıcalık tanıma veya tanınma gibi araç fiillere de yer verilmiştir³⁷⁹.

ACCM'in 144-1. maddesinde yer alan "başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama, üstünlük veya ayrıcalık tanıma veya tanınma" gibi araç fiillerinin TCK'nın 80. maddesinde düzenlenmediğini görmekteyiz. Ancak aksine, seçimlik amaç fiilleri karşılaştırdığımızı ise insan ticareti suçunun fail tarafından bu suçun mağdurunun hem ülke dâhilinde hem ülke dışına çıkarılmakla işleneceği, net olarak yalnızca TCK'nın 80. maddesinde "ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak" gibi amaç fiillerle gösterilmesine rağmen, ACCM'in 144-1. maddesinde ise gösterilmemişti³⁸⁰. Ayrıca ETCK'da da bu amaç fiillere yer verilmemiştir. Ancak ACCM'in 144-1. maddesinde insan ticareti suçunun insan ticareti mağdurunun devlet sınırından geçirmesi ile işlenmesi, nitelikli unsur olarak cezanın daha çok verilmesini gerektiren ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir.

Reşit olmayan kişilerin, yani çocukların istismar amaçlı temini, tedarik edilmesi, tutulması, barındırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi veya teslim alınması, bu Mecellenin 144-1.1. maddesinde belirtilen yöntemlere, yani araç

³⁷⁹ Samandarov, **Azərbaycan Cumhuriyyəti Cəza Məcəlləsi'nin Şərhi: Birinci Kısım CM'nin 1.-189-1. Maddələrinin Şərhi**, s. 537.

³⁸⁰ Ayrıca bkz. bu tezin "**Amaç Fiiller**" alt başlığına, s. 48.

fiillere başvurulmasa da insan ticareti suçunu oluşacağı ile ilgili ACCM'deki düzenleme ve çocuklara karşı tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamadan, nüfuzu kötüye kullanmadan, kandırmadan veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmeden amaç fiillerin işlenmesinin bu suçu oluşturacağı ile ilgili TCK'daki düzenleme vardır.³⁸¹ Bu düzenlemeler, çocuklar söz konusu olduğunda bu araç fiillerin olması durumunun aranmadığını ve insan ticareti suçunun işlendiğini ifade ederek mağdur olan çocukların korunmasına yönelmiştir.

b. Manevi Unsurlar

Bunun yanı sıra, insan ticaretinin hangi amaçlar için gerçekleştirilmesi, insan ticareti suçunun tanımında genel olarak istismar başlığı altında gösterilmiştir. Ancak “istismar” kelimesinin hangi amaçları kapsadığı, insan ticareti suçunun düzenlendiği maddeye ek “Not” kısmında ifade edilmiştir. Notta bu amaçlar, zorla çalıştırma (hizmet ettirme), cinsel istismar, esaret, esaret benzeri uygulamalar ve ondan kaynaklanan kulluk, insan organlarının veya dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemede hem “diğer bir biçimde zorlama” gibi araç fiilinin hem de “esaret benzeri uygulamalar” ifadesi, kanunilik ve belirlilik ilkesine aykırı bir durum teşkil edecektir. Çünkü bu geniş bir biçimde yorum olarak kabul edilecektir ve ACCM'in 5. maddesi gereğince, kanunilik ilkesine aykırı olacaktır.

Belirlilik ve kanunilik ilkesi gereğince yetersiz kullanımlar olan “esaret benzeri uygulamalar”, “cinsel istismar” gibi ifadeler, Azerbaycan Ceza Hukuku'nda ve “benzeri uygulamalar” gibi belirsiz ifadeler, ETCK'da da yer almasına rağmen, TCK'dan çıkartılmıştır. 6 Aralık 2006 yılında 5560 sayılı Kanunun 3. maddesi ile yapılan bu değişiklik, ayrıca fuhuş yaptırmak maksadı olarak TCK'ya eklenmiştir.³⁸² Ayrıca ACCM'in 144-1. maddesinde ek olarak yalnızca insan organları değil, mağdurun dokularının da yasadışı yollarla alınması ve insan üzerinde bilimsel-tıbbi

³⁸¹ Ayrıca bkz. bu tezin “**Araç Fiiller**” alt başlığına, s. 43.

³⁸² Ayrıca bkz. bu tezin “**Manevi Unsurlar**” alt başlığına, s. 53.

deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması gibi istismar biçimleri olan ve fail tarafından bu suçun işlenmesi için öngörülen saikler de vardır. Yani insan ticareti suçunun ACCM'deki tanımında, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması gibi saiklere yer verse de TCK'daki tanımda böyle düzenleme yapılmamıştır. Ancak uluslararası düzenlemelerde yer almasına rağmen, hem ACCM'in 144-1. maddesinde hem de sayılı TCK'nın 80. maddesinde “zorla evlendirme”maksadına değinilmemiştir. Hatta zorla evlendirme, her iki Kanun'da bağımsız bir suç olarak düzenlenmemektedir ve bu, büyük eksiklik olarak değerlendirilmelidir.³⁸³ Çünkü zorla evlilik, bireyin istemediği bir evlilik yapması ve cinsel ilişkiye zorlanmasıdır ve bu durum, kişinin birçok haklarını ihlal eder. Yani ihlal edilen bu haklar ise kişinin irade özgürlüğü, karar verme özgürlüğü ve cinsel özgürlüğü olarak ifade edilebilir³⁸⁴.

Uluslararası düzenlemelerde sözkonusu maksatlardan başka, mağdurun zorla dilendirilmesi, borç altında bağımlı hale getirilmesi, yani borç sebebiyle köleliği, başkasının fuhuşunun istismarı ile birlikte pedofili ve seks turizmi gibi istismar türleri de insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Yani insan ticareti suçu, istismar şekilleri yönünden geleneksel kölelik türlerinden farklılıklar göstermektedir.³⁸⁵

İnsan ticareti suçunun manevi unsurunu ise kast oluşturmaktadır. İnsan ticareti suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi Şerhi'nde de insan ticareti suçunun yalnızca doğrudan kastla işleneceği ifade edilmiştir. Çünkü bu suçun failinin suçun unsurlarının olacağını bilmekte ve bu suçu işlemeyi istemektedir³⁸⁶.

---

³⁸³ Türkan Yalçın Sancar, **Türk Ceza Hukukunda Kadın**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2013, s. 196.

³⁸⁴ Eylem Aksoy Retornaz, “Criminalization of Forced Marriage in Turkish Law”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Emine Eylem Aksoy, C. XVI, S. 1, Ocak 2017, s. 11.

³⁸⁵ Kolis Summerer, “Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel İstismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar”, **HPD**, Çev. Murat Önok, Ed. Adem Sözüer, S. 7, İstanbul, Merkez Gazete Dergi Basım Yayıncılık, Temmuz 2006, s. 130.

³⁸⁶ **A.e.**, 541.

4. Nitelikli Unsurlar

Fiilin haksızlık içeriğini etkileyen nedenler olarak cezanın daha fazla veya daha az verilmesini gerektiren nitelikli unsurların belirlenmesi, kasten işlenen suçlar açısından büyük önem taşımaktadır.³⁸⁷ Ancak TCK'nın nitelikli unsurlar açısından yetersiz kaldığını görmekteyiz. Hâlbuki ETCK'da nitelikli unsurlara yer verilse bile, yani suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde cezaların bir kat artırılacağına ilişkin düzenleme olsa da yeni TCK'da bu nitelikli unsurlarla ilgili düzenlemenin yerini, tüzel kişilerle ilgili düzenlemeler aldı. Yeni düzenleme ile insan ticareti suçu, örgütlü olarak işlendiği takdirde, fail hem suç işlemek için örgüt kurmak hem de insan ticareti suçundan ceza alacaktır.³⁸⁸

Suçun temel şekli düzenlendikten sonra, bu düzenlemeye göre cezanın artırılmasını veya azaltılmasını gerektiren unsurlar olan nitelikli unsurlara yer verilmektedir³⁸⁹. Bunun için de insan ticareti suçunun düzenlediği 144-1. maddede de nitelikli unsurlara yer verildiğini görmekteyiz. Bu 8 nitelikli unsurlar, 144-1. maddenin ikinci kısmında düzenlemiştir. Bu unsurları iki grupta birleştirebiliriz: birincisi, mağdura yönelik nitelikli unsurlar (suçun iki veya daha çok kişiye karşı, reşit olmayan kişiye karşı, hamile olduğu, açıkça bilinen kadına karşı işlenmesi), ikicisi ise işleme usulüne göre nitelikli unsurlar (mağdurun devlet sınırından geçirmesi ile bir grup birey, örgütlenmiş grup veya suç örgüt tarafından, nüfuzu kötüye kullanmakla, yaşam ve sağlık için tehlikeli kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile mağdura işkence etmekle veya onunla gaddar, gayri insani veya küçültücü muamele etmekle, mağdurun organlarının veya dokularının kullanılması maksadıyla işlenmesi).

Birinci nitelikli unsur, suçun 2 ve daha fazla kişiye karşı işlenmesidir ki aslında, bu unsorda temel nitelik, mağdurun sayısının iki veya daha fazla olmasıdır. Bu nitelikli unsorda mağdurların çocuk, kadın (hamile kadın) veya erkek olması konusunda bir ayırım yapmamaktadır. Ancak mağdur sayısı, iki ve ikiden fazla olma durumunda mağdurlardan birinin çocuk veya hamile kadın olması, ceza belirlenirken

³⁸⁷ Berrin Akbulut, **Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Mart 2019, s. 162.

³⁸⁸ Ayrıca bkz. bu tezin "**Suçun Kanuni Tanımı**" başlığına, s. 32.

³⁸⁹ Sözüer, **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, s. 32.

2(3 veya daha fazla) unsurun göz önünde bulundurulmasına (daha ağır cezaya) sebebiyet verecektir³⁹⁰. Diğer bir nitelikli unsur, insan ticareti suçunun bir grup birey, örgütlenmiş grup veya suç örgüt tarafından işlenmesidir. Bildiğimiz üzere, suçun tek fail tarafından işlenmesi ile bir grup fail tarafından işlenmesi mağdur açısından daha ağır neticelerin oluşmasına sebep olacak ve bu, toplumsal tehlikenin daha büyük olmasını gösterecektir³⁹¹. Örneğin, Bakü Ağır Cinayetler Mahkemesi'nin 9 Şubat 2016 tarihli Kararında, "Sanık L.O, önceden örgütlenmiş bir grup birey ile birlikte insan ticareti suçunun mağdurları M.H., Ü.A., ve R.O.'nın maddi açıdan çaresizliklerinden yararlanarak ve mağdurları Dubai'de iyi iş imkanları ile aldatarak onların cinsel açıdan istismar edilmesi için mağdurları, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sınırlarından Birleşik Arap Emirlikleri'nin sınırlarına geçirmekle ve pasaportlarına el koymakla onlara karşı insan ticareti suçunu işlemiştir. Ayrıca sanık, mağdurların görüntülerini onların ailesine vermekle tehdit ederek bu suçu işlemekle beraber hedeflemiş olduğu cinsel istismar amacına da ulaşmıştır"³⁹².

İnsan ticareti suçunun faili, yaşam ve sağlık için tehlikeli kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile mağdura işkence etmekle veya onunla gaddar, gayri insani veya küçültücü muamele etmekle bu işlemesi ise failin ne kadar tehlikeli olduğunun bir göstergesidir. Bunun için de ağırlaştırıcı bu nitelikli unsurlar, hem devletin, hem de insanların güvenliği açısından isabetlidir. Ayrıca insan ticaretinin düzenlendiği 144-1. maddeyi incelediğimizde burada yalnızca ağırlaştırıcı, yani failin cezasının artırılmasını öngören nitelikli unsurlara yer verildiğini, bunun aksine cezanın azaltılmasına ilişkin unsurların olmadığını göreceğiz. Hatta bu maddeye ek Not'ta, mağdurunun istismar edilmesine dair rızasının olmasının, onun yaşam koşulunun kötü olması veya ahlaksız hareketler etmesinin, failin cezasını azaltılmayacağını öngörmüştür.

---

³⁹⁰ Samandarov, **Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi'nin Şerhi: Birinci Kısım CM'nin 1.-189-1. Maddelerinin Şerhi**, s. 537.

³⁹¹ Samandarov, **Ceza Hukuku Genel Kısım: Ders Kitabı**, s. 486.

³⁹² Bakü Ağır Cinayetler Mahkemesi, No: 1(101)-314/2016, T. 09.02.2016.

5. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

İnsan ticareti suçunun işlenmesi için failin hedeflediği amaçlar için kanuni düzenlemede yer alan fiilleri gerçekleştirilmesi gerekir. Yani, bu fiiller işlendiği anda zorla çalıştırma (hizmet ettirme), cinsel istismar, esaret, esaret benzeri uygulamalar ve ondan kaynaklanan kulluk, insan organlarının veya dokularının yasadışı yollarla alınması, insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması gibi maksatlara ulaşılsa bile suç tamamlanmış olacaktır³⁹³. Örneğin, kaçırılan kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması için bir yerden bir yere taşıyan fail, onu taşıyıcı anne olarak kullanmasa bile insan ticareti suçunu işlenmiş olur.

Bu maksatların gerçekleşmesi koşulu aranmaksızın aynı cezanın belirlenmesi, ACCM'in Ceza Mecellesinin ceza sorumluluğunun ilkeleri başlıklı 4. madde gereğince, adalet ve hümanizm ilkeleri ile bağdaşmayacaktır. Çünkü yukarıda verdiğimiz örnekte, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılmadan kolluk kuvvetleri tarafından bulunması ile taşıyıcı anne olarak kullanıldıktan sonra bulunması, kadının yaşamı ve sağlığı açısından aynı olmayacaktır. Yani karşılaştığımız her iki durumun aynı olmaması, aslında fail için daha ağır cezayı gerektirir. Örneğin, Bakü Ağır Cinayetler Mahkemesi'nin 7 Haziran 2018 tarihli kararında, "Sanık N.B, önceden örgütlenmiş bir grup birey ile birlikte insan ticareti suçunun mağduru A.H.'un maddi açıdan çaresizliğinden yararlanarak onun cinsel açıdan istismar edilmesi için mağduru, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sınırlarından Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına geçirmekle, tehdit etmekle ve pasaportuna el koymakla ona karşı insan ticareti suçunu işlemiştir. Ayrıca sanık, bu suçu işlemekle beraber hedeflemiş olduğu cinsel istismar amacına da ulaşmıştır"³⁹⁴.

Bunun yanı sıra, insan ticareti suçunu işleyen fail, gerçekleştirdiği fiiller sonucu, aynı zamanda mağdurun ölümüne sebebiyet verirse hem ACCM'in 120. maddesinde düzenlenen kasten öldürme suçundan hem de insan ticareti suçundan ceza alacaktır. İnsan ticareti suçunun daha iyi öğrenilmesi için, ACCM'de yer alan ve insan ticareti suçu ile ilgili veya benzeri suçların da karşılaştırılması

³⁹³ Samandarov, *Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi'nin Şerhi: Birinci Kısım CM'nin 1.-189-1. Maddelerinin Şerhi*, s. 540.

³⁹⁴ Bakü Ağır Cinayetler Mahkemesi, No: 1(101)-619/18, T. 07.06.2018.

gerekmektedir. Bu suçlar, zorla çalıştırma (m.144-2), esaret (m.106), cinsel saldırı (m.108), insan organ ve dokularının ticareti (m. 137), cinsel dokunulmazlık (m. 151), çocuğun cinsel istismarı suçu (m.171), yasadışı evlat edinme (m.174), fuhşa aracılık (m.243), insan ticareti mağdurları hakkında gizli bilgileri yayma (m.316-1) suçunu örnek olarak göstere biliriz³⁹⁵.

6. Yaptırım

ACCM'in 144-1. maddesinde insan ticareti suçunun yaptırımı, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasıdır. İnsan ticareti suçunun nitelikli unsurlarla işlenmesi sonucu ise belirlenecek ceza, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasıdır. Ancak büyük kar elde etmek için işlenen bu suçta hapis cezasıyla birlikte adli para cezasının verilmemesi isabetli yaklaşım olmamıştır. Çünkü insan ticareti her geçen gün daha çok işlenen ve faile büyük kazanç sağlayan bir suç olduğu için adlipara cezasının da hapis cezası ile birlikte uygulanması gerekmektedir.

ACCM'in 144-1. maddesinde adli para cezası öngörülme bile, TCK'da adli para cezasına yer verildiğini görmekteyiz. Ayrıca insan ticareti suçunun yaptırımı, 144-1. maddede beş yıldan on yıla kadar hapis cezası, ağırlatıcı sebepler oldukça ise sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezası, ancak 80. maddede ise sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası olarak düzenlenmiştir.³⁹⁶ Bu karşılaştırmadan da gördüğümüz üzere, 80. maddedeki yaptırım, daha ağır cezayı, hatta 144-1. maddenin ağırlaştırıcı nitelikli hali için belirlenen hapis cezasını öngörmektedir.

İnsan ticareti suçu, ecnebi, vatandaşlığa sahip olmayan veya Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı tarafından, suçun işlendiği yere bakılmaksızın, fail hakkında bu Mecelle uygulanacağı ACCM'nin 12. maddesi gereğince öngörülmüştür³⁹⁷.

10 Haziran 1997 tarihli 310-IG sayılı "Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun 25. maddesi gereğince, insan ticareti suçunda

³⁹⁵ Aliyev, **İnsan Hakları: Ders Kitabı**, s. 231.

³⁹⁶ Ayrıca bkz. bu tezin "**Yaptırım**" alt başlığına, s. 73.

³⁹⁷ Bkz. "Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine ekleme ve değişiklik yapılması hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun birinci kısmının birinci maddesi.

görevli mahkeme, ağır ceza mahkemesidir³⁹⁸. Çünkü Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevi, sanıkların iadesi ve ağır ve özellikle ağır suçlarla ilgili davalara ve işlere bakmaktır³⁹⁹. ACCM'nin 15. maddesine göre, “kast veya taksirle işlenen suç için belirlenen hapis cezasının üst sınırı on iki yıldan fazla olmayan suçlar, ağır suç olarak; Kasten işlenen suç için belirlenen hapis cezasının alt sınırı 12 yıldan fazla olan veya daha ağır ceza öngören suçlar, özellikle ağır suç olarak” değerlendirildiğini görmekteyiz. İnsan ticareti suçu da beş yıldan on yıla kadar hapis cezasını, nitelikli unsurlarla işlendikte ise on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasını öngörmektedir. Yani insan ticareti suçu, ağır suç (nitelikli unsurlarla işlenmesi sonucunda ise özellikle ağır suç) olduğu için bu suçla ilgili davalara bakmak görevi, ağır ceza mahkemelerindedir.

II. İNSAN TİCARETİNE KARŞI MÜCADELE İLE İLGİLİ FAALİYET

A. İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve İşbirliği

“Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün 9. maddesinde, “insan ticaretinin önlenmesi ve bu suçun mağdurlarının, özellikle kadınların ve çocukların korunması için geniş kapsamlı politika ve program oluşturulacağı, onların istismarına engel olmak için eğitici, sosyal ve kültürel önlemler alınacağı” belirtilmiştir. Bunun gerçekleşmesi içinse uygun bir ölçüde sivil toplum örgütleri, diğer ilgili kuruluşlar ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği gerekecektir.

ACK'nin 11. maddesi gereğince ise insan ticareti suçunun önlenmesi, için bir sıra devlet programları sayesinde ve diğer önemli önlemler alınmakla gerçekleştirilmektedir. Bu önlemlere, özellikle kadın ve çocukların sosyal güvenliğinin temini, cinsiyet eşitsizliğine dair araştırmalar yapılması, sosyal

³⁹⁸ “Mahkemeler ve Hakimler Hakkında” Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu, (Çevrimiçi) <http://e-qanun.gov.az/framework/3933> , 21 Temmuz 2019.

³⁹⁹ Azerbaycan Cumhuriyeti' nin Tek Mahkeme Portalı, “Ağır Ceza Mahkemeleri” **Mahkemeler**, (Çevrimiçi) https://courts.gov.az/az/courts/Agir-cinaytlr-mhkmlri_5 , 21 Temmuz 2019.

programların kabul edilmesi ve gerçekleştirilmesi, insan ticareti mağdurlarının işsizlik problemlerinin giderilmesi için girişimcilerin teşviki, eğitici ve sosyal önlemler dahildir.

İnsan ticareti ile mücadele, onun önlenmesi ve belirtilen önlemlerin gerçekleştirilmesi amacıyla üç kere belirli yıllar için “İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair Milli Faaliyet Planı” kabul edilmiştir⁴⁰⁰.

ACK'nın 6. maddesinde de belirtildiği üzere “Milli Faaliyet Planı”, insan ticaretinin önlenmesinde ilgili kurumların işbirliğinin teşvikinin temini için önemli belgedir. Ayrıca “Milli Faaliyet Planı”, insan ticaretine karşı mücadelede esas yükümlülükleri ve onların yerine getirilmesinde ilgili kurumların (yürütme organları, sivil toplum örgütleri, uluslararası kurumlar ve diğer ilgili kuruluşlar) katılımlarını ve diğer önlemleri kapsamaktadır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 208 sayılı Serencamı ile onaylanan, birinci “Milli Faaliyet Planı”, “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”dır⁴⁰¹.

208 sayılı Serencam'daki ilk talimat gereğince, 2004 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nda İnsan Ticaretine Karşı Mücadele İdaresi oluşturuldu⁴⁰². 2006 yılından itibaren kurum olarak çalışan İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi, insan ticareti mağdurlarının tanımlanması ve korunması ile beraber, aynı zamanda kendi yetkileri dahilinde arama operasyonu ve suçun

⁴⁰⁰ Bundan böyle “Milli Faaliyet Planı” veya “Plan”olarak kullanılacaktır.

⁴⁰¹ “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Serencamı, 6 Mayıs 2004 yılında imzalanmıştır. “Milli Faaliyet Planı”nın birincisini onaylayan, “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 208 sayılı Serencamı, imzalandığı gün yürürlüğe girmiştir ve “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın metni, Serencam'a eklenmiştir. Ayrıca Azerbaycan Cumhurbaşkanı, 208 sayılı bu Serencam'da Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni, “Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü ve uluslararası görüşleri göz önünde bulundurarak iki konu ile ilgili talimat vererek “1) Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'ın “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nda gösterilen yürütme organları ile birlikte gerekli yükümlülükleri yerine getirmesini; 2) Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”ndan kaynaklanan ilgili yükümlülükleri yerine getirmesini” öngörmüştür. Bkz.: “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Serencamı, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/5977> , 24 Temmuz 2019.

⁴⁰² Aliyev, **İnsan Hakları: Ders Kitabı**, s. 232.

kovuşturulmasını yapar ve Baş İdare, İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör'e bağlıdır⁴⁰³. Kişinin insan ticaretinin mağduru olması yönünde kuvvetli şüphe duyulduğu zaman veya insan ticareti suçunun işlenmesi veya suça teşebbüs ile ilgili diğer kurumlar, bilgi aldıklarında hemen bu konu ile ilgili Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi'ne bilgi vermeli ve ilgili belgeleri teslim etmeli ve gerekli yardımı göstermelidir⁴⁰⁴. 2004 yılında Azerbycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafında oluşturulan İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör, "2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın "Milli Koordinatör" başlıklı bölümü gereğince, ilgili yürütme organı üyelerinden oluşturulmuştur ve Milli Faaliyet Planı'nın yerine getirilmesi ile yükümlüdür. Ayrıca Milli Koordinatör, arama operasyonu ve suçun kovuşturulması için polis, savcılık, mahkeme, diğer ilgili kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde. Bunun için de İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör'e bağlı İnsan ticaretine karşı "özel polis kurumu" oluşturmuştur⁴⁰⁵.

"2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın "Yasama sisteminin geliştirilmesi" başlıklı bölümü gereğince, ACK kabul edilmiş ve ACCM'ne 1020-IIGD sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine ekleme ve değişiklik yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu ile eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen düzenleyici işlemler gösterilmiştir ve bu işlemler: 1) "İnsan Ticareti Mağdurları İçin Özel Müesseselerin Oluşturulması, Maaliyeleştirilmesi, Faaliyeti Ve Onların Faaliyetine Nezaret Kuralları" 2) "İnsan Ticareti Mağdurlarının Acil ve Engelsiz Polis Kurumlarına Verilmesi Kuralları" 3) "İnsan Ticareti Mağdurlarının Sosyal Rehabilitasyonunun Yapılması Kuralları" 4) "İnsan Ticareti Mağdurlarının Topluma Yeniden Kazandırılması İçin Yapılan Ödemelerin Miktarının Belirlenmesine Dair Karar" 5) "İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım Fonu Hakkında Esasname"dir.

---

⁴⁰³ İTMBİ, "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi Hakkında", (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/4/> , 25 Temmuz 2019.

⁴⁰⁴ ACİB, "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi", (Çevrimiçi) <https://www.mia.gov.az/?/az/content/153/> , 25 Temmuz 2019.

⁴⁰⁵ Ayrıca bkz. 958-IIG sayılı İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair Milli Koordinatör" başlıklı **7. maddesine** ve "İnsan Ticaretine Karşı Özel Polis Kurumları" başlıklı **8. maddesine**.

Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ise “İnsan Ticareti Mağdurları Ve Mağdur Olabileceği Yönünde Kuvvetli Şüpheli Duyulan Kişilere Hizmet Eden “Acil Yardım ve İhbar Hattı” Tüzüğü”nü çıkarmıştır. “Acil Yardım ve İhbar Hattı” için 152 numarasını aramak yeterlidir ve 24 saat aranabilecek, ücretsiz, bütün ülkelerden yapılan aramaları kabul eden ve Milli Koordinatör tarafından denetimi yapılan bu hatt, insan ticareti mağduru ve mağduru olabilecek kişilere bilgi ve tavsiye vermektedir. Bundan başka “Acil Yardım ve İhbar Hattı” ile yapılan aramalarda mağdurların kimliğine ve güvenliğine ilişkin kişisel verileri gizli tutulmakta ve paylaşılmamaktadır, aksi takdirde, bu kişinin cezai sorumluluğuna sebep olmaktadır⁴⁰⁶. “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın “Sığınma evleri ve telefon yardım hattı” başlıklı bölümü gereğince, mağdurların güvenli şekilde barındırmaları için sığınmaevleri kurulması da öngörülmüştür. İnsan ticareti mağdurunu, mağduru olabilecek kişileri koruyan ve aynı zamanda tanıklar için güvenli ortam sağlayan sığınmaevleri, yeterli yaşam koşullarına ve daha güvenli bir yere sahip bir bina, telefonla konuşma, tıbbi bakım, adli yardım, tercümanın yardımını kullanma, sovuşturma için ayrı bir yer ve mağdur ve mağduru olabilecek kişilerin kişisel verilerinin gizli tutulması gibi imkanları sağlamalıdır.

2008 yılının sonlarında yerine getirilen “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”ndan sonra insan ticareti ile mücadele için alınan önlemlerin devamı olarak bir sonraki “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı” imzalandı ve uygulanmaya başladı⁴⁰⁷.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 133 sayılı Serencamı ile onaylanan, ikinci “Milli Faaliyet Planı”, “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan

---

⁴⁰⁶ İTMBİ, “Acil Yardım ve İhbar Hattı”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/37/> , 25 Temmuz 2019. Karş. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, **İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK'lar için Rehber**, Haz. Tuba Dünder, Elif Özer, İstanbul, Kayabası Matbaa ve Ambalaj Hizmetleri, 2008, s. 24. Ayrıca bkz. Mülteciler Derneği, “Yabancılar İletişim Merkezi Yimer 157”, 12 Haziran 2018, (Çevrimiçi) <https://multeciler.org.tr/yabancilar-iletisim-merkezi-yimer-157/> , 18 Ekim 2019. Türkiye Cumhuriyeti'nde ise 2005 yılında “İnsan Ticareti Acil İletişim Hattı” olarak bilinen ALO 157, 20 Ağustos 2015 yılında YİMER 157 adını aldı. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan ve 7 gün 24 saat hizmet veren “YİMER 157” çağrı merkezi, insan ticareti mağdurlarına yönelik ihbar ve yardım hattıdır.

⁴⁰⁷ ACDB, “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele”, 26 Şubat 2013, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.az/content/124> , 25 Temmuz 2019.

Ticaretinin Önlenmesine Dair 2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”dır⁴⁰⁸.

“2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın belirlediği amaç, insan ticaretinin önlenmesi ve insan ticareti suçunun neticelerinin ortadan kaldırılması için alınan önlemlerin devam etmesidir. Bu önlemler, insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi, bu suçun soruşturma ve kovuşturmasının en iyi şekilde yapılması, insan ticareti mağdurlarının ve mağdur olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulan kişiler için koruma tedbirlerinin uygulanması, onların topluma kazandırılması, insan ticaretinin önlenmesi ile ilgili işbirliği ve insan ticareti suçunun önlenmesine yönelik eğitim çalışmaları düzenlemektir⁴⁰⁹. “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nında belirlenen amaçlara ulaşılması için temel yükümlülükler, ilgili kuruluşlarla işbirliği sayesinde yerine getirilmektedir. Bu yükümlülükler, “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın amacı ve belirlediği yükümlülükler” başlıklı ikinci bölümünde belirtilmiştir. Bu yükümlülükler, “insan ticareti mağdurlarının toplumda dışlanmasının önlenmesi ve onların korunması, insan ticareti failleri için cezanın kaçınılmaz olması, insan ticareti ile ilgili hukuki, politik ve sosyal programların oluşturulması, insan ticaretine karşı mücadelede uluslararası ve diğer ilgili kuruluşlarla işbirliğinin yapılması” olarak düzenlenmiştir.

İnsan ticaretinin önlenmesi için yapılan uluslararası işbirliği, ABD, Avusturya, Bulgaristan, Letonya, Romanya, Çin, Mısır ve diğer ülkelerin ilgili kurumları ve BM, AGİT, Uluslararası Göç Örgütü(IOM), İnterpol(İCPO)(Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı) gibi teşkilatlarla yapılmıştır ve onlarla karşılıklı adli yardım

---

⁴⁰⁸ İkinci “Milli Faaliyet Planı” olan “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın Serencamı, 6 Şubat 2009 yılında imzalanmıştır “Milli Faaliyet Planı”nın ikincisini onaylayan, “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın 133 sayılı Serencamı, imzalandığı gün yürürlüğe girmiştir ve “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın metni, Serencam’a eklenmiştir. Ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, 133 sayılı bu Serencam’da iki konu ile ilgili talimat vererek “1) Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı’na “2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nda gösterilen yürütme organları ile birlikte gerekli yükümlülükleri yerine getirmeyi; 2) Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’na ise “2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”ndan kaynaklanan ilgili yükümlülükleri yerine getirmeyi” öngörmüştür. “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2009-2013 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın Serencamı, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/16167> , 25 Temmuz 2019.

⁴⁰⁹ Aliyev, **İnsan Hakları: Ders Kitabı**, s. 232.

sözleşmeleri imzalanmıştır⁴¹⁰.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 667 sayılı Serencamı ile onaylanan, üçüncü "Milli Faaliyet Planı", "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı" dır⁴¹¹. 667 sayılı "2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın 13. bölümünde alınacak önlemler gösterilmiştir. Bu önlemlerden insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili mevzuat önlemleri, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nden kaynaklanan yükümlülükler göz önünde bulundurularak, insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi, insan ticareti mağdurlarının, özellikle kadın ve çocukların sosyal güvenliği için görüş ve önerilerde bulunmak, çocukların internet ve cep telefonlarının güvenli kullanımı için öneriler hazırlamak, "İnsan Ticareti Mağdurlarının Tanımlanması Kuralları (Gösterge)"⁴¹², "İnsan Ticareti Mağdurları İçin Özel Müesseselerin Oluşturulması, Maaliyeleştirilmesi, Faaliyeti Ve Onların Faaliyetine Nezaret Kuralları" ve "İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım Fonu Hakkında Esasname"nin geliştirilmesini kapsamaktadır. Diğer önlemler ise insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili kovuşturma önlemleri, insan ticareti mağdurlarının rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması ile ilgili önlemler, insan ticareti mağdurlarının korunması, insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili kuruluşlarla

⁴¹⁰ ACDB, "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele", 26 Şubat 2013, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.az/content/124>, 25 Temmuz 2019.

⁴¹¹ "Milli Faaliyet Planı"nın üçüncüsü, "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Serencamı, 24 Temmuz 2014 yılında imzalanmıştır. "Milli Faaliyet Planı"nın üçüncüsünü onaylayan, "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın Onaylanması Hakkında 667 sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Serencamı, imzalandığı gün yürürlüğe girmiştir ve "2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın metni, Serencam'a eklenmiştir. Ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, 667 sayılı bu Serencam'da Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 109. maddesinin 32. fıkrasını göz önünde bulundurarak iki konu ile ilgili talimat vererek "1) Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'na "2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nda gösterilen yürütme organları ile birlikte gerekli yükümlülükleri yerine getirmeği; 2) Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'na ise "2004-2008 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"ndan kaynaklanan ilgili yükümlülükleri yerine getirmeği" öngörmüştür. Bkz.: "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın Serencamı, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/28165>, 25 Temmuz 2019.

⁴¹² 131 sayılı bu Karar, 3 Eylül 2009 yılında 667 sayılı "2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı"nında belirtilen önlemlerin alınması için kabul edilmiştir ve imzalandığı gün yürürlüğe girmiştir. Bkz.: "İnsan Ticareti Mağdurlarının Tanımlanması Kuralları (Gösterge)"nin Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun Kararı, (Çevrimiçi) http://e-qanun.az/alpdata/framework/data/18/f_18436.htm, 25 Temmuz 2019.

işbirliğine teşvik ve İnsan ticaretine karşı mücadeleye yönelik eğitim çalışmaları düzenlemek ve bu konuda eğitim materyallerinin dağıtılması ve araştırmalar yapmak gibi önlemlerdir. Belirtilen bu önlemlerin alınmasında 667 sayılı “2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı”nın sonunda gösterilen “Notlar” kısmında, Azerbaycan Cumhuriyeti Baş Savcılığı’nın, Azerbaycan Cumhuriyeti Ali Mahkemesi’nin, Azerbaycan Cumhuriyeti Barolar Birliği’nin, Azerbaycan Cumhuriyeti Ombudsmanı’nın ve Azerbaycan Cumhuriyeti Basın Konseyi’nin belirli bölümlere yönelik katılımları da öngörülmüştür.

1 Mayıs 2019 yılında ise “İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı” Projesi tartışması yapılarak bu projede, insan ticaretine karşı mücadele ile ilgili mevzuat önlemleri, kovuşturma önlemleri, insan ticareti mağdurlarının rehabilitasyonu ve korunmasına yönelik 67 önlemin öngörüldüğü de belirtilmiştir⁴¹³.

“İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair Milli Faaliyet Planı”nın her üçünü incelediğimizde insan ticaretinin önlenmesi için sivil toplum örgütleri ile işbirliğine özellikle vurgu yapıldığını görmekteyiz. Ayrıca ACK’nın 4. maddesinin 5. fıkrası gereğince ise insan ticaretine karşı mücadelede sivil toplum örgütleriyle işbirliği, insan ticaretine karşı mücadelenin temel ilkeleri arasında gösterildiğini de görebiliriz. Ayrıca ACK’nın 10. maddesi ise “sivil toplum örgütlerinin insan ticareti ile mücadelede işbirliği, insan ticareti mağdurlarına eğitim programları düzenlemek, insan ticareti mağdurları için özel müesseseler oluşturmak, insan ticareti mağdurlarına hukuki yardım edilmesi ve onların sosyal rehabilitasyonunun yapılması” gibi meseleleri kapsamaktadır.

27 Temmuz 2013 yılında, Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile 28 Şubat 2009 yılında kurulan İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Sivil Toplum Örgütleri Koalisyonu arasında 2013-2018 yıllarını kapsayan ikinci Anlaşma Memorandumu, İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatörü tarafından imzalamıştır⁴¹⁴. Ayrıca İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli

---

⁴¹³ Report Bilgi Ajansı, “İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı Projesi Tartışması”, 1 Mayıs 2019, (Çevrimiçi) <https://report.az/sosial-mudafie/i-nsan-alverine-qarsi-mubarizeye-dair-milli-fealiyyet-plani/>, 25 Temmuz 2019.

⁴¹⁴ İTMBİ, “Sivil Toplum Örgütleri ile İşbirliği”, (Çevrimiçi) <https://insanalveri.gov.az/?/az/menu/50/>, 10 Eylül 2019.

Koordinatör, her sene insan ticareti ile mücadele ile ilgili faaliyetde daha çok emeği geçen sivil toplum örgütlerini ödüllendirmektedir. Yani sivil toplum örgütlerine hibe desteği sağlanılmaktadır. Destek sağlanan sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilen projelere, “Şiddet ve istismara hayır diyelim! Uyuşturucuya karşı alınan önlemlerin gerçekleştirilmesi”, Çağdaş Azerbaycan Kadını Sivil Toplum Örgütü’nün “İnsan ticaretine karşı mücadelede önleyici ve eğitici faaliyetlerin yürütülmesi” gibi projelerini örnek olarak göstere biliriz⁴¹⁵.

B. İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması, Barındırılması ve Destek Hizmetleri

İnsan ticareti suçu ile ilgili mücadelede bütün devletlerin yerine getirmeli oldukları yükümlülükler vardır ki bu yükümlülükleri genel olarak 4 grupta: “1) İnsan ticareti suçunun yasama sistemi ile yasaklanması; 2) İnsan ticareti suçunun faillerinin tutuklanması ve cezalandırılması; 3) İnsan ticareti suçunun mağdurlarının korunması; 4) İnsan ticareti suçunun sebep ve neticelerinin ortadan kaldırılması” olarak göstere biliriz⁴¹⁶. Bu genel gruplandırmadan da görüldüğü üzere, insan ticareti suçunun yasama sisteminde yasaklanması ve faillerin cezalandırılması ile devletlerin yükümlülükleri bitmez. Aslında en önemli yükümlülük, insan ticareti suçunun mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesidir. Çünkü bu kişilerin yeniden mağdur edilmemeleri ve topluma kazandırılmaları, hem hukuki hem de insani yönden çok önemlidir.

ACK gereğince, devlet kurumları, yetkileri dahilinde, sığınma evleri ve yardım merkezleri ise görevleri dahilinde insan ticareti suçunun mağdurlarına yardım etmelidir. Bu kanunun uygulanması sonucu, insan ticareti mağdurlarının topluma kazandırılması aşamasında onlara hem devlet bütçesinden hem de diğer yardımlardan belirli miktarda para yardımı yapılmaktadır.

Bununla ilgili Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun 17 Haziran 2006 yılında kabul ettiği 152 sayılı “İnsan Ticareti Mağdurlarının Topluma Yeniden

---

⁴¹⁵ Modern Haber Ajansı, “Azerbaycan’da İnsan Ticareti ve Sivil Toplum Örgütleri”, 27 Mart 2013, (Çevrimiçi) <https://modern.az/az/news/36340> , 10 Eylül 2019.

⁴¹⁶ Telman İbadov, **İnsan Ticareti İle Mücadelenin Uluslararası Hukuki Boyutu Tezi’nin Özeti**, Bakü, 2010, s. 8.

Kazandırılması İçin Yapılan Ödemelerin Miktarının Belirlenmesine Dair Kararı” mevcuttur⁴¹⁷. 152 sayılı bu Karar’da belirtilen ödemelerin miktarı, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından 4 Haziran 2019 yılında “İnsan Ticareti Mağdurlarının Topluma Yeniden Kazandırılması İçin Yapılan Ödemelerin Miktarının Belirlenmesine Dair Karara Değişiklik Edilmesi Hakkında” 256 sayılı kararla 400 Azerbaycan manatından 700 Azerbaycan manatı olarak artırıldı⁴¹⁸.

Bununla beraber, insan ticareti mağdurlarının topluma kazandırılması ve rehabilitasyonu için bir çok Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu kararları da kabul edilmiştir. Örneğin, 203 sayılı İnsan ticareti mağdurları için özel müesseselerin oluşturulması, maaliyeleştirilmesi, faaliyeti ve onların faaliyetine nezaret kuralları hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı, 9 Kasım 2005 tarihinde kabul edilmiştir⁴¹⁹.

ACK’nın 12. maddesi gereğince, “özel müesseselere insan ticareti mağdurlarının yaşaması için sığınma evleri ve insan ticareti mağdurları için yardım merkezleridir”. Sığınma evleri ve yardım merkezlerinin tanımı ise ACK’nın 13. ve 14. maddesinde belirtilmiştir. ACK’nın 13. maddesi gereğince, “insan ticareti mağdurlarının kısa süre kaldıkları sığınma evleri, insan ticareti mağdurlarına yeterli yaşam koşullarının ve güvenliğinin sağlanması, onların gıda, ilaç gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması ve onlara acil tıbbi, psikolojik, sosyal ve hukuki yardımın edilmesi için kurulmaktadır”. ACK’nın 14. maddesine göre ise “insan ticareti mağdurlarına yardım merkezleri, insan ticareti mağdurlarının haklarının korunmasına yönelik onlara mevcut idari ve yasal prosedürler hakkında bilgi verilmesi, tıbbi, psikolojik ve diğer gerekli yardımları sağlamak ve onların sosyal rehabilitasyonunun sağlanması için kurulmaktadır”.

203 sayılı bu Karar’ın 2. maddesi gereğince, “sığınma evleri Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, yardım merkezleri ise Azerbaycan Cumhuriyeti

---

⁴¹⁷ “İnsan Ticareti Mağdurlarının Topluma Yeniden Kazandırılması İçin Yapılan Ödemelerin Miktarının Belirlenmesine Dair Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı”, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/12249> , 13 Eylül 2019.

⁴¹⁸ “İnsan Ticareti Mağdurlarının Topluma Yeniden Kazandırılması İçin Yapılan Ödemelerin Miktarının Belirlenmesine Dair Karara Değişiklik Edilmesi hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı”, (Çevrimiçi) <http://e-qanun.az/framework/42585> , 13 Eylül 2019.

⁴¹⁹ “İnsan ticareti mağdurları için özel müesseselerin oluşturulması, maaliyeleştirilmesi, faaliyeti ve onların faaliyetine nezaret kuralları hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı”, (Çevrimiçi) http://e-qanun.az/alpdata/framework/data/11/c_f_11446.htm , 12 Eylül 2019.

Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulmaktadır”. Bu kararın 3. maddesinde ise “insan ticareti mağdurlarına edilen tıbbi ve psikolojik yardım, Azerbaycan Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı; eğitime devam edilmesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı; sosyal hizmet ve rehabilitasyonu, Azerbaycan Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; insan ticareti mağduru olan çocukların korunması için ilgili yatılı okullarda yerleştirilmesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından ücretsiz yapıldığı” belirtilmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan ve devlet bütçesi ile maliyeleştirilen İnsan Ticareti Mağdurları için Yardım Merkezi’nde insan ticareti mağdurları için kişiye özel sosyal rehabilitasyon programı hazırlanmakta, uygulanmaktadır ve onlara hukuki yardım gösterilmektedir⁴²⁰.

Diğer bir karar ise 62 sayılı İnsan Ticareti Mağdurlarının Sosyal Rehabilitasyonunun Yapılmasına İlişkin Kurallar Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı’dır ve bu karar 6 Mart 2006 tarihinde kabul edilmiştir⁴²¹. 62 sayılı bu Kararın 6. kısmında, insan ticareti mağdurlarının sosyal rehabilitasyonunun temel yönleri düzenlenmiştir. Bunlar, insan ticareti mağdurlarına hukuki yardım edilmesi, mağdur ve onların aile bireylerine psikolojik destek sağlanması, mağdurlara meslek eğitimi verilmesi, mağdurların eğitimlerine devam etmesi için destek sağlanması, onlara yaşam alanı sağlanması ve mağdurlar için kişiye özel sosyal rehabilitasyon programı hazırlanmasıdır.

İnsan ticareti suçu ile ilgil 37 sayılı İnsan Ticareti Mağdurları Olan Çocukların Sosyal Rehabilitasyonu Ve Topluma Yeniden Kazandırılması İçin Düzenlenen Programın Onaylanması Hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı ise 6 Şubat 2014 yılında kabul edilmiştir⁴²². 37 sayılı bu Karar’da, belirtilen programın temel amacının insan ticareti mağdurları olan çocukların sosyal rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması için hem mağdur çocukların hem

⁴²⁰ ACÇSHB, “İnsan Ticareti Mağdurları İçin Yardım Merkezi”, (Çevrimiçi) <http://sosial.gov.az/insanalveriqurbanlari> , 12 Eylül 2019.

⁴²¹ “İnsan ticareti mağdurlarının sosyal rehabilitasyonunun yapılmasına ilişkin kurallar hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı”, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/11503> , 12 Eylül 2019.

⁴²² “İnsan ticareti mağdurları olan çocukların sosyal rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılması için düzenlenen programın onaylanması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı”, (Çevrimiçi) <http://www.e-qanun.az/framework/28126> , 12 Eylül 2019.

de mağdur olabilecek çocukların korunması amaçlı önlemlerin geliştirilmesi, onlara yapılan yardımın artırılması ve bu konu ile ilgili uluslararası tecrübenin öğrenilmesi olarak gösterilmiştir.

İnsan ticareti mağdurlarının korunması için onlar hakkında bilgilerin gizli tutulması, gerektiğinde takma isimler kullanılmasına izin verilmesi ve onların hakkında sınır dışı edilme ile ilgili karar alınmayacağı da belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, yabancılara ve vatandaşlığı olmayan insan ticareti mağdurlarına yardım ve koruma, Azerbaycan vatandaşına sağlanan yardım ve koruma ile aynı şekilde olduğu da ifade edilmektedir⁴²³. Kişinin insan ticaretinin mağduru olması yönünde kuvvetli şüphe duyulduğu zaman veya insan ticareti suçunun işlenmesi veya suça teşebbüs ile ilgili diğer kurumlar, bilgi aldıklarında hemen bu konu ile ilgili Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın idaresine bilgi vermeli ve ilgili belgeleri teslim etmeli ve gerekli yardımı göstermelidir.

Bu bilginin yurtdışında verilmesi gerekirse, bu bilgiler, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki Konsolosluk ve Büyükelçilikleri'ne verilmesi gerekecektir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki Konsolosluk ve Büyükelçilikleri, yetkileri dahilinde insan ticareti mağdurlarının haklarının korunması için onlara gerekli yardım edecektir⁴²⁴. Çünkü Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki Konsolosluk ve Büyükelçilikleri'nin insan ticareti mağdurlarına gerekli yardımı sağlaması, onların kısa süre içerisinde ülkelerine dönmelerine yardım edilmesi ve dönmeleri için gerekli kimlik, pasaport ve diğer belgelerin temin edilmesi, ilgilili ülkeyle işbirliğinin geliştirilmesi ve gerekli bilgilerin verilmesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Dışişler Bakanlığı'nın temel faaliyet yönlerini teşkil etmektedir⁴²⁵.

---

⁴²³ İTMBİ, “İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/32/>, 13 Eylül 2019.

⁴²⁴ A. e.

⁴²⁵ ACDB, “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele”, 26 Şubat 2013, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.az/content/124>, 13 Eylül 2019.

III. İNSAN TİCARETİYLE İLGİLİ İSTATİSTİK

Devletlerin insan ticareti suçunun mağdurlarının sayısı açısından edilen tahminler ve ilgili istatistikler arasında çok farkın olduğunun bilincinde olması, bilinen bir gerçektir. Bunun için de mağdurların korunmasından bu suçla ilgili yapılan soruşturma ve kovuşturma, büyük önem taşımaktadır. İyi soruşturma ve kovuşturma yapılması için ise mağdurların faille ilgili suç duyurusu yapması en önemli koşullardan biridir⁴²⁶. İstatistik yönünden her sene daha çok bireyin insan ticareti suçunun mağduru olmasının nedenleri sırasında, aile içi şiddet ve şiddet gören kişilerin bu şiddetle ilgili kolluk organlarına ihbarda bulunmaması, yasama sistemindeki boşluklar, sivil toplum örgütleri ile gerekli işbirliğinin olmaması da mevcuttur⁴²⁷. Ayrıca mağdurların çalışma izni sorunları da ortadan kaldırılmalı ve yapılan yargılama süresi boyunca mağdurların oturma izninin olmasına rağmen daha sonra onların sınır dışı edilmesi meselesi de devletler tarafından bir çözüme kavuşturulmalıdır. Yani devletle ulusal yararları ve insan ticareti sorununa ortak bir çözüm bulmalı, aksi takdirde bu mağdurların sayısının daha çok artmasına sebebiyet verecektir⁴²⁸. İnsan ticareti suçunun mağdurlarının birçoğu bu suçun failleri tarafından verilen kimlikle ve isimsiz bir şekilde bir gün kurtarılabilecekleri ve korunup yardım alacakları ümidile yaşamaktadırlar. Bunun için de insan ticareti suçunun mağdurlarının belirlenmesi ve istatistiğinin oluşturulması bu suçla mücadelede çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü insan ticareti suçu küreselleşme yönünden de bütün devletlerin, yani insanlığın büyük sorunudur.

Bildiğimiz üzere, “İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair Milli Faaliyet Planı”nın uygulanması gereğince, 28 Haziran 2005 tarihinde ACK kabul edildi⁴²⁹. ACK'nın kabul edilmesinden sonra ve 1020-IIGD sayılı Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bazı yasama düzenlemelerine ekleme ve değişiklik yapılması hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Kanunu'nun uygulanması sonucu insan ticareti

⁴²⁶ Joerden/Wrobel, “Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Genel Bir Bakış”, s. 107.

⁴²⁷ Aliyev, **İnsan Ticareti İle Mücadele**, s. 33.

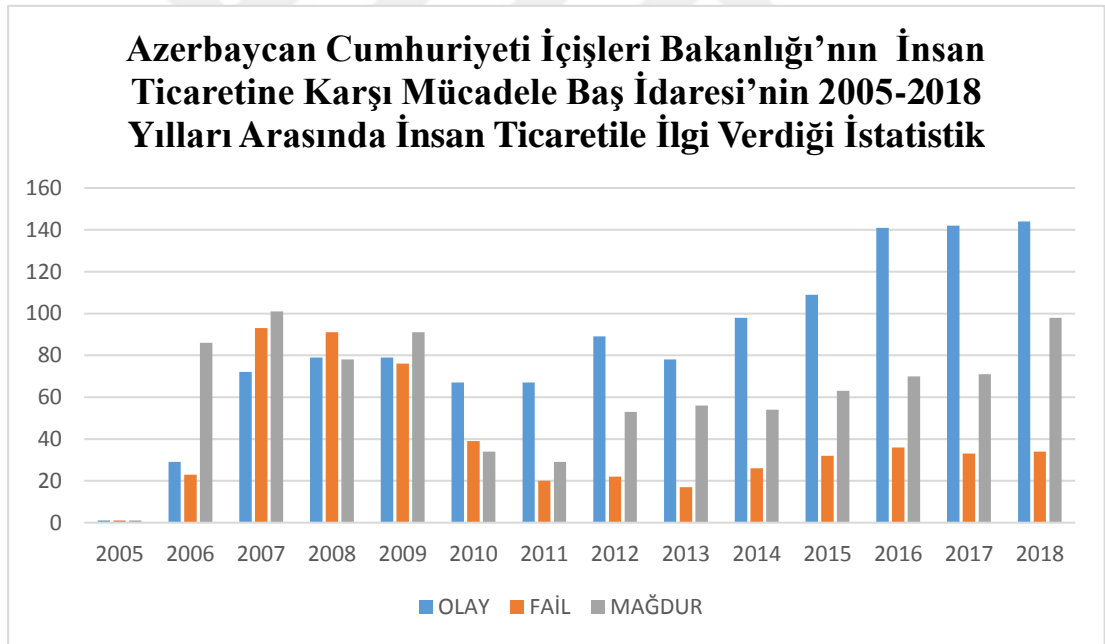
⁴²⁸ Joerden/Wrobel, “Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Genel Bir Bakış”, s. 107, 108.

⁴²⁹ Pervane Bayramova, **İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Alanında Azerbaycan Tecrübesi**, Bakü, y.y., 2012, s. 12.

suçu, 30 Eylül 2005 yılında ACCM'e 144-1. madde olarak ilave edildi⁴³⁰. Bunun için de, Azerbaycan tecrübesinde insan ticareti suçu ile ilgili istatistiği, 2005 yılından bugüne kadarki tarih aralığında inceleyeceğiz. 2005-2019 tarihleri arasındaki istatistikte, kayda alınan insan ticareti suçunu, insan ticareti suçunun faili ve insan ticareti suçunun mağdurlarının toplam miktarını göstereceğiz. Aslında bu resmi olarak kayda alınan insan ticareti suçu ile ilgili verileri kapsayacak ve bildiğimiz üzere, kayda alınmayan vakalar da muhakkak ki vardır.

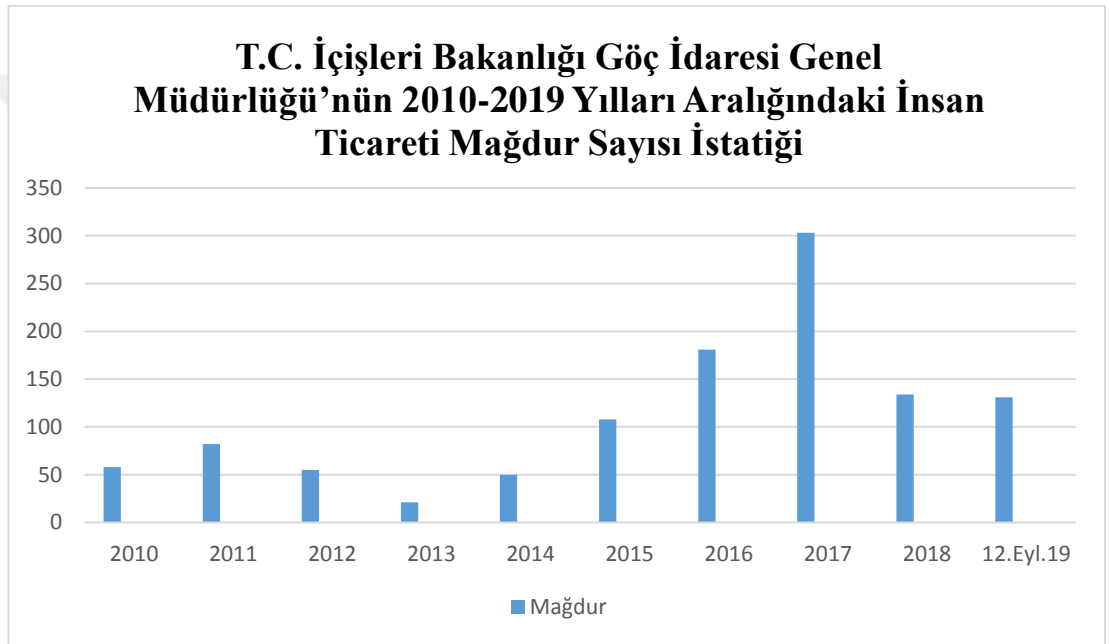
Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi'nin 2005-2018 yılları arasında insan ticaretiyle ilgili verdiği istatistiki bilgileri aşağıdaki grafikte gösterebiliriz.⁴³¹

⁴³⁰ A.e., s. 14.

⁴³¹ İTMBİ, "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İnsan Ticareti İle İlgili Suçlarla Mücadelenin Durumu na Ait İstatistiki Bilgiler", (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/59/> , 18 Eylül 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün insan ticareti ile mücadele ile ilgili istatistiğine baktığımızda ise 2010-2019 yılları aralığındaki insan ticareti mağdurlarının sayısını görebiliriz. Bu güncel veriler doğrultusunda insan ticaretinin mağdurlarının sayısının yıllara göre değişimini aşağıdaki grafikte gösterebiliriz⁴³².

Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi'nin 2005-2018 yılları arasında insan ticaretiyle ilgili verdiği bu istatistiği incelediğimizde, insan ticareti suçu en çok 2018 yılında kayda alındığını görebiliriz ve son yıllardaki insan ticareti suçuna eğilimin artması gerçekten de bu suçun incelenmesini ve önlenmesini daha çok gerektirmektedir. Ayrıca İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör ve İçişleri Bakanının yardımcısı Vilayet Eyvazov, 3 Mayıs 2019 tarihinde "İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair" Yıllık Raporu gereğince yapılan çalışmalar ve önlemlerle ilgili hem istatiki hem de

⁴³² T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "İnsan Ticareti İle İlgili Mücadele", (Çevrimiçi) <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik> , 19 Eylül 2019.

diğer bilgiler vermiştir⁴³³.

“İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair” Yıllık Rapor’da Azerbaycan Cumhuriyeti ile ilgili istatistiki bilgilerden önce insan ticareti suçuyla ilgili Birleşmiş Milletler’in 2019 yılında yayımladığı “2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu” ile ilgili istatistik bilgilere yer verilmiştir. “2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu”nda insan ticareti suçuna eğilimin arttığı ve insan ticareti mağdurlarının yüzde 70’ni kadınlar ve azyaşlı kız çocukları teşkil ettiği ifade edilmiştir. Ayrıca işlenen insan ticareti suçunun yüzde 59’u cinsel istismar amaçlı, yüzde 34’ü zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek amacıyla, yüzde 7’si ise diğer amaçlarla gerçekleştirildiğine vurgu yapılmıştır⁴³⁴. Ayrıca 2019 yılında yayımlanan “2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu”da insan ticareti suçunun en çok gerçekleştirildiği bölge olarak Amerika ve Avrupa geldiği gösteriliyor. Amerika’da en çok cinsel istismar amacıyla gerçekleştirilen bu suçun, Afrika’da ise zorla çalıştırmak amacıyla işlendiğine vurgu yapılıyor. Ve insan ticareti suçunun cinsel istismar amaçla işlendiğinde kadınların, zorla çalıştırma amacıyla işlendiğinde ise erkeklerin daha büyük oranla mağdur olduğu da belirtilmiştir⁴³⁵.

İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair Yıllık Rapor’da bu bilgilerden başka Azerbaycan Cumhuriyeti’nde insan ticareti suçunun önlenmesi ve insan ticareti suçunun mağdurlarına gösterilen yardım ve destek hizmetleri ile bilgilere de yer verilmiştir. Örneğin Rapor’da, 28 Şubat 2009 yılında kurulan ve 45 sivil toplum örgütlerinin bir araya geldiği “İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Sivil Toplum Örgütleri Koalisyonu”nun 17 sivil toplum örgütünün insan ticareti ile mücadelede yapmış olduğu işbirliği ve destek için ödüllendirildiği gösterilmiştir. Ayrıca bu sivil toplum örgütlerinin 110 bin manat değerindeki 15 projesinin de devlet tarafından maliyeleştirildiği belirtilmiştir. Bundan başka, Rapor’da, insan ticareti suçunun önlenmesi amacıyla yapılan soruşturma ve kovuşturma sonucu 6 tüzel kişi hakkında cezai yaptırım uygulandığı, 35 tüzel kişi hakkında 527 bin manat adli para cezası, 27

⁴³³ İTMBİ, “İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör Ve İçişleri Bakanının Yardımcısı Vilayet Eyvazov’un, “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair” Yıllık Raporu”, 3 Mayıs 2019, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/news/view/167/>, 18 Eylül 2019.

⁴³⁴ Bkz. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, “2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu”, 8 Ocak 2019, (Çevrimiçi) https://www.dunyabestenbuyuktur.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/DBB_Rapor_Ozeti_K%C3%BCresel_insanTicaretiRaporu.pdf, 19 Eylül 2019.

⁴³⁵ A. e.

tüzel kişi hakkında ise 468 bin manat vergi yaptırımını uygulandığı ifade edilmiştir.

İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair Yıllık Rapor'da, yapılan araştırma sonucu, 144 insan ticareti suçu, 4 zorla çalıştırma suçu ve insan ticareti amacıyla yasadışı işlemlerle ilgili 35 suçun yanı sıra 28 üyelik 13 suç örgütünün etkisiz hale getirildiği belirtilmiştir. Ayrıca "Temiz Dünya" Sivil Toplum Örgütü başkanı Mihriban Zeynalova, Amerika'nın Sesi ile yaptığı röportajda, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde insan ticaretine karşı mücadeledeki tüm faaliyetlerin uluslararası standartlara uygun hale getirildiğini söyledi. Bunun yanı sıra Zeynalova, daha öncelerde insan ticareti faillerinin Dubai'ye daha çok gittiğini, ancak son zamanlarda ise Türkiye gibi daha yakın ülkelere gittiklerine vurgu yaptı. Bunu nedenin ise insan ticareti faillerinin daha az harcamayla daha büyük kar elde etmek isteği ile ilgili olabileceğini söyledi⁴³⁶.

Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi'nin resmi sitesinde insan ticareti suçu ile ilgili hakkında arama kararı alınan kişilerin de listesi yer almaktadır⁴³⁷. İnsan ticareti suçu ile ilgili hakkında arama kararı alınan kişilerin de listesi, 2019 yılının ilk yarısı için olan dönemi kapsamaktadır. Bu listeyi incelediğimizde, listede 19 kişinin yer aldığını, onlardan 4'nün erkek, 15'nin ise kadın olduğunu görebiliriz. Ayrıca erkeklerden ikisinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 1'nin İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı ve 1'nin de Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu, kadın sanıkların hepsinin ise Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu görmekteyiz. İnsan ticareti suçu ile ilgili hakkında arama kararı alınan kişilerin listesinde, Ferman Ceyranlı, Gürsen Tarkan, Solun Doğan, Taheri Mahmoudi Mohsen, Natevan Kazıмова, Samire İbrahimova, Sadakat Aliyeva, Zeynep Kadirli, Sevda Hasanova, Kızılkayıt Hacıyeva, Solmaz Abiyeva, Zülfiye İskenderova, Valide Kuliyeva, Şöhret Memmedova, Esmira Ceferova, Hicrane Aptiyeva, Gülhanım Memmedova, Aybeniz Seferzade, Elmas Seferova gibi isimler yer almaktadır⁴³⁸. Hatta insan ticareti suçu ile ilgili hakkında arama kararı alınan bu sanıklar hakkında İnterpol kanalları üzerinden

⁴³⁶ Mihriban Zeynalova, "İnsan Ticareti İle İlgili röportaj", 3 Mayıs 2019, (Çevrimiçi) <https://www.amerikaninsesi.org/a/az%C9%99rbaycanda-bir-ild%C9%99-144-insan-alveri-cinay%C9%99ti-qeyd%C9%99-al%C4%B1n%C4%B1b-4902227.html>, 19 Eylül 2019.

⁴³⁷ İTMBİ, "İnsan Ticareti Suçu İle İlgili Hakkında Arama Kararı Alınan Sanıklar (2019 Yılı'nın İlk Yarısı İçin)", (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/42/>, 20 Eylül 2019.

⁴³⁸ A. e.

uluslararası arama kararı da vardır.

İnsan ticareti suçunun işlenmesine eğilim, her geçen gün artmaktadır ve bu istatistik açısından da görülmektedir. Bunun için de hem toplumun, hem de dünyadaki bütün devletlerin işbirliği gerekecektir. Yani hem toplumdaki her bir kişi hem de dünyadaki her bir devlet kendi sorumluluklarını layıgınca yerine getirmelidir. Tabii devletlerin dediğimiz gibi işbirliği, kanunları, kolluk kuvvetleri ne kadar güçlü olursa, bu suçu önleme şansı da daha yüksek olur. Ancak insan ticareti ile ilgili toplum olarak yapmamız gereken şeylerin en önceliği, insan ticareti ile ilgili konulara sadece daha duyarlı olmamızla ilişkindir.

İnsan ticareti suçunun mağduru olmamamız için belirli kurallara uymamız gerekecektir ki başvuru yapacağımız ajans ve ofisler için önaraştırma yapmak, eğitim ve işle alakadar alınan tekliflerde resmi sözleşme yapmak, alınan yurtdışı tekliflerinde şirketle ilgili kendi devletinin o ülkedeki büyükelçiliğinden bilgi almak, gittiğiniz ülkenin mevzuatının gerekli kısımları hakkında bilgi edinmek, kimlik ve pasaport gibi belgeleri kimseye vermemek gibi kuralları örnek olarak göstere biliriz⁴³⁹. Yani hem insan ticareti suçunun mağduru olmamamız için gerekli bilgiye sahip olmamız hem de insan ticareti suçunun mağdur olmuş veya olma ihtimali yüksek kişilere yardım etmemiz, belirli bir ölçekte insan ticareti suçunun önlenmesine yardımcı olacaktır.

---

⁴³⁹ İTMBİ, “Bilgilendirme”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/40/> , 20 Eylül 2019.

SONUÇ

19. yüzyıldan itibaren yasaklanan köle ticareti, Portekizliler'in 15. yüzyılda Batı Afrika'ya gelmesiyle başlasa da bu kölelerin Afrika'dan Amerika'ya getirildiği 1518 yılı, Atlantik Köle Ticareti'nin başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir. Kölelerin çok ağır koşullarda taşınmasına sebebiyet veren Atlantik Köle Ticareti, sağlık problemleri ve nüfus istatistikleri ile aynı zamanda ırkçı ideolojiye de büyük ölçüde katkıda bulundu.

Kölelik ve köle ticareti olarak ortaya çıkan ve 18. yüzyılın sonundan itibaren bir fiil olarak yasaklanan, ancak yasaklansa bile, ne yazık ki tamamen ortadan kaldırılmayan ve çağımızda modern köle ticareti olarak karşımıza çıkan insan ticareti suçu, yeni biçimleri ile hala insanlar için bir korku sebebi olmaya devam ediyor. Çünkü insan ticareti suçunun işlenmesi, insanların temel haklarının ihlal edilerek zorla çalıştırma, cinsel istismar, vücut organlarının alınması ve esarete tabi kılma gibi istismar ve sömürüye maruz kalması gibi durumla sonuçlanıyor.

İnsan suçunun boyutlarının, yani modern köleliğin her türüyle ilgili ve güvenilir verilerin belirlenmesi, zor bir girişim olmaya devam etmektedir. Ancak insan ticaretiyle mücadelede bu suçun ölçülmesinin ne kadar önem taşımasını göz önünde bulundurarak yapmış olduğum çalışmada 3 temel veriler esas alınmaktadır: a) "Modern Köleliğin Küresel Tahminleri Raporu"nu (Global Estimates of Modern Slavery) b) "2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu" c) ABD Dışişleri Bakanlığı, "İnsan Ticareti Raporu" (Trafficking in Persons, TIP).

Walk Free Foundation isimli sivil toplum örgütü ve ILO, IOM'un desteği ile kabul edilen Modern Köleliğin Küresel Tahminleri Raporu gereğince, en çok Afrika, daha sonra ise Asya ve Pasifik bölgelerinde yaygın olan modern köleliğin 2016 yılında tahminen mağduru olmuş 40.3 milyon kişinin 24.9 milyonu zorunlu çalışmakla, 15.4 milyonu zorunlu evlilikte yaşamakla mağdur edilmiştir ve onların yüzde 71'i ise kadınlar ve kız çocuklarıdır.

2019 yılında yayımlanan 2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu'nda en çok Amerika, Avrupa ve Asya'nın bazı bölgelerinde gerçekleşen ve yüzde 59'u cinsel istismar ve yüzde 34'ü zorla çalıştırma için işlenen insan ticareti suçunun 2016 yılında 97 ülkeden 24000'den çok mağduru olduğu ve onların yüzde 70'ini kadınlar

ve azyaşlı kız çocukları teşkil ettiği gösterilmiştir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2019 yılında da yayınladığı İnsan Ticareti Raporu (Trafficking in Persons, TIP) gereğince, tahminen 25 milyon kişinin mağdur olduğu insan ticareti suçu, zorla çalıştırılma, cinsel istismar, çocukların emeyinin istismarı ve sahte evlilik yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca 187 ülke ile yapılan araştırmaya dayanan bu raporda, ülkeler, insan ticareti suçunun ortadan kaldırılması için asgari standartlara ulaşma açısından 4 kategoriye bölünmüştür. Türkiye ve Azerbaycan'ın ikinci kategoride yer aldığı bu verilerde en kritik sonuçlara sahip devletler, Libya, Somali ve Yemen'dir. Bu Rapor'a göre, Türkiye'de insan ticareti mağdurlarının çoğusu, öncelikle Orta ve Güney Asya, Doğu Avrupa, Azerbaycan, Endonezya, Fas ve Suriye'dendir. 2018 yılında en fazla mağdur sayısı, Özbekistan'dan, 2017 ve 2016 yılında ise Suriye'den oldu. Ayrıca büyük bir mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya devam eden Türkiye'de 3.65 milyon Suriyeli ve 350.000'in üzerinde diğer mülteci vatandaşlar ikamet ediyor ve bu savunmasız insanların insan ticareti ve istismarın kurbanına çevrilmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Rapor'da Azerbaycanlı mağdurlar açısından verileri incelediğimizde ise zorunlu çalışmaya maruz kalan erkek mağdurlar, Azerbaycan, Rusya, BAE ve Türkiye'de, seks ticaretine maruz kalan kadın mağdurlar ise Azerbaycan, Malezya, Pakistan, Rusya, Türkiye, BAE ve İran'da bu mağduriyeti yaşamaktadır. Ayrıca Azerbaycan, fuhuş ve yasa dışı iş gücü ticaretinde Çin, Rusya, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna'dan getirilen insan ticareti mağdurları için hedef ülke, önceki yıllarda ise Orta Asya'dan İran'a, Türkiye'ye ve BAE'ye getirilen insan ticareti mağdurları için transit ülke rolünü oynamaktadır.

İnsan ticareti suçunun tarihçesinin ve suçun boyutlarının belirlenmesi ile beraber, insan ticareti kavramının doğru bir biçimde tanımlanması, yani onun çerçevesinin belirlenmesi, bu suçla mücadelede büyük önem taşımaktadır. İnsan ticaretinin en kapsamlı şekilde ve dünya genelinde en fazla kabul edilen uluslararası tanımı, "Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ünün, yani Palermo Protokolü'nün 3. maddesinde düzenlenmiştir. Azerbaycan ve Türkiye Ceza Hukukundaki insan ticareti tanımı, uluslararası ve genel kabul görmüş bu tanımla uyum gösterse, yani bu tanımı

esas olsa bile, birçok farklılıklar da göstermektedir. Örneğin:

1) Palermo Protokolü'nün 3. maddesinde ve Azerbaycan Ceza Hukuku'nda (ACCM'nin 144-1. maddesi) "esaret benzeri uygulamalar", "cinsel istismarın başka biçimleri" gibi kullanım yer olsa da belirlilik ve kanunilik ilkesi gereğince, Türk Ceza Hukuku'nda (TCK'nın 80. maddesi) "benzeri uygulamalar" gibi belirsiz ifadeler çıkartılmıştır. Ayrıca 144-1. maddede ek olarak yalnızca insan organları değil, mağdurun dokularının da yasadışı yollarla alınması ve insan üzerinde bilimsel-tıbbi deney yapılması, kadının taşıyıcı anne olarak kullanılması, insanların yasadışı ve suç faaliyetinde kullanılması gibi istismar biçimleri de vardır.

2) "Başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama" araç fiili, 3. maddede ve 144-1. maddede yer olsa da, 80. maddede düzenlenmemiştir.

3) Seçimlik amaç fiiller açısından bu üç tanım uyumlu olsa bile, insan ticareti suçunun fail tarafından mağdurun hem ülke dâhilinde hem ülke dışına çıkarılmakla işleneceği, yalnızca 80. maddede "ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak" gibi ifadeyle net olarak ifade edilmiştir. 144-1. maddede ise insan ticareti suçunun insan ticareti mağdurunu devlet sınırından geçirmesi ile işlenmesi, ağırlatıcı sebep olarak ifade edilmiştir.

4) 144-1. maddede suçun temel şeklini tanımlamaktan başka, suçun iki veya daha çok kişiye karşı işlenmesi, reşit olmayan kişiye karşı işlenmesi, fail tarafından hamile olduğu, açıkça bilinen kadına karşı işlenmesi, insan ticareti mağdurunu devlet sınırından geçirmesi ile işlenmesi, bir grup birey, örgütlenmiş grup veya suç örgüt tarafından işlenmesi, fail tarafından nüfuzu kötüye kullanmakla işlenmesi, yaşam ve sağlık için tehlikeli kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile işlenmesi, mağdura işkence etmekle veya onunla gaddar, gayri insani veya küçültücü muamele etmekle işlenmesi, mağdurun organlarının veya dokularının kullanılması maksadıyla işlenmesi gibi birçok ağırlatıcı sebeplere yer verildiğini görmekteyiz. Ancak 80. maddenin bu bakımdan yetersiz kaldığını, yani ağırlatıcı sebeplere yer vermediğini görmekteyiz.

5) 144-1. maddede yaptırım, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasını, ağırlatıcı sebepler oldukça ise sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasını öngörerek adli para cezasına yer vermese bile, 80. maddede sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin

güne kadar adli para cezası öngörülmüştür.

İnsan ticareti suçunun TCK'nın "Uluslararası Suçlar" başlıklı Kısmın'da düzenlendiğini görmekteyiz. Buna sebep, insan ticaretin suçunun uluslararası toplum düzenini büyük ölçüde etkilemesidir. Çünkü bu suçun mağdurları, sınır güvenliğini ihlal ederek hem başka ülkelerden getirilme, hem de ülke dışına çıkarılma ile istismar edilmektedir ve bu suçtan kaynaklanan karaparanın dolaşımı, dünya ekonomisine de etkisi altına almaktadır. Yani sınıraşan niteliğe sahip insan ticareti suçu, uluslararası düzene büyük etki ederek aynı zamanda uluslararası işbirliğini gerektiren bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsan ticareti suçu, hem de ACCM'nin "Kişilere Karşı Suçlar" başlıklı Bölümünün, "Kişi Hürriyetine ve Liyakatına Karşı Suçlar" başlıklı faslında ve ETCK'nın "Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler" başlıklı İkinci babının, "İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhindeki Cürümler" başlıklı faslında düzenlenmiştir. İnsan ticareti suçunun temel haklarımızı büyük ölçüde ihlal etmesi, TCK'daki düzenleme ile beraber, ACCM'deki ve ETCK'daki düzenleme yerini de açıklamaktadır. Yani insan ticareti suçunun işlenmesi sonucunda mağdurun bir çok özgürlüklerini kısıtlaması, insan ticareti suçunun hürriyete karşı olma niteliğini ortaya koyar. Çünkü mağdurların zorla çalıştırılması ve hizmet ettirilmesi, çalışma özgürlüğünü ihlal eder, yani onların emek sömürüsüne maruz kalmalarına sebebiyet verir.

Ayrıca cinsel istismar amacıyla mağdur edilen bireylerin maruz kaldıkları ve kişisel düzeyde olmayan sağlık problemleri, genel sağlığı tehdit etmekle beraber, genel ahlaka da karşı bir tehdit oluşturur. Bu sağlık problemleri sırasına, zührevi hastalıkları, HIV, tüberkülozu ve diğer bulaşıcı hastalıklar dâhildir. Genel olarak ise bu tehdit, aslında kamu düzenine karşı olur, çünkü mağdurlara insan gibi değil de, eşya gibi yaklaşarak bu suç işlenmektedir. Vücut organlarının verilmesi amacıyla da yaşanan kişisel ve ağır sağlık problemleri veya ölüme sebebiyet veren daha ağır sonuçlar, vücut bütünlüğü, bireyin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı gibi hakları da ihlal edilecektir. Kısacası insan ticareti suçunun işlenmesi ile bireyin sağlığı, yaşama hakkı, özgürlüğü, onuru, haysiyeti gibi doğuştan gelen, evrensel, dokunulmaz, devredilmez temel hak ve özgürlükleri kısıtlaması, bu suçun doktrinindeki ve kanundaki ikinci düzenleme yerini de açıklamaktadır.

İncelediğimiz bu çalışmada, insan ticareti suçunun suçunun konusu ve

mağduru, canlı insandır. Yani konu ve mağdur aynı kavramlar olmasa bile, insan ticareti suçunun işlenmesi insan üzerinde gerçekleşmektedir ve aynı zamanda bu suçtan dolayı haksızlığa uğrayan da aynı kişidir. Ayrıca mağdur olarak hem kadın hem erkek hem de çocuk mağdur olabilmektedir. Ancak büyük irdelemeye rağmen, bazı ülkeler, insan ticareti konusunda hala iç hukukundaki boşluklarla mücadele ediyor. Yani insan ticareti suçu ile ilgili bu suçun bazı biçimlerini gözden kaçırmamalı, daha dar görüşleri değil de, daha geniş görüşleri kabul etmelidir. Örneğin, cinsel istismarın mağduru olarak yalnız kadınları ve kız çocuklarını kabul ederek erkekleri ve erkek çocukları ise gözden kaçırmamalıdır. Çünkü böyle bir durumda insan ticareti ile ilgili mücadele çabaları yetersiz kalacak ve insan ticareti mağdurları ile beraber hak ve adaleti koruma çabaları da tehdit altında kalmaya devam edecektir. Tüzel kişiler, suçtan zarar gören kişi olarak değerlendirildiği ve ceza hukuku açısından ceza sorumluluğuna sahip olmadıkları için suçun faili ve mağduru, yalnızca gerçek kişiler olabilir. Yani özgü suç olarak değerlendirilmeyen insan ticareti suçunun da herkesçe ve herkese karşı işlenebilmesi mümkündür.

İnsan ticareti suçu, neticeli suç olmadığı için, dış dünyada zaman ve mekân olarak ayrılmış bir neticenin olması koşulu aranmamaktadır, çünkü asıl fiiller gerçekleştiği anda suç tamamlanmış olacaktır. Ancak insan ticareti suçu barındırma fiili ile işlendiği zaman, bu fiilin belli bir önem taşıması için, belirli bir süre devam etmesi gerekir.

İnsan ticareti suçu, yalnızca kastla işlenen suçtur. Bu suçun, hangi tür kastla işlenmesiyle ilgili doktrinde farklı görüşler mevcuttur. İnsan ticareti suçunun hem olası kastla hem doğrudan kastla işlenmesini savunan görüşler olmasına rağmen, bu amaca ulaşılmasa bile, belli bir amaç için işlenen insan ticareti suçunun manevi unsurunu özel kast teşkil edecek ve genel kastla işlenemeyeceği belirtilmiştir. Ancak insan ticareti suçunu işleyen failin hem 144-1. maddede hem de 80. maddedeki kanuni düzenlemede yer alan maksatlarından başka, zorla evlendirme, yasa dışı evlat edinme, çocuk pornografisi ve cinsel istismarın diğer şekillerine yer verilmediğini de görmekteyiz.

Hukuka uygunluk nedenlerinden ilgilinin rızası, insan ticareti suçu kapsamında incelendiğinde, kişinin hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğüne karşı işlenen suçlarda mağdurun rızası söz konusu olmayacağı için, ilgilinin rızasını hukuka

uygunluk nedeni olarak kabul edilemez. Çünkü mağdurun rızası, tehdit, cebir, kuvvet kullanma, kandırmak ve diğer şekillerde elde edildiği ve bu suç, insanın haysiyetine, kişiliğine karşı işlendiği için elde edilen rıza geçerli olma ihtimali yoktur, yani kişinin özgürlüğünden vazgeçerek ifade ettiği rızanın hukuki yönden hiçbir değeri yoktur. İlgilinin rızasının 144-1. maddede cezayı hafifleten neden olmadığı gösterilse de, aksine 80. maddede “rızanın olması” ibaresine yer verilmesi, bir karmaşıklığa yol açmaktadır, çünkü mağdurun belirtmiş olduğu rıza, özgür iradeye dayanmadığı için hukuki yönden böyle bir rıza yoktur.

Araç ve amaç fiillerin gerçekleşmesi ile tamamlanan insan ticareti suçunda fail, elinde olmayan nedenlerle asıl fiilleri gerçekleştirmediğinde bu zaman suça teşebbüsten söz edilecektir. Ancak barındırma veya kaçırma gibi fiillerde belli bir süre devam etme koşulu arandığı için, bazen failin mağdurları kendi hukuki alanına sokmadan yakalanması da suça teşebbüs olarak değerlendirilecektir. Diğer asıl fiillerde ise fiiller gerçekleştiği anda suç tamamlanacaktır, çünkü bu suçun neticesi harekete bitişiktir.

20. yüzyıldan itibaren uluslararası boyut kazanmış insan ticareti suçu, hem uluslararası düzenlemelerde hem de ulusal mevzuatlarda daha geniş bir biçimde konu olarak ele alınmıştır. Ancak her zaman ulusal mevzuatlara yön veren ve onların geliştirilmesi için büyük etkiye sahip uluslararası düzenlemelerin kronolojik olarak incelenmesi yaptığım çalışmada ayrıca düzenlenmektedir.

Son olarak ise insan ticareti ile ilgili istatiki verileri incelediğimizde, insan ticareti suçunun Azerbaycan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi'nin 2005-2018 yılları arasında insan ticaretile ilgi verdiği istatistiki bilgiler doğrultusunda, en çok 2018 yılında işlendiğini, yani 144 insan ticareti suçunun, 34 failin ve 98 mağdurun kayda alındığını, çalışmanın son altbaşlığında görmekteyiz. Bu rakamlar Türkiye Cumhuriyeti açısından ise T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2010-2019 yılları arasında insan ticareti ile mücadele ile ilgili istatiki gereğince, en çok mağdurun 303 kişiyle 2017 yılında, 181 kişiyle 2016 yılında, daha sonra ise 134 kişiyle 2018 yılında olduğu belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

- Adamski, Benjamin: “Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Güncel Reformlar”, **Hukuk Köprüsü**, Çev. Zehra Başer Doğan, S. 14, Haziran 2018, ss. 119-129.
- Akbulut, Berrin: **Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Mart 2019.
- Akgün, Erhan: “Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği”, **MÜHF-HAD**, C. XXII, S. 1, 2016, ss. 157-181.
- Aliyev, Amir: **İnsan Hakları: Ders Kitabı**, Bakü, “Hukuk Edebiyatı” Yayınevi, 2014.
- Aliyev, Şemseddin: **İnsan Ticareti ile Mücadele**, Bakü, Sivil Toplum Örgütleri Matbaası, 2015.
- Anker, Christien van den, İlse van Liempt: “Introduction: The Wider Context of Trafficking for Forced Labour”, **Human Rights and Migration: Trafficking for Forced Labour**, Ed. by., Christien van den Anker, İlse van Liempt, UK, Palgrave Macmillan, 2012, pp. 1-14.
- Annan, Kofi: **United Nations Convention against Transnational organized Crime and The Protocols Thereto**, New

- York, United Nations, 2004.
- Arslan, Çetin,
Bahattin Azizağaoğlu: **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**,
Ankara, Asil Yayınevi, 2004.
- Arslan, Çetin: “İnsan Ticareti Suçu (TCK md. 201\b), **AÜHFD**, C. LIII, S. 4, 2004, ss. 19-83.
- Artuk, Emin v.d.: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**,
13. bs., Ankara, Adalet Yayınevi,
2019, s.730.
- Artuk, Emin v.d: **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17.
bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Askerov, Ziyafet: **Anayasa Hukuku**, Bakü, Bakü
Üniversitesi Yayınevi, 2011.
- Avrupa Birliği Konseyi: “İnsan Ticareti İle Mücadeleye
İlişkin 19 Temmuz 2002 tarihli
Konsey Çerçeve Kararı:
(2002/JHA/629)”, **Avrupa
Toplulukları Resmi Gazetesi**, L
203/1, 1 Ağustos 2002.
- Avrupa Birliği: **Türk Hukukunda İnsan Ticareti
Suçu El Kitabı**, 2. bs., Ankara,
Adalet Bakanlığı, Kasım 2009.
- Avrupa Konseyi: **Avrupa Konseyi Çocuk Hakları
Stretejisi (2016-2021)**, Mart 2016.
- Aydın, Çağrı Kan: “Organ veya Doku Ticareti Suçu
(TCK md 91-93)”, **Ankara Barosu
Dergisi**, S. 1, Ankara, 2011, ss. 127-
163.
- Aydın, Melisa: “Türk Ceza Kanunu’nda İnsan
Ticareti Suçu”, **Yayımlanmamış
Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Aydın, Murat: “Organ ve Doku Nakinde Verici Açısından Doğabilecek Hukuksal Problemler”, **Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi: Organ Nakli ve Organ Ticareti Suçu**, Ed. Yener Ünver, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, ss. 161-173.
- Bakıcı, Sedat: **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.
- Bal, Ali: “Köleleik, Zorla Çalıştırma ve Benzer Uygulamalara İlişkin Yasağın Uluslararası Hukuk ve AİHM İçtihatları Çerçevesinde Gelişimi”, **YBHD**, NO: 4, S. 2, Ankara, 2019, ss. 55-112.
- Başlı, Süreyya: **Tehdit ve Cebir Suçu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.
- Bayraktar, Köksal,
Vesile Sonay Evik, Gülşah Kurt: **Özel Ceza Hukuku Cilt I Uluslararası Suçlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Şubat 2016.
- Bayramova, Pervane: **İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Alanında Azerbaycan Tecrübesi**, Bakü, y.y., 2012.
- Beirnaert, Jeroen: “A Trade Union Perspective on Combating Trafficking and Forced Labour in Europe”, **Combating Trafficking in Human Beings for**

Labour Exploitation, Ed. by Conny Rijken, Tilburg, 2011, ss.471-495.

Bozkurt, Enver, Selim Kanat,
Sezercan Bektaş:

Uluslararası İnsan Hakları Hukuku, 3. bs., Ankara, Legem Yayıncılık, 2018.

Brysk, Alison:

“Rethinking Trafficking: Human Rights and Private Wrongs”, **From Human Trafficking to Human Rights: Reframing Contemporary Slavery**, Ed. by., Alison Brysk, Austin Choi-Fitzpatrick, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 2012.

Çınar, Ali Rıza:

Tehdit Suçu, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2002.

Council of Europe:

“Reply from Azerbaijan to the Questionnaire for the evaluation of the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by the Parties: Second evaluation round (Reply submitted on 1 July 2017)”, **Greta (2017)21**, Strasbourg, 1 July 2017.

Değirmenci, Olgun:

“Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, **TBB Dergisi**, S. 67, Ankara, 2006, ss. 57-96.

Demir, Oğuzhan Ömer,
Bahadır Küçükuysal:

“Sınırşan Suçlarla Mücadelede Önemli Köşe Taşları: Birleşmiş

- Milletler Sözleşmeleri”, **Sınıraşan Organize Suçlar: Kavramlar, Yöntemler, Eğilimler**, Ed. Oğuzhan Ömer Demir, Bahadır Küçükuyusal, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, ss. 291-302.
- Demirbaş, Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2019.
- Dinler, Veysel: “Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları (Isparta Örneği)”, **Yerelden Küresele Sınıraşan Suçlar**, Ed. S. Özeren, M.A. Sözer, O.Ö. Demir, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2010, ss. 189-218.
- Doğan, İlyas: **İnsan Hakları Hukuku**, Ed. İlyas Doğan, 2. bs., Ankara, Astana Yayınları, 2015.
- Doğan, Koray: **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Dursun, Hasan: “Fuhuşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış”, **TBB Dergisi**, S. 93, Ankara, 2011, ss. 405-442.
- Erdal, Hakan: “Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. X, S. 2, 2008, ss. 79-90.
- Ertekin, Mustafa: **Çocuk Haklarına Dair Sözleşme**, Ankara, UNICEF Türkiye, 2004.

- Gallagher, Anne Therese: **The International Law of Human Trafficking**, Cambridge University Press, New York, 2010.
- Gökbunar, Ali Rza: **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah: Vergi: Uyuşturucu Ticareti, Dolandırıcılık, İnsan Kaçakçılığı, Organ Ticareti**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2010.
- Goyman, Vladimir İvanoviç: “Hukuk Sistemi”, **Kamu Hukuku ve Devlet Teorisi**, Ed. Valeriy Vasileviç Lazerev, Çev. Aziz Rzabeyli, Haz. Atahan Abilov, Bakü, Kanun Yayınevi, 2007, ss. 195-207.
- Granat, Nina Livivna: “Hukukun Kaynakları”, **Kamu Hukuku ve Devlet Teorisi**, Ed. Valeriy Vasileviç Lazerev, Çev. Aziz Rzabeyli, Haz. Atahan Abilov, Bakü, Kanun Yayınevi, 2007, ss. 164-184.
- Güleç, Sesim Soyer: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Güney Kıbrıs ve Rusya’ya Karşı Verdiği 07.01.2010 Tarihli “Rantseva” Kararından Çıkan Bazı Sonuçlar”, **İÜHFİM**, C. LXX, 2012, S. 1, ss. 123-152.
- Güler, Mehmet Atilla: “Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri”, **İş ve Hayat Dergisi**, C. I, S. 2, Ankara, Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, 1 Ağustos 2015,

- Gür, Nurullah: ss. 23-46.
“Köle Ticareti ve Ekonomik Gelişme”, **International Review of Economics and Management**, C. II, S. 2, 2014, ss. 49-62.
- Hafizoğulları,
Zeki Muharrem Özen: **Türk Ceza Hukukunda Genel Hükümler**, Ankara, Özbaran Ofset Matbaacılık, Ekim 2018.
- Hakeri, Hakan: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül 2019.
- Hyland, Kelly E.: “The Impact of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children”, **Human Rights Brief**, Vol. 8, İ. 2, w. place, Digital Commons, 2001, pp. 30, 31, 38.
- İbadov, Telman: **İnsan Ticareti İle Mücadelenin Uluslararası Hukuki Boyutu Tezi'nin Özeti**, Bakü, 2010.
- İçli, Tülin Günşen: **Kadın Suçluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013.
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı: **İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK'lar için Rehber**, Haz. Tuba Dündar, Elif Özer, İstanbul, Kayabası Matbaa ve Ambalaj Hizmetleri, 2008.
- International Labour
Organization&Walk
Free Foundation: **Global Estimates of Modern**

- Jahic, Gamla, Ulaş Karan: **Slavery: Forced Labour and Forced Marriage**, Geneva, International Labour Office, 2017.
- “Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar”, **TBB Dergisi**, S. 67, Ankara, 2006, ss. 97-110.
- Joerden, Jan C., Sebastian Wrobel: “Alman Ceza Hukukunda İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Genel Bir Bakış”, **Hukuk Köprüsü**, Çev. Yener Ünver, S. 7, Aralık 2014, ss. 91-110.
- Kadın Dayanışma Vakfı: **Kadın Ticareti İle Mücadele**, Ankara, Hermes Ofset, 2010.
- Karan, Ulaş: “Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz”, **AÜHFD**, C. LXVII, S. 2, 2018, ss. 415-462.
- Kartal, Pınar Memiş: “Çocukların Cinsel Sömürüsü Üzerine Düşünceler”, **Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk**, Ed. Zeynep Özlem Üskül Engin, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, ss. 241-265.
- Kartal, Pınar Memiş: **Türk Ceza Hukuku’nda Çocukların Cinsel İstismarı**, İstanbul, Der Yayınları, 2014.
- Kempadoo, Kamala: “Introduction: Abolitionism,

- Criminal Justice, and Transnational Feminism: Twenty-first-century Perspectives on Human Trafficking”, **Trafficking and Prostitution Reconsidered: New Perspectives on Migration, Sex Work and Human Rights, Second Edition**, Ed. by., Kamala Kempadoo, Jyoti Sanghera, Bandana Pattanaik, London, Paradigm Publishers, 2012, pp. vii-xlii.
- Kızılsümer, Deniz: “İnsan Ticareti İle Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye’nin Çabaları”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C. LXII, S. 1, 1 Ocak 2007, ss. 113-145.
- Klein, Herbert S, Ben Vinson III: **African Slavery in Latin America and the Caribbean**, New York, Oxford University Press, 1986.
- Koca, Mahmut, İlhan Üzülmez: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Eylül 2019.
- Koca, Mahmut, İlhan Üzülmez: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 5.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Koca, Mahmut: “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK m. 201b)”, **AÜHFD**, C. LII, S. 2, 2003, ss. 141-172.
- Kocasakal, Ümit: “İnsan Ticareti Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2, S. 2, Ocak 2003, ss. 41-79.

- Korkusuz, Gülşah: “Göç ve İstismar: Türk Ceza Kanunu’nda İnsan Ticareti”, **4. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali “Göç”**, Ed. Adem Sözüer, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2017, ss. 617-633.
- Korkusuz, Gülşah: “İnsan Ticareti Kavramı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İnsan Ticareti Suçu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Külçür, Erdem İzzet: “Uluslararası Suçlar, Sınırşan Suçlar ve Yabancılik Unsuru Kavramlarına Dar ve Geniş Anlamda Bir Bakış”, **Suç ve Ceza Hukuku Dergisi**, S. 1-2, İstanbul, 2016, ss. 7-45.
- Kuloğlu, Turan: “Uluslararası Belgelerde ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Kurt, Gülşah: “İnsan Ticareti”, **Özel Ceza Hukuku: Uluslararası Suçlar**, C. I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Kurtuluş, Berrak: “Amerika Kıtası’nın Keşfi: Kuzey Amerika-Asya Bağlantısı”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 49, İstanbul Üniversitesi, 21 Ekim 2010, ss. 874-886.

- Manav, Hakkı: **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010.
- Özbek, Veli Özer,
Koray Doğan, Pınar Bacaksız: **Ceza Genel Hukuku Temel Bilgiler**, 10. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2019.
- Özbek, Veli Özer,
Koray Doğan, Pınar Bacaksız: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 14. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Özen, Mustafa: **Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri**, 4. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.
- Özen, Mustafa: **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, 4. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.
- Özkan, Işıl: **Göç-İltica ve Sığınma Hukuku**, 2. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2017.
- Öztürk, Mehmet Onat: **Türk Ceza Kanununda İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2006.
- Parlar, Ali, Eray Utku: **Türk Ceza Kanunu'da Tehdit: Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Mala Zarar Verme Suçları**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018.
- Parlar, Ali, Mustafa Öztürk: **Uygulamada Uluslararası Suçlar**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018.
- Parlar, Ali: **Açıklamalı-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu El Kitabı**, 3.bs., Ankara, Bilge Yayınevi, 2018.

- Pazarcı, Hüseyin: **Uluslararası Hukuk**, 17. bs., Ankara, Özbaran Ofset Matbaacılık, Ekim 2018.
- Renk, Bersu,
Oğuzhan Ömer Demir: “İnsan Ticareti ve Yasal Düzenlemeler: Eski Sorunlar, Yeni Çözümler”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C. XIII, S. 1, 2012, ss. 51-76.
- Retornaz, Eylem Aksoy: “Criminalization of Forced Marriage in Turkish Law”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Emine Eylem Aksoy, C. XVI, S. 1, Ocak 2017, ss. 11-30.
- Sagut, Rifat: “Türk Ceza Kanununda İnsan Ticareti Suçu (Yargıtay Uygulamaları Işığında) (Madde 80)”, **4. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali “Göç”**, Ed. Adem Sözüer, C. II, Ankara, Adalet Yayınevi, Kasım 2017, ss. 577-617.
- Şahin, Cumhur, Neslihan Göktürk: **Ceza Muhakemesi Hukuku-II-**, 7. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Salimov, Malik: **Ceza Hukuku Özel Kısım (Şemalarla)**, Bakü, “Adiloğlu” Yayınevi, 2003.
- Samandarov, Feridun: **Azerbaycan Cumhuriyeti Ceza Mecellesi'nin Şerhi: Birinci Kısım CM'nin 1-189-1. Maddelerinin Şerhi**, Bakü, Hukuk Yayınevi “Bestpack” Matbaası, 2015.
- Samandarov, Feridun: Ceza Hukuku Genel Kısım: Ders

- Kitabı, Bakü, Digesta Yayınevi, 2013.
- Sancar, Türkan Yalçın: **Türk Ceza Hukukunda Kadın**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2013.
- Savaşçı, Bilgehan: **Çocukların Cinsel İstismarı Suçu**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2013.
- Sayın, Hüdayi: “Modern Kölelik Olarak Meta-Göçmen İnsan Ticareti Üzerine Kavramsal Bir İnceleme”, **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Y. 2, C. II, S. 2, Bingöl Üniversitesi, 2 Aralık 2018, ss. 79-102.
- Segrave, Maria: **Human Trafficking**, England, Ashgate Publishing Limited, 2013.
- Şen, Ersan, Erkam Malbeleşti: **Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Sevük, Handan Yokuş: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Seyhan, Osman, Alper Akgül: **Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Shelley, Louise: “Human Security and Human Trafficking”, **Human Security and Human Trafficking**, Ed. by., Anna Jonsson, Abingdon, Routledge, 2012, pp. 10-25.
- Shelley, Louise: **Human Trafficking: A Global Perspective**, Cambridge University

- Shoaps, Laura: Press, New York, 2010.
- “Room for Improvement: Palermo Protocol and the Trafficking Victims Protection Act”, **Lewis&Clark Law Review**, Vol. 17, İ. 3, pp. 931-972.
- Sözüer, Adem: “Tehdit Suçu”, **İÜHFM**, C. LIV, 1994.
- Sözüer, Adem: **Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu**, y.y., 2015.
- Sözüer, Adem: **Suç Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1994.
- Şükürov, Nasip: **Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi'nin Anayasal Yasal Statüsü**, Bakü, Hukuk Edebiyatı Yayınevi, 2011.
- Summerer, Kolis: “Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel İstismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar”, **HPD**, Çev. Murat Önok, Ed Adem Sözüer, S. 7, İstanbul, Merkez Gazete Dergi Basım Yayıncılık, Temmuz 2006, ss. 130-140.
- T.C. Milli Güvenlik Kurulu: **Transatlantik Köle Ticareti**, Ankara, Aralık 2013.
- Taneri, Gökhan: “Fuhuş Suçu”, **Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Ömer Korkut, C. II, S. 3, Adana, Haziran 2015, ss. 87-125.
- Taneri, Gökhan: **Cinsel Suçlar**, Ankara, Bilge

- Taneri, Gökhan: **Uygulamadan Örnek Hükümlerle Ağır Ceza Suçları**, C. I, 2. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- Taneri, Gökhan: **Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014.
- Taşdemir, Kubilay: **Belgede Sahtecilik Suçları**, Ed. Melek Acar, Ankara, ÜyopyaGrafik, 2013.
- Tezcan, Durmuş v.d.: **İnsan Hakları El Kitabı**, 8. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, 2019.
- Tezcan, Durmuş,
Mustafa Ruhan Erdem,
Murat Önok: **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 16. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, 2018.
- Tezcan, Durmuş,
Mustafa Ruhan Erdem,
Murat Önok: **Uluslararası Ceza Hukuku**, 5. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi, Şubat 2019.
- Tığlı, İbrahim: “Zanzibar: Köleliğin Tarihi”, **Gerçek Hayat**, Ed. Halime Kirazlı, S. 860, İstanbul, İhlas Gazetecilik, 17 Nisan 2017.
- Uluslararası Göç Örgütü: **İnsan Ticaretine Karşı Mücadele: Ders Kitabı**, Bakü, 2016.
- Ünal, Şeref: **Uluslararası Hukuk**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- Uslu, Ayşe Didem: “The Pains of Middle Passage in

- African-American Literature”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 1, S. 2, Beykent Üniversitesi, 2007, ss. 52-66.
- Uzun, Ekin Deniz: “Definitional Quagmire of Human Trafficking Under International Law: Making a Travesty of This Phenomenon?”, **YÜHFD**, Ed. Oktay Uygun, C. XVI, S. 1, Ocak 2019, ss. 155-182.
- Uzun, Ekin Deniz: “Rethinking the Place of Human Trafficking in International Law in Consideration of Crime Against Humanity”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ed. Emine Etem Aksoy, C. XVIII, S. 1, Ocak 2019, ss. 57-112.
- Vladimirovich, Boretsky Alexey,
Pen Sergey Gennadjevich,
Borovkov: “Anti-Trafficking in the Commonwealth of Independent States: The Main Areas and Mechanism of International Cooperation”, **Mediterranean Journal of Social Sciences**, Vol. VI, No: 3 S. 1, Rome-İtaly, MCSER Publishing, Mayıs 2015, pp. 94-102.
- Yenidünya, Ahmet Caner: **İnsan Ticareti Suçu (TCK. 80)**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2007.
- Yenisey, Feridun, Ayşe Nuhoglu: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. bs., Ankara, Seçkin Hukuk Yayınevi,

- 2018, s. 162.
- Yılmaz, Yeşim: “İnsan Ticareti Suçu ve İçtima Sorunu”, **MÜHF-HAD**, C. XXIII, S. 3, 2017, ss. 883-972.
- Yılmaz, Zahit: “Müşterek Faillik ve Dolaylı Faillik Kurumlarının İhmali Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi”, **MÜHF-HAD**, C. XXIV, S. 1, Haziran 2018, ss. 122-131.
- Yurtcan, Erdener: **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)**, Ankara, Seçkin Hukuk Yayıncılık, Nisan 2019.
- Yurtcan, Erdener: **Yargıtay Kararları Işığı Altında Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Nisan 2016.

Diğer Kaynaklar:

- ACÇSHB: “İnsan Ticareti Mağdurları İçin Yardım Merkezi”, (Çevrimiçi) <http://sosial.gov.az/insanalveriqurbalari> , 12 Eylül 2019.
- ACDB: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele”, 26 Şubat 2013, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.az/content/124> , 25 Temmuz 2019.
- ACDB: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele”, 26 Şubat 2013, (Çevrimiçi) <http://www.mfa.gov.az/content/124> ,

- 13 Eylül 2019.
- ACİB: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi”, (Çevrimiçi) <https://www.mia.gov.az/?/az/content/153/>, 25 Temmuz 2019.
- Allain, Jean: “White Slave Traffic in International Law”, **Monash University**, February 2017, p. 23, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/307937864_White_Slave_Traffic_in_International_Law, 2 Ekim 2019.
- Amerikanın Sesi: “İnsan Ticaretiyle Mücadele Hala Yetersiz”, 21 Haziran 2019, (Çevrimiçi) <https://www.amerikaninsesi.com/a/insan-ticaretiyle-mucadele-4967515.html>, 23 Ekim 2019.
- Anti-Slavery: “What is Modern Slavery”, (Çevrimiçi) <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>, 23 Eylül 2019.
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi: “Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Konulu R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı”, 19 Mayıs 2000, (Çevrimiçi) <https://studylibtr.com/doc/953371/cinsel-s%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC->

amac%C4%B1yla-insan-ticareti , 13 Eylül 2019.

Avrupa Konseyi

Bakanlar Komitesi:

“Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Konulu R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı”, 19 Mayıs 2000, (Çevrimiçi) <https://studylibr.com/doc/953371/cinsel->

s%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC-amac%C4%B1yla-insan-ticareti , 13 Eylül 2019.

Azerbaycan Cumhuriyeti’nin

Tek Mahkeme Portalı:

“Ağır Ceza Mahkemeleri” Mahkemeler, (Çevrimiçi) https://courts.gov.az/az/courts/Agircinaytlr-mhkmlri_5 , 21 Temmuz 2019.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu

ve Suç Ofisi:

“2018 Küresel İnsan Ticareti Raporu”, 8 Ocak 2019, (Çevrimiçi) https://www.dunyabestenbuyuktur.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/DBB_Rapor_Ozeti_K%C3%BCresel_insanTicaretiRaporu.pdf , 16 Ekim 2019.

Boddy-Evans, Alistair:

“A Short History of the African Slave Trade: The “Triangular Trade” in Slaves”, 26 Jule 2019, (Çevrimiçi) <https://www.thoughtco.com/african-slavery-101-44535>, 23 Eylül 2019.

- Çal, İsmail: “Kölelerin Büyük Başarısı Haiti Cumhuriyeti”, 18 Şubat 2019, (Çevrimiçi)
<https://www.dunyabulteni.net/olaylar/kolelerin-buyuk-basarisi-haiti-cumhuriyeti-h271783.html>, 24 Eylül 2019.
- Çalışkan, Nihal: “Temel Hak ve Özgürlükler Nelerdir?”, Hukuk, 5 Mayıs 2015, (Çevrimiçi)
<https://indigodergisi.com/2015/05/temel-hak-ozgurlukler/>, 11 Nisan 2019.
- Çam, Tuğrul: “Afrikalı Kölelerin Dönüşü Olmayan Yolculuğu”, (Çevrimiçi)
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrikali-kolelerin-donusu-olmayan-yolculugu/835335>, 23 Eylül 2019.
- Dünya Bülteni: “Dönüşü olmayan Kapi-Afrika’dan Amerika’ya Köle Ticareti”, 19 Mart 2018, (Çevrimiçi),
<https://www.dunyabulteni.net/tarih-tan-olaylar/donusu-olmayan-kapi-afrikadan-amerikaya-kole-ticareti-h242397.html>, 27 Eylül 2019.
- Global Slavery Index: “What Does the Data Tell Us About Modern Slavery?”, (Çevrimiçi)
<https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>, 25 Eylül 2019.
- Hazard, Anthony: “Atlantik Köle Ticareti: Ders Kitaplarında Çok Az Anlatılan Şey”,

- TED**, Çev. Selda Yener, Aralık 2014, (Çevrimiçi)
https://www.ted.com/talks/anthony_hazard_the_atlantic_slave_trade_what_too_few_textbooks_told_you?language=tr, 27 Eylül 2019.
- Holmes, Leslie: “Subject Guide: Organized Crime and Human Trafficking in Central, Eastern and South Eastern Europe (inc. FSU)”, **CSS-Warsaw**, April 2018, p. 1, (Çevrimiçi)
<http://www.gssr.edu.pl/wp-content/uploads/2019/04/Organised-Crime-and-Human-Trafficking.pdf>, 24 Mayıs, 2019.
- Hukuk: “Analiz”, 22 Eylül 2008, (Çevrimiçi)
<http://artihukuk.blogspot.com/2008/09/yargtaydan-tarihi-karar-ocuklarn-zorla.html> , 7 Haziran 2019.
- İTMBİ: “Acil Yardım ve İhbar Hattı”, (Çevrimiçi)
<https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/37/> , 25 Temmuz 2019.
- İTMBİ: “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde İnsan Ticareti İle İlgili Suçlarla Mücadelenin Durumuna Ait İstatistiki Bilgiler”, (Çevrimiçi)
<https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/59/> , 18 Eylül 2019.
- İTMBİ: “Bilgilendirme”, (Çevrimiçi)
<https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/40/>, 20 Eylül 2019.

- İTMBİ: “İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/32/> , 13 Eylül 2019.
- İTMBİ: “İnsan Ticareti Suçu İle İlgili Hakkında Arama Kararı Alınan Sanıklar (2019 Yılıının İlk Yarısı İçin)”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/42/> , 20 Eylül 2019.
- İTMBİ: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Baş İdaresi Hakkında”, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/menu/4/> , 25 Temmuz 2019.
- İTMBİ: “İnsan Ticaretine Karşı Mücadeleye Dair Milli Koordinatör Ve İçişleri Bakanının Yardımcısı Vilayet Eyvazov’un, “İnsan Ticaretine Karşı Mücadele Dair” Yıllık Raporu”, 3 Mayıs 2019, (Çevrimiçi) <https://www.insanalveri.gov.az/?/az/news/view/167/> , 18 Eylül 2019.
- İTMBİ: “Sivil Toplum Örgütleri ile İşbirliği”, (Çevrimiçi) <https://insanalveri.gov.az/?/az/menu/50/> , 10 Eylül 2019.
- Kırım Haber Ajansı: “ABD, 2018 İnsan Ticareti Raporu’nu açıkladı”, 30 Haziran 2018, (Çevrimiçi) <http://old.qha.com.ua/tr/toplum/abd-2018-insan-ticareti-raporu-nu-acikladi/171879/>, 31 Ekim 2019.

- Kuluyeva, Samira: “İnsan Ticareti Mağdurları: Sebep ve Neticeleri”, **525. Gazete**, 17 Kasım 2013, (Çevrimiçi) https://525.az/site/?name=xeber&news_id=13320#gsc.tab=0 , 20 Temmuz 2019.
- Lewis, Thomas: “Transatlantic Slave Trade”, (Çevrimiçi) <https://www.britannica.com/topic/transatlantic-slave-trade>, 26 Eylül 2019.
- Malik, Kenan: “Let’s Put an End to the Delusion That Britain Abolished Slavery”, 11 February 2018, (Çevrimiçi) <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/feb/11/lets-end-delusion-britain-abolished-slavery>, 24 Eylül 2019.
- Modern Haber Ajansı: “Azerbaycan ’da İnsan Ticareti ve Sivil Toplum Örgütleri”, 27 Mart 2013, (Çevrimiçi) <https://modern.az/az/news/36340> , 10 Eylül 2019.
- Mülteciler Derneği: “Yabancılar İletişim Merkezi Yimer 157”, 12 Haziran 2018, (Çevrimiçi) <https://muleteiler.org.tr/yabancilar-iletisim-merkezi-yimer-157/> , 18 Ekim 2019.
- Necefov, Ekber: “Uluslararası Yasal Düzenlemelere Göre İnsan Ticareti ve Eski Doğu Bloku Ülkelerinde İnsan Ticareti”, 23 Ağustos 2011, (Çevrimiçi)

- http://www.turansam.org/makale.php?id=3427, 3 Ekim 2019.
- Nova Scotia Crime Stoppers: “Stages of Human Trafficking-Steps Traffickers Take to Control Their Victims”, Crime of the Week, 27 September 2018, (Çevrimiçi) <https://crimestoppers.ns.ca/category/broadcast/crime-of-the-week/>, 30 Eylül 2019.
- OHCHR: “Summary of Regional and Sub-Regional Structures and Initiatives to Counter Trafficking in Persons”, Commonwealth of Independent States (CIS), December 2010, p. 10, (Çevrimiçi) https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/Dakar_summary_structures_en.pdf , 19 Temmuz 2019.
- Report Bilgi Ajansı: “İnsan Ticaretinin Önlenmesine Dair 2014-2018 Yılları İçin Milli Faaliyet Planı Projesi Tartışması”, 1 Mayıs 2019, (Çevrimiçi) <https://report.az/sosial-mudafie/i-nsan-alverine-qarsi-mubarizeye-dair-milli-fealiyyet-plani/> , 25 Temmuz 2019.
- Sabah Gazetesi: “Dünya Kölelik Haritası”, 19 Kasım 2014, (Çevrimiçi) <https://www.sabah.com.tr/galeri/dunya/dunya-kolelik-haritasi>, 25 Eylül 2019.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı: “Avrupa Konseyi”, (Çevrimiçi)

http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa, 10 Ekim 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü:

“İnsan Ticareti”, (Çevrimiçi)
<https://www.egm.gov.tr/insan-ticareti> , 20 Eylül 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:

“İnsan Ticareti İle İlgili Mücadele”,
(Çevrimiçi)
<https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik> , 19 Eylül 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:

“İnsan Ticaretiyle Mücadele Hakkında Genel Bilgi”, (Çevrimiçi)
<https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi56420>, 3 Ekim 2019.

T.C. İçişleri Bakanlığı
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:

“Türkiye’nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi”, (Çevrimiçi)
<https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi>, 19 Eylül 2019.

Tarih Ötesi:

“Atlantik Köle Ticareti”, (Çevrimiçi)
<https://www.tarihotesi.com/atlantik-kole-ticareti/4/>, 23 Eylül 2019.

Tarihi olaylar:

“Amerika’da Köleliğin Kaldırılması”, (Çevrimiçi)
<https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/amerika-da-koleligin-kaldirilmasi-114>, 23 Eylül 2019.

TDK:

Türk Dil Kurumu Sözcükleri,

- Uluslararası Çalışma Örgütü: (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/>.
“Modern Kölelik ve Çocuk İşçiliği”,
20 Eylül 2017, (Çevrimiçi)
https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_575650/lang--tr/index.htm, 26 Eylül 2019.
- UNODC: “Global Report on Trafficking in Persons 2018”, New York, United Nations, 2018, (Çevrimiçi)
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf, 22 Ekim 2019.
- USA Department of State: “Trafficking in Persons Report”, June 2019, (Çevrimiçi)
<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf>, 21 Ekim 2019.
- Yargıtay Kararları: <https://www.lexpera.com.tr/> .
- Yenidünya, Ahmet Caner: “İnsan Ticareti ve Batının Unutmak İstedığı Tarihi: Atlantik Köle Ticareti”, 29 Haziran 2018, (Çevrimiçi)
<https://medium.com/@caneryenidunya/i%CC%87nsan-ticareti-ve-bat%C4%B1n%C4%B1n-unutmak-i%CC%87stediy%C4%9Fi-tarihi-atlantik-k%C3%B6le-ticareti-e95d57160821>, 23 Eylül 2019.
- Yönetmelik: “İnsan Ticaretiyle Mücadele ve

Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik”, **Resmi Gazete**, S. 29656, 17 Mart 2016 Perşembe, (Çevrimiçi)

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm> , 13 Eylül 2019.

Zeynalova, Mihriban:

“İnsan Ticareti: Tarihe Bakış”, **“Birlik” Bilgi Merkezi**, 23 Mayıs 2014, (Çevrimiçi)

<http://mail.birlik.az/index.php?do=xerber&id=10327> , 18 Temmuz 2019.

Zeynalova, Mihriban:

“İnsan Ticareti İle İlgili röportaj”, 3 Mayıs 2019, (Çevrimiçi)

<https://www.amerikaninsesi.org/a/az%C9%99rbaycanda-bir-ild%C9%99-144-insan-alvericinay%C9%99ti-qeyd%C9%99-al%C4%B1n%C4%B1b-/4902227.html> , 19 Eylül 2019.